

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.1 ลักษณะทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของทิวเขาสันกำแพง ลักษณะทางธรณีวิทยา โดยทั่วไปประกอบด้วยหินยุคจูแรสสิกและยุคครีเตเชียส หรือหมวดหินโคราช พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน ระดับความสูงตั้งแต่ 250 - 1356 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสระบุรี จังหวัดปราจีนบุรี และ จังหวัดนครนายก มีพื้นที่ 2,168.64 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,355,396.96 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบโดยคิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 90 แบ่งเป็นป่าดงดิบชื้นร้อยละ 60 ที่เหลือเป็นป่าดงดิบเขา ป่าดงดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณและทุ่งหญ้า มีพรรณพืชกว่า 2,500 ชนิด และพืชเฉพาะถิ่นประมาณ 15 ชนิด ป่าเขาใหญ่ในสมัยก่อนได้รับสมญานามว่า ดงพญาไฟ ที่ทั้งโหดทั้งดิบสำหรับผู้ที่ต้องเดินทางผ่านป่าผืนใหญ่ที่กั้นแบ่งเขตภาคกลางกับภาคอีสาน

จนกระทั่งเมื่อประมาณ พ.ศ. 2465 ได้มีชาวบ้าน ประมาณ 30 ครัวเรือนได้ไปตั้งหลักแหล่งกางป่าทำนาทำไร่ สันนิษฐานว่าเป็นพวกที่หลบหนีคดีมา ต่อมาพื้นที่เขาใหญ่ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อ 18 กันยายน พ.ศ. 2505 และได้รับสมญาว่าเป็นอุทยานมรดกของอาเซียนที่น่าสนใจ

สภาพทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อนกันหลายลูก ได้แก่ เขาร่ม ซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด 1,351 เมตร เขาแหลมสูง 1,326 เมตร เขาเขียวสูง 1,292 เมตร เขาสามยอดสูง 1,142 เมตร เขาฟ้าผ่าสูง 1,078 เมตร เขากำแพงสูง 875 เมตร เขาสมอปูนสูง 805 เมตร และเขาแก้วสูง 802 เมตร ซึ่งวัดความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง และยังประกอบด้วยทุ่งกว้างสลับกับป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ด้านทิศเหนือและตะวันออกพื้นที่จะลาดลงทางทิศใต้และตะวันตกเป็นที่สูงชันไปเรื่อย ๆ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญ

ถึง 5 สาย ได้แก่ แม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำนครนายก ซึ่งอยู่ในพื้นที่ทางทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งมีความสำคัญต่อการเกษตรกรรมและระบบทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคนี้ แม่น้ำทั้ง 2 สายนี้ มาบรรจบกันที่จังหวัดฉะเชิงเทรา กลายเป็นแม่น้ำบางปะกงแล้วไหลลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำลำตะคองและแม่น้ำพระเพลิง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ทางทิศเหนือ ไหลไปหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมของที่ราบสูงโคราชไปบรรจบกับแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญของภาคอีสาน ตอนล่างไหลลงสู่แม่น้ำโขง ห้วยมวกเหล็ก ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งมีปริมาณน้ำไหลตลอดทั้งปี และให้ประโยชน์ทางการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกสัตว์ของภูมิภาคนี้ ไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก ที่อำเภอมวกเหล็ก (กรมอุทยานแห่งชาติ:www.dnp.go.th)

ปี 2534 ประเทศไทยได้นำเสนอผืนป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่น้ำแคว แต่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้วยเหตุผลว่า คุณค่าความสำคัญยังไม่เป็นตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด พื้นที่มีขนาดไม่ใหญ่เพียงพอที่จะรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ และความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายการสร้างเขื่อนเขื่อน

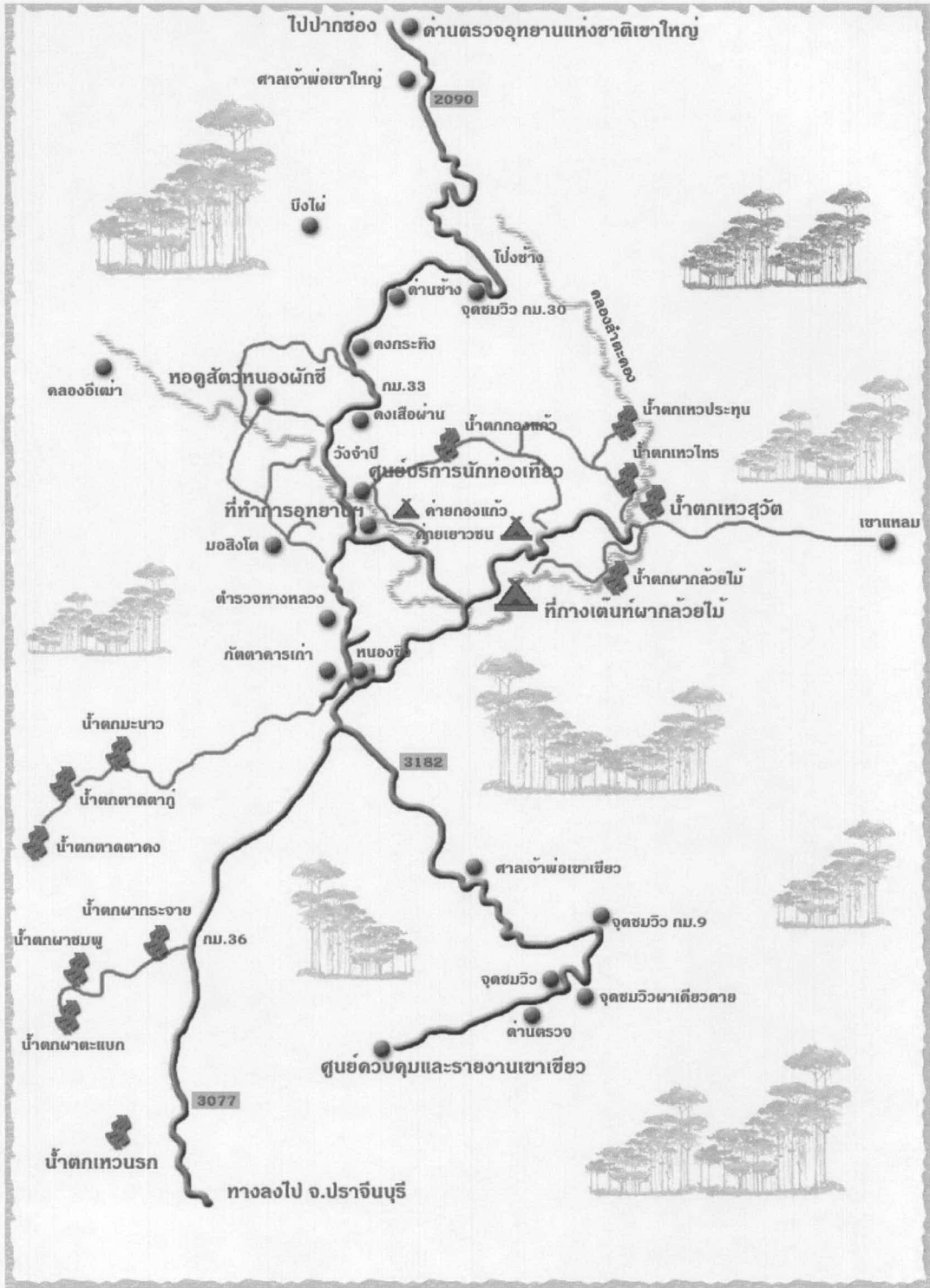
ปี 2546 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายนำเสนอพื้นที่ป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ เป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสพระชนมพรรษา ครบ 72 พรรษา ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ การประชุมด้านการอนุรักษ์ระดับโลก คือ CITES ในเดือนตุลาคม 2547 World Conservation Congress

ในเดือน พฤศจิกายน ปี 2547 โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ร่วมกับคณะวนศาสตร์ จัดทำเอกสารนำเสนอผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ เป็นมรดกโลก (Nomination) มอบให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกเป็นผู้ส่ง ให้ World Heritage Centre แห่ง UNESCO เมื่อ 28 มกราคม 2547 ต่อมา UNESCO ได้มอบหมายให้ IUCN จัดส่งผู้เชี่ยวชาญ มาประเมินคุณค่าของพื้นที่ดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ในช่วงเดือนตุลาคม 2547 ซึ่งจะพิจารณาตัดสินในที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลกครั้งที่ 29 ในเดือนกรกฎาคม 2548 (กำหนดส่ง Nomination อย่างช้าภายใน 1 กุมภาพันธ์ ของทุกปี และจะใช้เวลาในกระบวนการพิจารณาประเมินคุณค่าประมาณราว 18 เดือน)

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ รับรองโดยสมัชชาประชุมสามัญ ครั้งที่ 17 ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

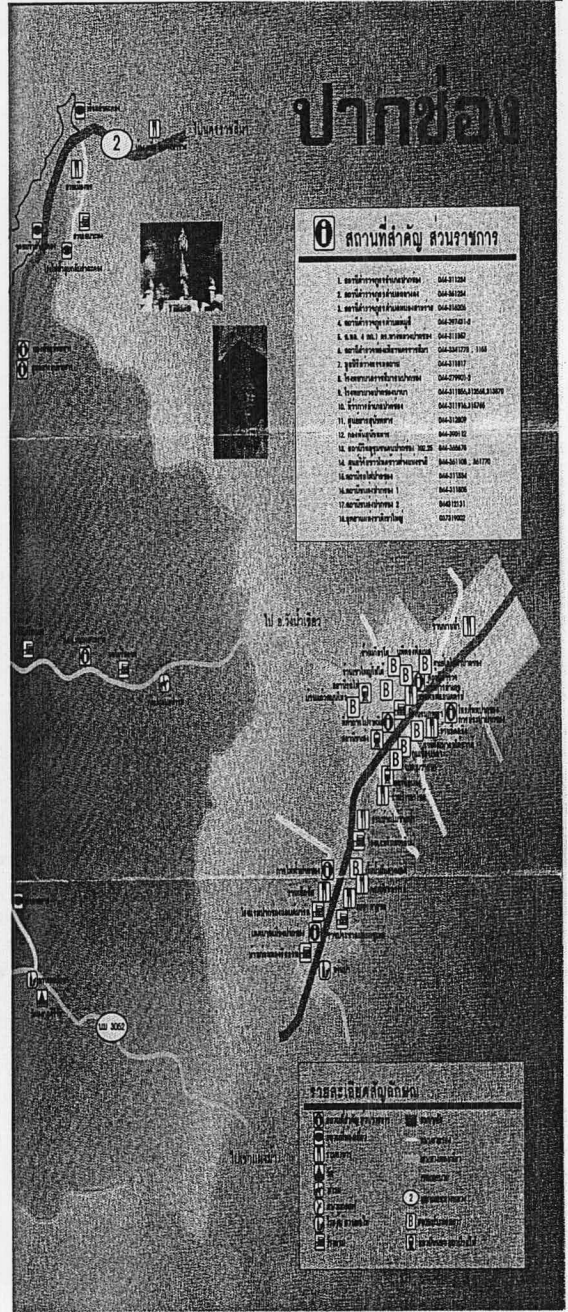
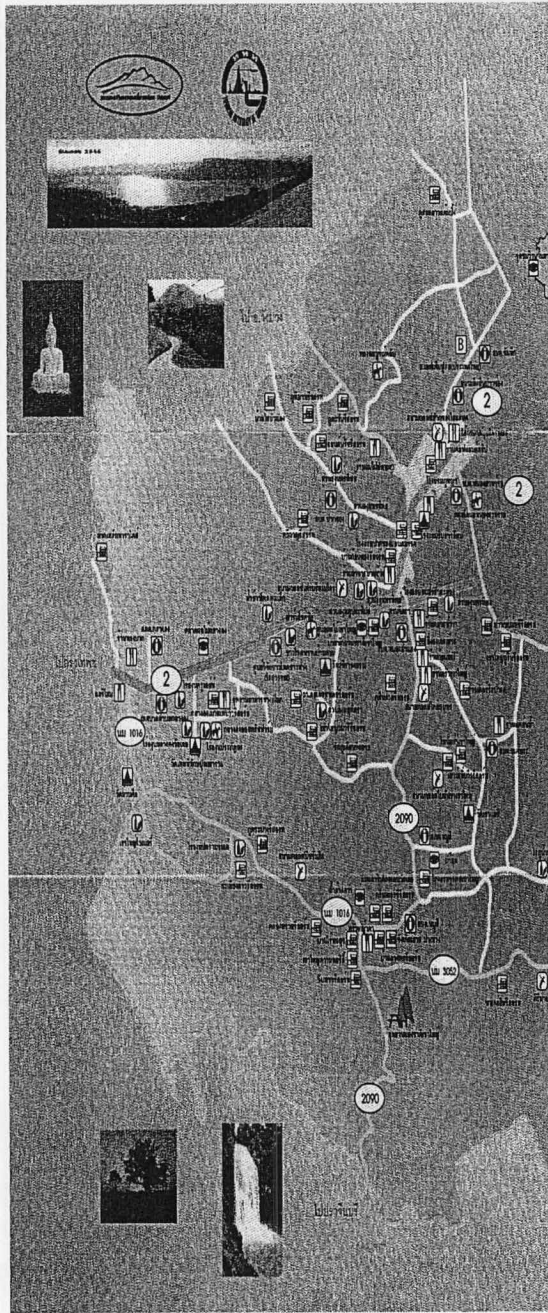
(UNESCO) ในปี 2515 ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี ในปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันประกอบด้วยรัฐภาคีจำนวน 180 ประเทศ โดยมีกรรมการประชุมมรดกโลกจาก 21 ประเทศ ที่ได้รับการเลือกตั้งจากรัฐภาคี จัดการประชุมสมัยสามัญปีละ 1 ครั้ง เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขข้อปฏิบัติและยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามอนุสัญญาฯ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญและด้านการเงินแก่ประเทศที่ร้องขอ หรือประเทศที่คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าอยู่ในฐานะวิกฤติที่ต้องได้รับความช่วยเหลือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม พิจารณาการขึ้นทะเบียนและการถอดถอนออกจากทะเบียนพื้นที่มรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตราย การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการของพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตตลอดไป ได้ให้ความหมายของ “มรดกโลก” คือ “มรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ ที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งมรดกโลกแล้วไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนประเทศใด ถือว่าได้เป็น มรดกของมวลมนุษยชาติทั้งปวงในโลก” จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2542 ปรากฏว่าแหล่งมรดกวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ จำนวน 630 แห่ง ได้รับการบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก โดยเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 480 แห่ง มรดกโลกทางธรรมชาติ 128 แห่ง และแหล่งผสมทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ 22 แห่ง มรดกโลกในภาวะอันตราย ในกรณีที่มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก ได้รับการคุกคามจากการดำเนินการใดๆ เช่น โครงการพัฒนาต่างๆ การสงคราม การเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ฯลฯ มีแนวโน้มอย่างชัดเจนหรืออย่างแอบแฝงว่ามรดกโลกเหล่านั้นกำลังเผชิญหน้ากับภาวะอันตราย อนุสัญญาฯ ได้กำหนดให้มีการพิจารณาขึ้นทะเบียนให้แหล่งมรดกโลกนั้น เป็นแหล่งมรดกโลกในภาวะอันตราย (กรมอุทยานแห่งชาติ:www.dnp.go.th)

ตารางภาพที่ 12 : แผนที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตารางภาพที่ 13 : แผนที่.ปากช่อง เดินทางไปอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การเดินทางสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไปได้หลายทางดังนี้

สายที่ 1 ถนนพหลโยธินผ่านรังสิตถึงสระบุรีเลี้ยวขวาเข้าถนนมิตรภาพผ่านมวกเหล็กไปทางอำเภอปากช่องก่อนถึงอำเภอปากช่องเลี้ยวเข้าถนนชนรัตน์ ระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 205 กิโลเมตร

สายที่ 2 ถนนพหลโยธินผ่านรังสิต ผ่านหนองแค เลี้ยวขวาสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 (สุวรรณศร) ที่หินกอง ผ่านตัวเมืองนครนายกถึงสี่แยกเนินหอม หรือวงเวียนนเรศวร ก่อนเข้าตัวเมืองปราจีนบุรีเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนปราจีนบุรี-เขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 190 กิโลเมตร

สายที่ 3 ถนนพหลโยธิน เลี้ยวขวาบริเวณรังสิต เข้าสู่ทางหลวงสายรังสิต-องครักษ์ และสายองครักษ์-นครนายก บรรจบกับเส้นทางสายที่ 2 แล้วเดินทางต่อตามเส้นทางสายที่ 2

พื้นที่บริเวณเขาใหญ่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่าหลายลักษณะดังนี้

พันธุ์ไม้

1. ป่าเบญจพรรณแล้ง ลักษณะของป่าชนิดนี้อยู่ทางด้านทิศเหนือ ซึ่งมีระดับความสูงระหว่าง 200-600 เมตร จากระดับน้ำทะเล ประกอบด้วยไม้ยืนต้นประเภทผลัดใบ เช่น มะค่าโมง ประดู่ ตะแบก ตะเคียนหนู แดง นนทรี ซ้อ ปออีเก้ง สมอพิเภก ตะคล้า เป็นต้น พืชชั้นล่างมีไม้ไผ่และหญ้าต่าง ๆ รวมทั้งกล้วยไม้ด้วย ในฤดูแล้งป่าชนิดนี้จะมีไฟลูกกลมเสมอ และตามพื้นป่าจะมีหินปูนผุดขึ้นอยู่ทั่วไป
2. ป่าดงดิบแล้ง ลักษณะป่าชนิดนี้อยู่ทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นที่ราบสูงเนินในระดับความสูง 200-600 เมตร จากระดับน้ำทะเล ไม้ชั้นบน ได้แก่ ไม้ยางนา พันจำ เต็มคะนอง ตะเคียนทอง ตะเคียนหิน ตะแบก สมพง สองสลึง มะค่าโมง ปออีเก้ง สะตอ ซาก และคอแลน เป็นต้น ไม้ยืนต้นชั้นรองมี กะเบาหลัก หลวงข้าวาย และกัถลิน เป็นต้น พืชจำพวกปาล์ม เช่น หมากลิง และลาน พืชชั้นล่างประกอบด้วยพืชจำพวกมะพร้าว นกคุ้ม พวกจิง ข่า กล้วยป่า และเคย เป็นต้น
3. ป่าดงดิบชื้น ลักษณะป่าชนิดนี้เป็นป่าที่อยู่ในระดับความสูง 400-1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล จะมีชนิดไม้คล้ายคลึงกับป่าดงดิบแล้ง เพียงแต่ว่าไม้วงศ์ยางขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ยางกล่อง ยางขน ยางเสี้ยน และกระบาก โดยเฉพาะพื้นที่ถูกรบกวนจะพบ ชมพู่ป่าและกระพุ่มน้ำขึ้นอยู่ทั่วไป พรรณไม้ผลัดใบ เช่น ปออีเก้ง สมพง และกว้าว แทบจะไม่พบเลย บริเวณริมลำธารมักจะมีไผ่ลำใหญ่ๆ คือ ไผ่ล้ามะลอกขึ้นอยู่เป็นกลุ่ม

นอกจากไม้ยางแล้วไม้ชั้นบนชนิดอื่น ๆ ยังมี เตี้ยมคะนอง ปรก บรมมือ จำปีป่า พะดง และทะเลโต้ ไม้ชั้นรองได้แก่ ก่อ่น้ำ ก่อค้าง และก่อดือย ขึ้นปะปนกัน

4. ป่าดิบเขา ลักษณะป่าชนิดนี้เกิดอยู่ในที่ที่มีอากาศเย็นบนภูเขาสูง ที่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตรขึ้นไป สภาพป่าแตกต่างไปจากป่าดงดิบชื้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่มีไม้วงศ์ยางขึ้นอยู่เลย พรรณไม้ที่พบเป็นไม้เนื้ออ่อน เช่น พญาไม้ มะขามป้อมดง ขุนไม้ และสนสามพันปี และไม้ก่อดือยต่าง ๆ ที่พบขึ้นในป่าดงดิบชื้น นอกจากก่อดือยและก่อด่าง ๆ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 600-900 เมตรเท่านั้น ตามเขาสูงจะพบต้นกำลังเสือโคร่ง ขึ้นกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ไม้ชั้นรองได้แก่ เกิดล้านส้มแปะ แคนมอ เพลาจันทน์ และหว้า พืชชั้นล่าง ได้แก่ ต้างผา กำลังกาสาตัวผู้ กูด และกล้วยไม้ดิน
5. หุบหญ้าและป่ารุ่นหรือป่าเหล่า ลักษณะป่าชนิดนี้เป็นผลเนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอยในอดีตก่อนมีการจัดตั้งป่าเขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติได้มีราษฎรอาศัยอยู่และได้แผ้วถางป่าทำไร่ เมื่อมีการอพยพราษฎรลงไปสู่ที่ราบ บริเวณไร่ดังกล่าวถูกปล่อยทิ้ง ต่อมาสภาพเป็นทุ่งหญ้าคาเสียส่วนใหญ่ บางแห่งมีหญ้าแหม หญ้าพง หญ้าขนตาช้างเถา และตองกง และยังมีกูดชนิดต่าง ๆ ขึ้นปะปนอยู่ด้วย เช่น โขนใหญ่ กูดปัด โขนผี กูดอดแดง และกูดตีนกวาง

สัตว์ป่าที่สามารถพบได้บ่อย ๆ และตามโอกาสอำนวย ได้แก่ เก้ง กวาง ตามทุ่งหญ้าทั่ว ๆ ไป นอกจากนี้ยังพบ ช้าง เสือโคร่ง กระตัง เลียงผา หมู เม่น ชะนี พญากระรอก หรือหมาป่า ชะมด อีเห็น กระต่ายป่า นกชนิดต่าง ๆ จำนวน 200 ชนิด จากจำนวนไม่น้อยกว่า 293 ชนิด ที่สำรวจพบอาศัยอยู่บริเวณป่าเขาใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งหาอาหารและที่อาศัยอย่างถาวร นกที่น่าสนใจและพบเห็นได้บ่อย ได้แก่ นกเงือก นกขุนทอง นกขุนแผน นกพญาไฟ นกเด้าแล้ว นกโพระดก นกแซงแซว นกเขา นกกระปูด ไก่ฟ้า และนกกินแมลงชนิดต่าง ๆ นกเงือกทั้ง 3 ชนิด ที่พบบนเขาใหญ่นับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบดูนกเป็นอย่างดี เพราะพบเห็นได้ทั่วไปพวกแมลงที่มีมากกว่า 5,000 ชนิด ที่สวยงามและพบเห็นบ่อย ได้แก่ ผีเสื้อที่มีรายงานพบกว่า 216 ชนิด

รูปแบบการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การเล่นน้ำตก เดินชมทัศนียภาพ ถ่ายรูป ดูสัตว์ป่า กางเต็นท์พักแรม เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ซึ่งมีกิจกรรม เที่ยวเล่นน้ำตก และเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และชมธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีดังนี้

1. ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2505 ตั้งอยู่กิโลเมตรที่ 24 ถนนพระราชต์เส้นทางขึ้นเขาใหญ่อยู่ด้านอำเภอปากช่อง นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปมักผ่านไปสักการะบูชาขอพรและโชคลาภ อยู่เสมอ
2. น้ำตกนางรองและน้ำตกลำธาร น้ำตกทั้ง 2 แห่ง เป็นน้ำตกขนาดใหญ่อยู่ในพื้นที่จังหวัดนครนายก มีชื่อเสียงมาช้านาน ก่อนการจัดตั้งอุทยานฯ การเดินทางไปยังน้ำตกทั้ง 2 แห่งนี้ทำได้โดยสะดวกเพราะมีถนนลาดยาง โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 3099 จากจังหวัดนครนายก ถึงกิโลเมตรที่ 11 มีทางแยก ตรงไปตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3040 ออกจากถนนอีกประมาณ 3 กิโลเมตร จะถึงน้ำตกลำธาร น้ำตกลำธารไหลตกมาจากหน้าผาสูงชันประมาณ 100 เมตร มีแอ่งน้ำให้เล่นได้ตั้งแต่ชั้นล่าง
3. น้ำตกกองแก้ว เป็นน้ำตกเดี่ยวๆที่เกิดจากห้วยลำตะคอง ในฤดูฝนจะสวยงามมากเหมาะสำหรับการเล่นน้ำ ใกล้บริเวณน้ำตกจะมีสะพานแขวนข้ามลำห้วย 2 สะพาน ห้วยลำตะคองเป็นแนวเขตแบ่ง 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครนายก และจังหวัดนครราชสีมา น้ำตกแห่งนี้ อยู่ห่างจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 100 เมตร
4. น้ำตกผากล้วยไม้ เป็นน้ำตกขนาดกลาง ที่อยู่ในห้วยลำตะคองเช่นเดียวกัน ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเขาใหญ่และที่ทำการอุทยานฯประมาณ 7 กิโลเมตร สามารถเข้าถึงได้โดยทางรถยนต์และทางเดินเท้า ทางเดินเริ่มจากจุดกางเต็นท์ผากล้วยไม้ไปประมาณ 1.2 กิโลเมตร เดินเลียบไปตามห้วยลำตะคอง น้ำตกผากล้วยไม้มีลักษณะเป็นผาดหล่นกันลงมา สูงประมาณ 10 เมตร ด้านล่างเป็นแอ่งน้ำกว้างมากเหมาะสำหรับเล่นน้ำ และจะมีกล้วยไม้หายแดงขึ้นอยู่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของน้ำตกแห่งนี้

1. น้ำตกเหวสุวัต เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงมากจนเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไป น้ำตกเหวสุวัตนี้อยู่สุด ถนน พระราชต์หรือจะเดินเท้าต่อจากน้ำตกผากล้วยไม้ไปก็ได้ ประมาณ 3 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นสายน้ำตกลงมาจากหน้าผาสูงประมาณ 20 เมตรเศษ บริเวณด้านล่างของน้ำตกเป็นแอ่งน้ำและลำธารเหมาะที่จะลงเล่นน้ำ แต่สำหรับฤดูฝนน้ำจะมากและไหลแรง และค่อนข้างเย็นจัด
2. น้ำตกเหวนรก เป็นน้ำตกขนาดใหญ่และสูงที่สุด อยู่ทางด้านทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีทั้งหมด 3 ชั้น ชั้นแรกสูงประมาณ 60 เมตร เมื่อน้ำไหลผ่านหน้าผาชั้นนี้ จะไหลลงสู่หน้าผาชั้นที่สองและที่สามที่อยู่ถัดลงไปใกล้ๆกัน ในลักษณะการไหลตก 90 องศา รวมความสูงไม่ต่ำกว่า 150 เมตร เป็นสายน้ำที่ไหลทะลักไปสู่หุบเหวเบื้องล่าง ในฤดูฝนน้ำจะไหลแรงมากจนดูน่ากลัว
3. น้ำตกไม้ปล้อง เป็นน้ำตกที่พบมานาน ได้รับการปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ มีทั้งหมด 5 ชั้น ลดหล่นกันลงมา ชั้นสูงสุดไม่เกิน 12 เมตร มีลักษณะ

- คล้ายคลึงกับน้ำตกเหวนรก หรือเหวสุวัต ความงามตลอดเส้นทางเดินเท้า ประกอบด้วย โขดหินเล็กใหญ่และลำธารที่สวยงาม การเดินทางไปที่น้ำตกแห่งนี้ เริ่มต้นที่วังตะไคร้ โดยการเดินเท้าตามเส้นทางเดินเท้าระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร
4. น้ำตกวังเหว เป็นน้ำตกขนาดใหญ่มีความกว้างประมาณ 40-60 เมตร ในฤดูฝนน้ำมากและไหลแรง อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขง.9(ใสใหญ่) ประมาณ 17 กิโลเมตร อยู่ใจกลางป่าทางด้านทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ การเดินทางจะต้องใช้เวลาในการเดินทางถึง 2 วัน จึงเหมาะกับผู้ที่ชอบการผจญภัยและพักผ่อนในป่าเป็นอย่างยิ่ง ตลอดเวลาการเดินทางจะพบกับพันธุ์ไม้นานาชนิด และแก่งหินที่สวยงามตามธรรมชาติ นับเป็นน้ำตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง
 5. น้ำตกตะคร้อ, น้ำตกสลักไค้, น้ำตกส้มปล่อย, น้ำตกธารทิพย์ เป็นน้ำตกขนาดเล็กที่สวยงามอยู่ใกล้กับที่ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ขง.10(ประจันตคาม) เหมาะสำหรับพักผ่อนเล่นน้ำ ในทุกวันจะมีนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและใกล้เคียงไปเที่ยวชมและเล่นน้ำตกนี้ไม่ขาดสาย โดยเฉพาะในวันหยุดสุดสัปดาห์จะมีนักท่องเที่ยวจากถิ่นอื่นไปเที่ยวมากเหมือนกัน
 6. น้ำตกแก่งกฤษณา น้ำตกเหว น้ำตกจ๊กจั่น น้ำตกเหวอีอ้า เป็นน้ำตกขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่มีความงดงามไม่แพ้แห่งอื่นๆ โดยเฉพาะน้ำตกเหวอีอ้ามีความสูงประมาณ 25 เมตร เหมาะสำหรับการพักผ่อนในป่าจะได้ชมทิวทัศน์ธรรมชาติรอบกายอย่างเพลิดเพลินใจ
 7. น้ำตกผาไทรคู่ น้ำตกผากระชาย น้ำตกผาด่านช้าง น้ำตกผามะนาวยักษ์ เป็นน้ำตกขนาดกลางที่เกิดจากห้วยโกรกเด่ ลักษณะไหลลาดไปตามผาหินที่สูงชัน เหมาะสำหรับผจญภัยค้างแรมในป่า อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์ ขง.3(ตะเคียนงาม) ประมาณ 5 กิโลเมตร น้ำตกทั้ง 4 แห่งเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง
 8. น้ำตกแก่งหินเพลิง เป็นน้ำตกขนาดเล็กที่อยู่ไม่ไกล ประมาณ 3 กิโลเมตรจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขง.9(ใสใหญ่) แม่น้ำใสใหญ่ ในบริเวณนี้เต็มไปด้วยแก่งหินเรียงรายตลอดทาง 2.5 กิโลเมตร สายน้ำไหลลดหลั่นกันคล้ายชั้นบันได เป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการล่องแก่งด้วยเรือยาง และยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประจำท้องถิ่น ในช่วงอากาศร้อนจะมีชาวบ้านหนุ่มสาวไปเที่ยวกันมาก
 9. น้ำตกเหวไทร เป็นน้ำตกอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ได้ถัดไปจากน้ำตกเหวสุวัต ห่างจากน้ำตกเหวสุวัตประมาณ 700 เมตร น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นหน้าผากกว้างเต็มลำห้วยสูงประมาณ 5 เมตร ในฤดูฝนน้ำตกนี้จะไหลแรงเต็มหน้าผาสวยงามน่าชมมาก

การเดินทางไปน้ำตกเหวไทรไปได้ 2 เส้นทาง คือเดินต่อไปจากเหวสุวัตระยะทางประมาณ 700 เมตร หรือจะเดินไปจากที่ทำการอุทยานฯ ไปตามเส้นทางเดินเท้าสายกองแก้ว-เหวสุวัตก็ได้ ระยะทางประมาณ 8.3 กิโลเมตร ตามสองข้างทางเดินที่ผ่านไป จะมีสิ่งที่น่าสนใจอย่างอื่นมากมาย เช่น สมุนไพร และเห็ดป่า เป็นต้น

น้ำตกเหวประทุน เป็นน้ำตกที่อยู่ในห้วยลำตะคลองอีกแห่งหนึ่งเหมือนกัน อยู่ถัดจากน้ำตกเหวไทรประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ จะเดินทางจากน้ำตกเหวสุวัตไปก็ได้ หรือจะเดินจากที่ทำการอุทยานฯ ไปก็ได้ เดินตามเส้นทางเดินเท้ากองแก้ว-เหวสุวัต ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นหน้าผากกว้างและสูงสวยงามมาก

1. น้ำตกตาคมะนาว เป็นน้ำตกขนาดเล็กๆ ที่สวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เดินไปตามเส้นทางเดินเท้าออกจากด้านหลังอาคารโภชนาการ ททท. เขาใหญ่ ประมาณ 5-6 กิโลเมตร จะผ่านป่าดงดิบชื้นที่มีพันธุ์ไม้เล็กใหญ่และไม้สมุนไพรที่น่าสนใจศึกษา
2. น้ำตกตาดตาภู น้ำตกนี้อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานฯ เกิดจากห้วยระย้า เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเป็นโขดหินและลานหินที่มีน้ำไหลหล่นเป็นทอดลาดเอียงไปข้างล่าง ประมาณ 100 เมตร เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบพักผ่อนในป่า ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ใกล้ๆ น้ำตกจะมีทุ่งหญ้าสลับกับป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่านานาชนิด ที่เห็นประจำได้แก่ เก้ง กวาง ช้างป่า กระต๊อง นกนานาชนิด เป็นต้น
3. น้ำตกตาดตาดอง เป็นน้ำตกที่ตั้งงามและสูงอีกแห่งหนึ่ง ที่อยู่ถัดไปจากน้ำตกตาดตาภู ประมาณ 4 กิโลเมตรเศษ การเดินทางจะเริ่มต้นที่ด้านหลังโภชนาการ ททท. เขาใหญ่ ก็ได้ ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร หรือจะเริ่มต้นที่ กม.55 ถนนเขาใหญ่-ปราจีนบุรีก็ได้ ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร กลุ่มน้ำตกผาตะแบก น้ำตกนี้เป็นน้ำตกขนาดเล็กมากนัก เกิดบนห้วยน้ำซับลักษณะของน้ำตกเป็นชั้นๆ หล่นกันลงไป 5 ชั้น จากปากทางเข้าบนถนนสายเขาใหญ่-ปราจีนบุรี ช่วงระหว่าง กม. 6.5-7 จะมีทางเดินเท้าที่อุทยานฯ จัดทำเอาไว้ เดินเข้าไปเพียง 500 เมตร ก็จะถึงน้ำตกแห่งแรก คือน้ำตกผากระจายและเดินต่อไปอีกจะถึงน้ำตกผาหินขวาง น้ำตกผารากไทร น้ำตกผาชมพู และน้ำตกผาตะแบก รวมระยะทางในการเดินเท้าทั้งสิ้น ประมาณ 3 กิโลเมตรเศษ จุดชมวิวยิวทัศน์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เด่นๆ มีด้วยกัน 3 จุด คือ

- จุดชมทิวทัศน์ กม.30 ถนนธนรัชต์ อยู่ที่ระดับความสูงประมาณ 680 เมตรจากระดับน้ำทะเล สามารถชมทิวทัศน์ด้านทิศเหนือของอุทยานฯ ได้เป็นบริเวณกว้างและสวยงาม มองเห็นเทือกเขา

สลัซซ์ซ็อน แม้แต่ทุ่งนาหมู่บ้านท่ามะปรางที่อยู่ห่างไกล ก็ช่วยเติมเต็มให้ภูมิทัศน์งดงามยิ่ง

- จุดชมทิวทัศน์เขาเขียว (ผาตรอมใจ) นับเป็นจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงาม น่าชมและเป็นที่ยอดนิยมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีลักษณะคล้ายผานกเค้าที่ภูกระดึง จะมองเห็นภูเขาร่มขวางอยู่เป็นแนวยาว และทิวทัศน์ที่สวยงามด้านจังหวัดปราจีนบุรี ตอนเช้าตรู่จะเห็นพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้าเป็นดวงกลมสีแดงเหนือสันเขาร่มที่สวยงาม จุดชมทิวทัศน์ กม.9 อยู่ช่วงกิโลเมตรที่ 9 ถนนขึ้นเขาเขียว สามารถมองทิวทัศน์ป่าไม้และภูเขาด้านทิศเหนือตลอดแนวได้เป็นอย่างดี

การชมสภาพชีวิตของสัตว์ป่า คูนก และแมลง ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งที่มีสัตว์ป่าชุกชุมมาก ในบางโอกาสขณะขับรถยนต์ไปตามถนน จะสามารถเห็นสัตว์ป่าเดินผ่านหรือออกหากินตามทุ่งหญ้า หรืออาจจะเห็นโขลงช้างออกหากินริมถนนบริเวณตั้งแต่ที่ชมวิวกิโลเมตรที่ 30 จนถึงปากทางเข้าหนองผกชี ตลอดจนถึงต้นไทร ลูกช้างเล็กๆชุน และน่ารักมาก ในปัจจุบันถ้าขับรถยนต์ขึ้นเขาใหญ่ทางด้านตรวจเนินหอมข้ามสะพานคลองสามสิบไปแล้ว ก็สามารถเห็นโขลงช้างได้เหมือนกัน โดยเฉพาะในตอนกลางคืน จากการศึกษาตามโครงการการอนุรักษ์ช้างป่า และการจัดการพื้นที่ป้องกัน (Elephant Conservation and Protected area management) โดย Mr. Robert J. Dobias ภายใต้อาณัติของ WWF และ IUCN ในปี 2527-2528 พบว่ามีจำนวนประมาณ 250 เชือก

สัตว์ป่า

สัตว์ป่าที่สามารถพบเห็นได้บ่อยๆและตามโอกาสอำนวย ได้แก่ เก้ง กวาง ตามทุ่งหญ้าทั่วไป นอกจากนี้ยังพบเสือโคร่ง กระทิง เลียงผา หมี เม่น ชะนี พญากระรอก หรือหมาไม้ ชะมด อีเห็น กระต่ายป่า นก ฯลฯ จำนวน 200 ชนิด จากจำนวนไม่น้อยกว่า 293 ชนิดที่สำรวจพบอาศัยป่าเขาใหญ่เป็นแหล่งอาหารและที่อาศัยอย่างถาวร นกที่น่าสนใจและพบเห็นบ่อยๆได้แก่ นกเงือก นกขุนทอง นกขุนแผน นกพญาไฟ นกแต้วแร้ว นกโพระดก นกแซงแซว นกเขา นกกระปูด ไก่ฟ้า และนกกินแมลงชนิดต่างๆ นกเงือกทั้ง 3 ชนิดที่พบบนเขาใหญ่ นับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบดูนกเป็นอย่างดี เพราะพบเห็นได้โดยทั่วไป พวกแมลงที่มีมากก็คือ ผีเสื้อชนิดต่างๆที่สวยงามมีประมาณ 5,000 ชนิด

หอดูสัตว์ "หนองผักชี" หรือ "มอสิงโต" หอดูสัตว์เป็นสถานที่จัดทำขึ้นสำหรับการชมดู สัตว์ป่า นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ตั้งแต่เวลา 06.00 น. – 18.00 น. จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

หอดูสัตว์หนองผักชี เป็นที่ดูสัตว์ที่มากินน้ำรอบๆ หนองน้ำบริเวณโดยรอบเป็นทุ่งหญ้า ลากกว้างใหญ่มีโป่งสัตว์ ปากทางเข้าอยู่บริเวณกิโลเมตร 35-36 ของถนนพระราชดำริต้องเดินเท้าจาก ถนนเข้าไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร

หอดูสัตว์มอสิงโต อยู่บริเวณอ่างเก็บน้ำมอสิงโตรอบๆ มีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าโล่งที่เหมาะสม สำหรับชมดูสัตว์ป่าที่มากินดินโป่ง ซึ่งเป็นดินที่มีแร่ธาตุสำคัญของสัตว์กินพืช อยู่ห่างจากที่ทำการ อุทยานแห่งชาติประมาณ 500 เมตร

การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีเส้นทางเดินป่าระยะสั้นและ เส้นทางเดินป่าประเภทท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติ แบ่งเป็น เส้นทางเดินป่าประเภทเดินเที่ยว ได้ภายในวันเดียว และเส้นทางเดินป่าที่ต้องใช้เวลามากกว่าหนึ่งวัน

เส้นทางเดินป่าประเภทเดินเที่ยวได้ภายในวันเดียว ทางเดินป่าแต่ละสายก็มีสิ่งที่น่าสนใจแตกต่างกันไป สำหรับเส้นทางเดินป่ามีดังนี้

สายน้ำตกผากล้วยไม้-เหวสุวัต ทางสายนี้เรียบริมฝั่งลำตะคลองไปโดยตลอด เป็นเส้นทาง ที่นักท่องเที่ยวทั่วไปรู้จัก ระยะทางจากสถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้-น้ำตกผากล้วยไม้-น้ำตกเหวสุวัต รวมระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

สายน้ำตกเหวสุวัต-น้ำตกเหวไทร-น้ำตกเหวประทุน ทางเดินสายนี้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เป็น ทางเดินบนไหล่เขาและสันเขาผ่านป่าแล้ววกลงสู่น้ำตกในหุบเขา รวมระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร

สายหนองผักชี-คลองอีเฒ่า-บึงไผ่-ด่านช้าง เส้นทางนี้ผ่านป่าทึบและทุ่งหญ้าที่ขอบออก ดอกขาวโพลนไปทั่วในช่วงฤดูฝน มีระยะทางไกลพอสมควร ใช้เวลาเดินประมาณ 5-7 ชั่วโมง มี ทากเยอะ สำหรับผู้ที่ต้องพักแรมในระหว่างทางก็สามารถเตรียมอุปกรณ์ไปขอพักได้ที่บ้านพักยาม สายตรวจคลองอีเฒ่า และบ้านพักยามสายตรวจบึงไผ่

สายดงงูเห่า-โป่งเครื่องบิน-ซากเครื่องบินตก เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่มีสัตว์ป่าชุกชุมมาก ระยะทางไม่ไกลนัก ประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 1-2 ชั่วโมง นักท่องเที่ยวที่ต้องการ เดินป่าตามทางสายนี้ควรติดต่อเจ้าหน้าที่นำทาง

สายน้ำตกกรองแก้ว-น้ำตกเหวสุวัต ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร เส้นทางนี้ นักท่องเที่ยวไม่ค่อยนิยม เพราะทางเดินผ่านป่าทึบและรกมาก ทั้งมีทากชุกชุมด้วย การ เดินทางไปน้ำตกเหวสุวัตมีทางอื่นที่สะดวกกว่า

สายชายป่าเขาเขียว-น้ำตกนางรอง เป็นเส้นทางเดินที่มีระยะทางไกลมากสายหนึ่ง แต่ก็เป็นที่นิยม ใช้เวลาเดินผ่านทุ่งหญ้าคาและห่อมป่าลาดลงเล็กๆ และมีการปีนเขาสูงชันในช่วงสุดท้าย จึงอาจต้องใช้เวลาสำหรับเส้นทางนี้หนึ่งวันเต็มๆ

เส้นทางเดินป่าที่ต้องใช้เวลามากกว่าหนึ่งวัน การเดินทางตามเส้นทางนี้ นักท่องเที่ยวจะต้องเตรียมอาหารและเครื่องนอนติดไปด้วย มีเส้นทางดังนี้

จุดตรวจเนินหอม-เขาสมอปูน เส้นทางขึ้นเขาสมอปูนมีอยู่มากกว่าหนึ่งเส้นทาง แต่แนะนำให้ใช้เส้นทางขึ้นบริเวณจุดตรวจเนินหอม ซึ่งเป็นด่านขึ้นเขาใหญ่ ด่านที่เดินทางมาจากนครนายก/ปราจีนบุรี เพื่อจะได้ติดต่อเจ้าหน้าที่หน่วยเนินหอมนำทางขึ้นเขาสมอปูน

เขาสมอปูน เป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวขึ้นหน้ามาแรงของเขาใหญ่ เนื่องจากมีความบริสุทธิ์ สวยงามมาก ลักษณะเป็นเทือกเขาขดตัด พื้นที่ราบบนยอดเขามีสภาพเป็นทุ่งหญ้าสวนหิน สลับกับป่าแคระและป่าดิบบางส่วน ด้วยสภาพที่เป็นลานหินทรายและทุ่งหญ้า ในช่วงปลายฤดูฝน ต้นฤดูหนาวบนนั้นจะมีดอกไม้ป่าที่สวยงาม เช่น กล้วยไม้ดิน "ม้าวัง" ดอกกระดุมเงิน พร่าวทั่วไป นับว่าคุ้มค่าต่อการปีนป่ายเขาที่สุด การเดินทางจะต้องเตรียมอาหารและเครื่องนอนไปค้างแรม

สายน้ำตกเหวสุวัต-ยอดเขาแหลม เป็นทางเดินป่าที่มีระยะทางไกลและยากลำบากมาก ในปี 2515 เคยมีการตั้งรางวัลสำหรับหญิงไทยคนแรกที่สามารถเดินป่าเส้นทางนี้ไปยังยอดเขาแหลม เป็นเงินถึง 60,000 บาท ต่อมาเส้นทางนี้มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจอย่างสูง ระยะเวลาในการเดินทางไปกลับและพักแรมตามเส้นทางนี้ ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 2 วัน

สายมอสิงโต-น้ำตกมะนาว-น้ำตกตาดตาภู-น้ำตกตาดตาดง เส้นทางนี้เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่นักเดินทางนักนิยมธรรมชาติแต่ละคนชอบนำมาบอกเล่าถึงความงามและการผจญภัยอันน่าตื่นเต้นเป็นทางเดินป่าที่ผ่านน้ำตกมากมายเช่นเดียวกับเส้นทาง "กม.5 น้ำตกผากระเจาย - น้ำตกผาชมพู - น้ำตกผาตะแบก"

3.1.2 โครงสร้างการบริหารงาน และอัตรากำลัง

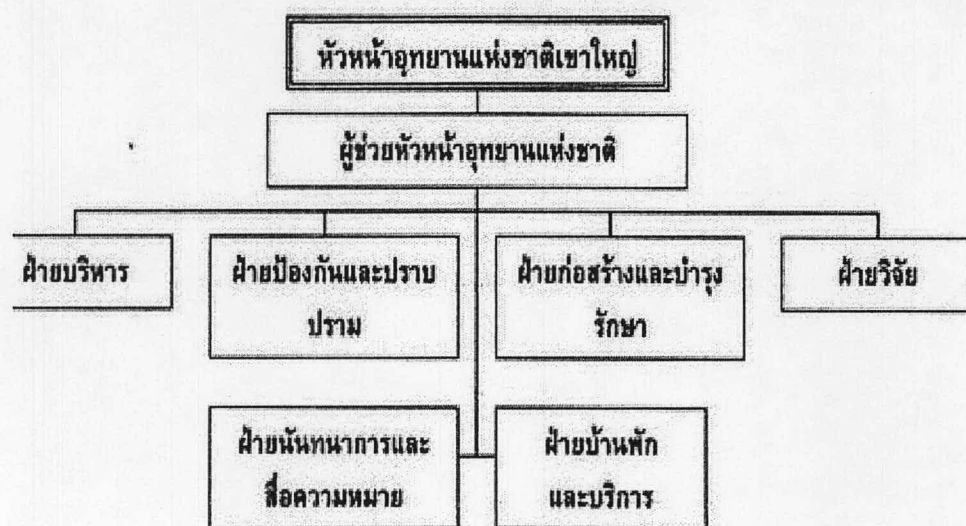
การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แบ่งการบริหารจัดการออกเป็น 6 ฝ่าย และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ 23 หน่วย ฐานเฉพาะกิจ 1 ฐาน ดังนี้

1. ฝ่ายบริหาร
2. ฝ่ายป้องกันและปราบปราม
3. ฝ่ายก่อสร้างและบำรุงรักษา
4. ฝ่ายวิจัย
5. ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมาย
6. ฝ่ายบ้านพักและบริการ

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ 23 หน่วย 1 ฐาน ดังนี้

- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.1(ด่านตรวจ)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.2(ผากระดาศ)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.3(ตะเคียนงาม)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.4(คลองปลากั้ง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.5(กม.80)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.6(บุพราหมณ์ใน)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.7(ลำพระยาธาร)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.8(วานเหล็ก)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.9(ใสใหญ่)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.10(ประจันตคาม)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.11(คลองเพกา)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.12(เนินหอม)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.13(นางรอง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.14(วังรี)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.15(ชะอม)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.16(มวกเหล็กใน)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.17(กลางดง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.18(เจ็ดคต)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.19(ผากล้วยไม้)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ขญ.20(น้ำตกเหวนรก)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ เขาแหลม
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ บึงไผ่
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ คลองอีเต่า
- ฐานเฉพาะกิจเขื่อนคลองท่าด่าน

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (2547) มีทั้งหมด 418 คน ประกอบด้วย
ข้าราชการ 10 คน ลูกจ้างประจำ 60 คน ลูกจ้างชั่วคราวตามวุฒิ 15 คน และลูกจ้างชั่วคราว 333 คน

ตารางภาพที่ 14 : โครงสร้างการบริหารงานภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(ที่มา:รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาเกณฑ์กำหนดมาตรฐานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยาน)

3.1.3 การให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการบริการ และ สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ดังนี้

งานบริการบ้านพักและที่กางเต็นท์ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้จัดเตรียมบ้านพัก สถานที่กางเต็นท์ เต็นท์พร้อมเครื่องนอนไว้บริการนักท่องเที่ยว

การใช้ห้องประชุมจัดอบรมสัมมนา การจัดค่ายเยาวชน ศึกษาดูงานอุทยานแห่งชาติ บรรยายความรู้ภายในพื้นที่ สนับสนุนงานวิชาการต่างๆรวมถึงกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ โดยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้จัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ไว้ดังนี้

6. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (nature trail) 1 เส้นทาง ได้แก่
 - เส้นทางศูนย์บริการ- น้ำตกกรองแก้ว ระยะทาง 1.2 กิโลเมตร ใช้เวลา 30 นาที
6. เส้นทางเดินป่าระยะสั้น (hiking trails) 6 เส้นทาง ได้แก่
 - เส้นทางน้ำตกกรองแก้ว-เหวสุวัต ระยะทาง 8.3 กิโลเมตร ใช้เวลา 30 นาที
 - เส้นทางผากล้วยไม้-เหวสุวัต ระยะทาง 3 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 ชั่วโมง
 - เส้นทางทำการฯ-หนองผักชี ระยะทาง 5 กิโลเมตร ใช้เวลา 3 ชั่วโมง
 - เส้นทางที่ทำการฯ-วังจำปี ระยะทาง 4 กิโลเมตร ใช้เวลา 3 ชั่วโมง

- เส้นทางที่ทำการฯ-มอสิงโต ระยะทาง 2 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 ชั่วโมง
6. เส้นทางเดินป่าระยะไกล (trekking trails) 15 เส้นทาง ได้แก่
- เส้นทางเหวสุวัต-ระยะทาง 4 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางคลองเคื่อ-เขาแหลม-เหวสุวัต ระยะทาง 10 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางมงกุฎคีรีวัน-น้ำตกผาไทรคู่-น้ำตกผาด่านช้าง-น้ำตกตามมะนาวยักษ์ ระยะทาง 16 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางคลองปลากั้ง-น้ำตกวังเหว-รอยไคโนเสาร์ ระยะทาง 10 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางใสใหญ่-แก่งหินเพิง-กีบสมุทร-น้ำตกวังเหว-รอยไคโนเสาร์-จอมทอง ระยะทาง 15 กิโลเมตร ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน
 - เส้นทางน้ำตกธารทิพย์-เหวอีอ้า-ตาดหินยาว-ตะคร้อ ระยะทาง 11 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 14 คืน
 - เส้นทางตะคร้อ-สลัดไค-น้ำตกฟองสบู่-น้ำตกตาขอนดำ-น้ำตกเหวจ๊กจั่น ระยะทาง 11 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางคลองเพกา-หินดาด-ทุ่งธารไชย-สะพานสายรุ้ง ระยะทาง 10 กิโลเมตร ระยะทาง 3 วัน 2 คืน
 - เส้นทางน้ำตกนางรอง-ถ้ำค้างคาว-น้ำตกเหวมหาศักดิ์-คลองร่วม-น้ำตกนางนอน-น้ำตกตาดตาโมง-โป่งกระทิง-น้ำตกตาดตากง-น้ำตกตาดตาภู-น้ำตกตามมะนาว-ที่ทำการฯ ระยะทาง 20 กิโลเมตร ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน
 - เส้นทางน้ำตกนางรอง-น้ำตกไทรของหิน-ถ้ำค้างคาว-น้ำตกเหวมหาศักดิ์-คลองร่วม-เขาทะโมน-นางรอง ระยะทาง 14 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - น้ำตกนางรอง-น้ำตกทับไสภา-น้ำตกแม่ปล้อง-คลองร่วม-เขาทะโมน-นางรอง ระยะทาง 10 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางหน่วยเจ็ดคต-น้ำตกเจ็ดคต-ضبป่าว่าน-นุยายครอ-มวกเหล็กใน ระยะทาง 17 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางหน่วยเจ็ดคต-น้ำตกเจ็ดคต-น้ำตกโกรกอีตง-บ้านบึงไผ่ ระยะทาง 15 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
 - เส้นทางضبใต้-เขานมนาง-น้ำตกคลองใหญ่ ระยะทาง 10 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน

สิ่งอำนวยความสะดวก (Accommodations) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีบ้านพักและค่ายพักแรมให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านพัก ค่ายพักแรม ทางเดินที่ ระบบสาธารณูปโภคระบบน้ำประปา ระบบน้ำทิ้ง ระบบไฟฟ้าตลอด 24 ชั่วโมง และร้านค้าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตารางที่ 1 : บ้านพักและค่ายพักแรมของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

บ้านพัก/ค่ายพัก	จำนวน (หลัง)	ห้องนอน	จำนวน	คนพัก(คน)
			ห้องน้ำ/ ห้อง สุขา	
โซน1กลุ่มบ้าน กรองแก้ว	9	31	32/32	97
โซน2 กลุ่มบ้าน ทิวทัศน์	6	13	14/14	42
โซน3 กลุ่มบ้าน สุรัสวดี	1	5	5 5	10
โซน4 กลุ่มบ้าน นระวีร์	8	40	40/40	88
931/1,2-933/1,2	3	6	72/78	216
รวม	27	95	163/139	453

3.1.4 ชุมชนกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ชุมชน (Community) หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน มีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดดีกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดของชาติ หรือศาสนา (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2524 , อ้างแล้วใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 :3-48)

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาแต่เดิม แม้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรม และความเป็นชุมชนเมืองได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ประชากรส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ด้อยโอกาส อาศัยอยู่ในเขต

ชนบทบางส่วนยังต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในป่าเขาเพื่อยังชีพ และชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติอย่างแนบแน่น จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและความแตกต่างทางสังคมสูง

ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยว กำหนดไว้ใน 2 ลักษณะ คือประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ กับ ผลกระทบที่เกิดขึ้น

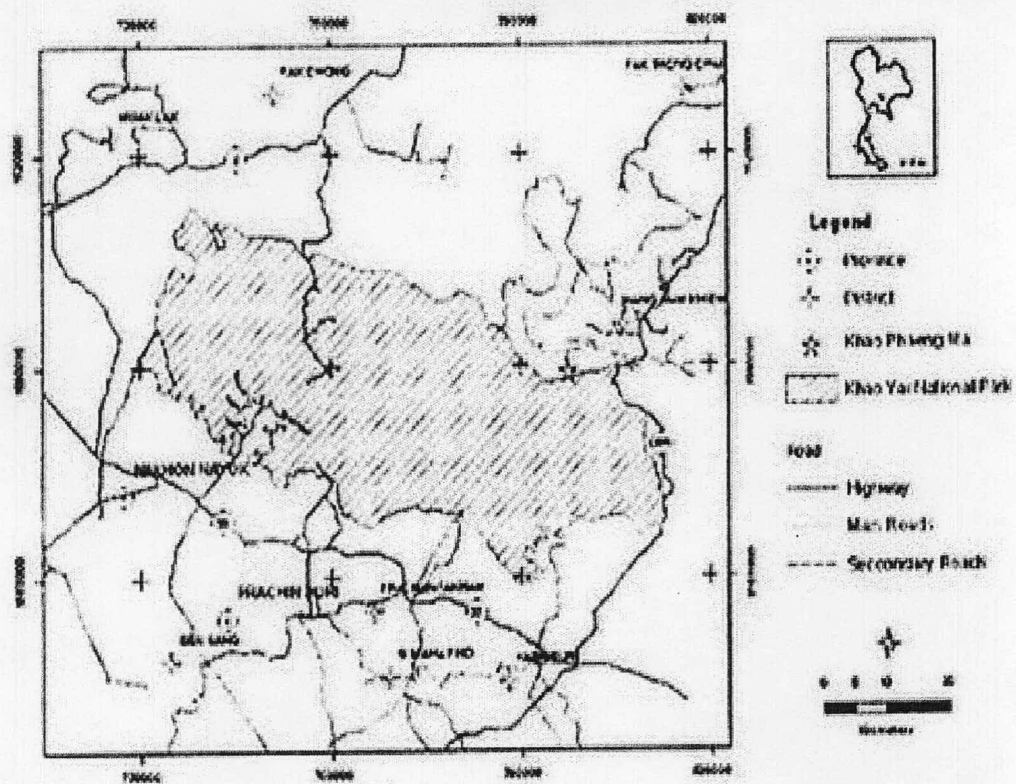
ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ มี 2 ทางคือประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และประโยชน์ทางสังคม (1) ประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้แก่ เกิดการสร้างงาน สมาชิกชุมชนมีงานทำสืบเนื่องจากการท่องเที่ยวเกิดขึ้น เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการการท่องเที่ยว เกิดระบบตลาด เมื่อมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้ และปัจจัยต่างๆที่จำเป็นแก่การบริการการท่องเที่ยว เกิดระบบการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อป้อนระบบตลาด มีรายได้จากแหล่งรายได้ใหม่ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากรายได้จากแหล่งเดิมของชุมชน ครอบครัวจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากสถานการณ์การมีนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น (2) ประโยชน์ทางสังคม ที่ชุมชนได้รับมามีมาก เช่น เกิดการพัฒนาในทางสร้างสรรค์ขึ้นในสังคม(Social Anatolism) มีการติดต่อทางสังคมที่มีรูปแบบมากขึ้น (Formal Social Contact) จะมีสัญญาทางสังคมเกิดขึ้นอันเนื่องจากการตกลงในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการท่องเที่ยวของสมาชิกชุมชน (Social Contact) สาธารณูปโภคของชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา อาจได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุง เนื่องจากการมีระบบการท่องเที่ยว สมาชิกชุมชนจะถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษาของตัวเองและบริการ ทั้งการศึกษาในรูปแบบ ในด้านการบริการ เทคนิค และอื่นๆ จะเกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุข เช่นความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัย จากโรคภัย สืบเนื่องจากการบริโภค อุปโภค ที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยว การบริการทางสังคมอื่น เช่น ความปลอดภัย และการมีระเบียบอิสระของสังคมจะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้น อาจมีทั้งทางบวกและทางลบ (1) ผลกระทบทางบวก คือผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับตามที่กล่าวไว้ (2) ผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น เช่น ขนาดของชุมชนอาจเติบโตเกินไป ถ้าปัจจัยดึงดูดจากการท่องเที่ยวที่มีกำลังมากและไม่ได้รับการจัดการให้ดี โครงสร้างการบริหารชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป ถ้าอิทธิพลการท่องเที่ยวมีมากและไม่ได้รับการจัดการที่ดี วัฒนธรรมเดิมและวิถีชีวิตของชุมชน อาจได้รับผลกระทบและถูกกลืนจากอิทธิพล วัฒนธรรม และแนวทางชีวิตจากภายนอก

ในอดีตที่ผ่านมา ชุมชนแทบไม่ได้รับประโยชน์ที่แท้จริงจากการท่องเที่ยว เนื่องจากมีผู้ที่มีโอกาสหรือกำลังมากกว่าได้แสวงหาประโยชน์จากชุมชนและทรัพยากร โดยเฉพาะหรือให้ประโยชน์แก่ชุมชนเพียงเล็กน้อย และสร้างผลกระทบทางลบไว้มาก เนื่องจากประชาชนและชุมชนไม่มีโอกาสในการคัดเลือกการพัฒนา หรือจำกัดการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวมักเกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และการพัฒนาขององค์กรภาครัฐหรือการลงทุนของผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่โดยขาดการคำนึงถึงประโยชน์และผลกระทบที่แท้จริง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ,2540 : 3-52)

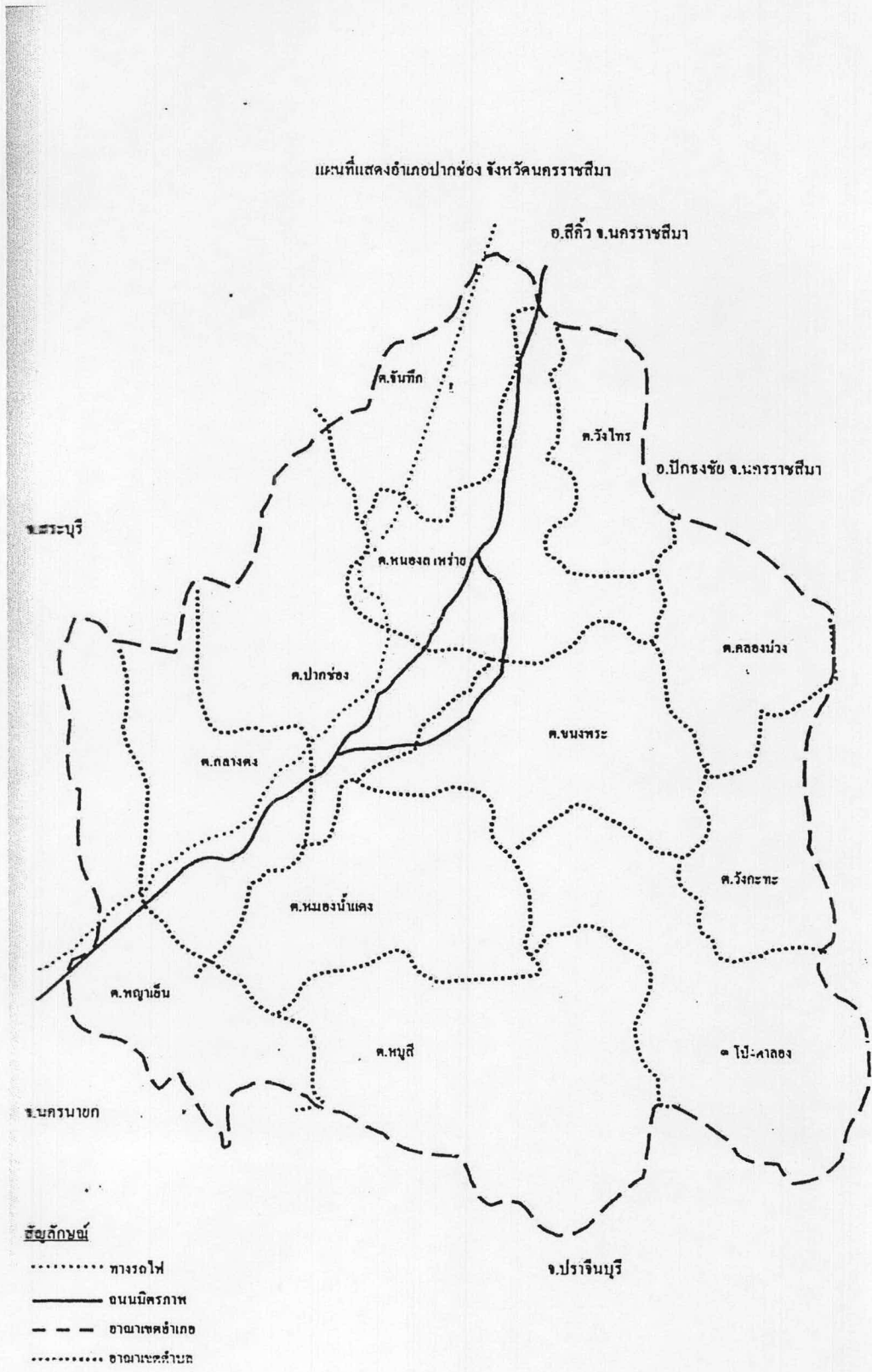
การมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยวของชุมชน ถือเป็นเป้าหมายสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นทำให้เกิดความรัก และห่วงใยทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว มีการพึงพิงและใช้ประโยชน์ เกิดการประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนจะเป็นผู้รับทราบนโยบาย และมีส่วนผลักดันในระยะยาว ชุมชนจะอยู่ในฐานะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้นโดยเอกชนหรือบริษัทนำเที่ยว เช่นร่วมพัฒนาจุดขายต่างๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ภัตตราคาร การนำเสนอด้านวัฒนธรรม ศิลปและประเพณีต่างๆที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

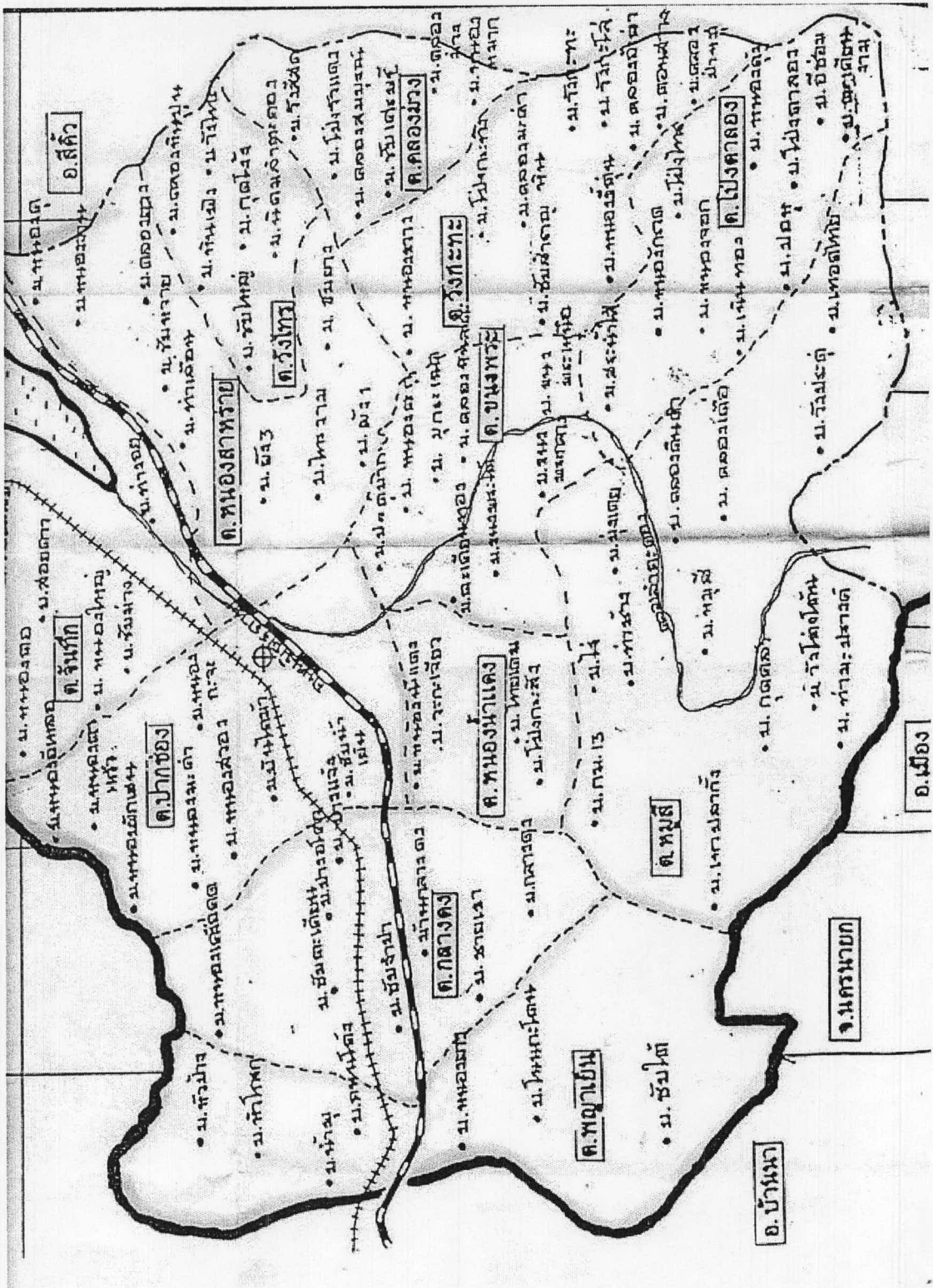
หากชุมชนมีส่วนร่วมมากก็จะมีอำนาจเพียงพอในการร่วมควบคุมการท่องเที่ยว จะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาคนได้อย่างดี อีกทั้งสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น การยกระดับคุณภาพของชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และท้ายที่สุดชุมชนสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยพัฒนาการของชุมชนเอง อย่างไรก็ตาม การให้ชุมชนมีส่วนร่วมสิ่งที่จำเป็นคือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับภายนอก (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ,2540 : 3-54)

ตารางภาพที่ 15 : แผนที่ บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตารางภาพที่16 แผนที่แสดงอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา

ตารางรูปที่ 17 : แผนที่แสดงชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.1.5 มูลค่าทางเศรษฐกิจในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จากบทสรุปการวิจัยความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต่อสภาพทางเศรษฐกิจทั้งในท้องถิ่นและต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย การประเมินคุณค่าของอุทยาน และจากเอกสารการประเมินมูลค่าเศรษฐกิจและมาตรการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จากผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ร่วมกับ Harvard Institute for International Development (HIID) พบว่า

ในหลักการประเมินมูลค่าของอุทยาน พบว่ามูลค่าของอุทยานฯ ที่เกิดจากการใช้อุทยานฯ โดยตรง ได้แก่ มูลค่าที่เกิดจากการใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มูลค่าที่เกิดจากการเป็นแหล่งของความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์สำหรับมูลค่าของอุทยานฯ โดยทางอ้อม ได้แก่ การเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร การดักคาร์บอนไดออกไซด์ (carbon sequestration) และการรักษาอุณหภูมิและความชื้นในท้องที่ใกล้เคียง (micro-climatic benefit) มูลค่าที่เกิดจากใช้ประโยชน์จากอุทยานทั้งหมดดังกล่าวมานี้ สามารถวัดได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความยินดีจะจ่ายเงิน (willingness to pay) เพื่ออนุรักษ์อุทยานฯ ให้คงอยู่เพื่อตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต

จากการใช้วิธีวัดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (Travel cost method) เพื่อประมาณผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากนักท่องเที่ยวผู้มาใช้อุทยานฯ พบว่า นักท่องเที่ยวยินดีที่จะจ่ายเงินมาเที่ยวเขาใหญ่ เท่ากับ 1,420 บาทต่อคนต่อครั้ง โดยแยกเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 240 บาท ค่าอาหารและที่พัก 310 บาท และอีก 870 บาท ถือว่าเป็นส่วนเกินของผู้บริโภค (consumer surplus) สำหรับการเดินทางมาเที่ยวอุทยานฯ โดยเฉลี่ยแล้ว นักท่องเที่ยวชาวไทยยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมผ่านเข้าอุทยานฯ เป็นจำนวนเงินถึง 22 บาทต่อคนต่อครั้ง โดยไม่ทำให้ความพอใจของนักท่องเที่ยวลดลง คุณค่าของเขาใหญ่สามารถตีค่าได้ในรูปเงินที่ประชาชนยินดีเสียสละเพื่อจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์เขาใหญ่ สำหรับการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย เกี่ยวกับความยินดีที่จะบริจาคเงินเพื่อสมทบกองทุน เพื่อการอนุรักษ์เขาใหญ่เอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ และเพื่อตัวเองซึ่งอาจจะได้มาใช้เขาใหญ่โดยตรงในอนาคต ผลของการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยยินดีที่จะบริจาคเงินสมทบกองทุนฯ โดยเฉลี่ยปีละ 730 บาทต่อคน ในกลุ่มของประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองที่ไม่เคยมาใช้ประโยชน์จากเขาใหญ่โดยตรงมีความยินดีที่จะจ่ายเงินบริจาคเพื่อสมทบกองทุนเพื่อการอนุรักษ์เขาใหญ่โดยเฉลี่ย 183 บาทต่อคนต่อปี

เมื่อรวมมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทั้งหมดทั้งกลุ่มผู้ใช้อุทยานฯ และไม่เคยใช้อุทยานฯเลยพบว่ามีมูลค่ากว่า 3 พันล้านบาทต่อปี ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 เขาใหญ่จะมีมูลค่าปัจจุบันถึง 30,000 ล้านบาท แต่เนื่องจากการสำรวจทำในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลเท่านั้น เนื่องมาจากข้อจำกัดในด้านการเดินทางและงบประมาณที่มีจำกัด ดังนั้น มูลค่าของเขาใหญ่ในความเห็นของคนไทยทั่วประเทศย่อมจะสูงกว่านี้อีก เมื่อคิดบนสมมติฐานที่ว่า รายได้ประชาชาติ (GNP) มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ต่อปี และความยืดหยุ่นของรายได้เท่ากับ 0.3 มูลค่าทางเศรษฐกิจของอุทยานฯ จะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 2.4 ต่อปี และจากการสำรวจความพอใจที่มีต่อการให้บริการของอุทยานฯ พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้มีการปรับปรุงให้บริการข่าวสาร และให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานฯ มากขึ้น เพิ่มจำนวนและความสะอาดของห้องสุขา เพิ่มปริมาณถังรองรับขยะ และที่สำคัญทางอุทยานฯ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรจะมีการปรับปรุงถนนให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามกว่าร้อยละ 70 ของนักท่องเที่ยวไทย มีความต้องการให้ทางอุทยานฯ พัฒนาบริการท่องเที่ยวประเภทใหม่ๆ เพิ่มขึ้น กล่าวคือ ต้องการให้มีห้างสำหรับคู่สัตว์ สะพานแขวนหรือสถานที่สำหรับดูนกต้องการให้พัฒนาจุดท่องเที่ยวใหม่ๆ เพิ่มขึ้นและร้อยละ 50 ต้องการให้มีบริการยานพาหนะจากปากทางเข้าอุทยานฯ ไปยังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และให้มีการขยายและพัฒนาสถานที่กางเต็นท์ให้มีอุปกรณ์พร้อมสำหรับการตั้งค่าย โดยที่นักท่องเที่ยวยินดีที่จะจ่ายค่าบริการสำหรับบริการแต่ละประเภทที่เพิ่มขึ้น โดยไม่คิดรวมกับค่าธรรมเนียมเข้าอุทยานฯ สำหรับรายได้ที่ชาวบ้านในหมู่บ้านโดยรอบอุทยานฯ จะได้จากการท่องเที่ยวจากการเป็นลูกหาบ และมีผลกระทบต่อ

เมื่อคิดต้นทุนค่าเสียโอกาสของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งสิ้น 1.36 ล้านไร่ โดยการสมมุติว่ามีการนำผลผลิตจากป่าไปจำหน่าย ประมาณมูลค่าปัจจุบันได้ถึง 1,650-3,300 ล้านบาท สำหรับต้นทุนค่าเสียโอกาสของที่ดิน เมื่อทำการประเมินจากราคาที่ดินในบริเวณรอบๆ อุทยานฯ ในปัจจุบันราคาเฉลี่ยเท่ากับ 20,000 บาทต่อไร่ นั้นหมายถึงว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาสของที่ดินของอุทยานฯ อย่างน้อยที่สุดมีมูลค่าถึง 28,000 ล้านบาท ในขณะที่การจัดตั้งและรักษาพื้นที่อุทยานฯย่อมมีผลกระทบต่อสังคมโดยรอบที่เคยได้รับผลประโยชน์จากอุทยานฯ กล่าวคือ ก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้และโอกาสในการหาของป่า จากการศึกษาพบว่าการสูญเสียดังกล่าวของชาวบ้านรอบๆ เขาใหญ่คิดเป็นมูลค่าประมาณ 165-330 ล้านบาทต่อปี

การจัดการที่เหมาะสมในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต อาจารย์ประจำคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้อภิปราย เรื่อง “การ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ในการสัมมนาผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทยระดับอุดมศึกษากล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีองค์ประกอบหรือปรัชญา 4 ประการคือ (อ้างถึงใน สุดาพร วรพล, 2538 : 27-28)

1. Ecologically Sensitive หมายถึง จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบที่มีต่อระบบนิเวศ ผู้รับผิดชอบได้แก่ ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพื้นที่ นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในส่วนต่างๆ เพราะฉะนั้นการจัดการ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” จึงต้องนำส่วนประกอบ (component) ในเรื่องความรับผิดชอบหรือจิตสำนึกเข้ามาผูกยึดติดกับหนทางหรือวิธีการจัดการที่จะจัดทำขึ้น
2. Low Impact หมายถึง เกิดผลกระทบน้อยหรือต่ำ ตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบ Mass - tourism ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดผลกระทบค่อนข้างสูง เพราะฉะนั้นทำอย่างไรให้การบริหารและจัดการ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้หมายถึงไม่ควรจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ ถาวร หรือมีปริมาณค่อนข้างมาก แต่จะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีความสะดวกสบายพอสมควร สอดคล้องผสมกลมกลืนไปกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. Educational หมายถึง จะต้องมีการบริหารข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นควรต้องมีมากกว่าศูนย์บริการ ควรจะมีทางเดินเท้าที่เปิดโอกาสให้คนได้ออกไปสัมผัส เรียนรู้ธรรมชาติ มีเอกสารข้อมูลพกติดตัวไปเป็นคู่มือในการเดินทางศึกษาหาความรู้ เช่น คู่มือคู่มือสัตว์ คุนุก ดูพืชพรรณ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ กรมป่าไม้ หรืออุทยานแห่งชาติ จะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้ความรู้ การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่สำคัญของระบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีคุณภาพ จะต้องมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยาระบบนิเวศหรือธรรมชาติให้มากขึ้น
4. Local Benefit หมายถึง การกระจายรายได้ไปสู่คนท้องถิ่น คือเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้บริการการท่องเที่ยวตั้งแต่ระบบที่พัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จนกระทั่งการเป็นมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น ผู้นำทาง หรือผู้ให้บริการระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ นอกจากนั้นคนท้องถิ่นจะต้องได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยวด้วย

แนวทางการจัดการด้านเศรษฐศาสตร์ในการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นต้องดำเนินการผสมผสานในหลายๆวิธีการ คือ Institutional Rearrangement คือ การจัดการด้านโครงสร้างสถาบัน ได้แก่

1. Law การใช้อำนาจกฎหมายมาบังคับใช้ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ กฎหมายกระทรวงต่างๆ ของกรมป่าไม้ เป็นต้น ด้วยการปรับปรุงข้อกำหนดกฎหมายต่างๆ และกฎกระทรวงของกรมป่าไม้ให้ทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน (Up date) กฎหมายที่ล้าสมัยและใช้ข้อกำหนดกฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดความศักดิ์สิทธิ์
2. Organization การเปลี่ยนแปลงทางองค์กร ถ้าปัญหาในปัจจุบันโครงสร้างขององค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องมีโครงสร้างที่ใหญ่โตและสลับซับซ้อน จึงทำให้การปฏิบัติงานไม่คล่องตัว จึงควรให้กลุ่มองค์กรอิสระ NGOs เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในเรื่องของการอนุรักษ์ในรูปแบบต่างๆ จะทำให้มีความคล่องตัวทั้งทางด้านงบประมาณทางการเงิน และทรัพยากรบุคคล
3. Penalty การกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด ให้กฎหมายเกิด ความศักดิ์สิทธิ์และมีบทลงโทษที่รุนแรง ในเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบัน กฎหมายต่างๆ ดังกล่าวที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ มีบทลงโทษแต่บทลงโทษนั้นๆ ยังไม่รุนแรงกับผลกรรมที่กระทำความผิด เช่น การลักขโมยตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือการลอบล่าสัตว์ป่าสงวนที่หายากในเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น
4. Structure การจัดการทางโครงสร้าง ขององค์กร โดยตัวองค์กรที่ใหญ่ควรที่จะปรับโครงสร้างขององค์กรให้มีความคล่องตัวและมีอิสระมากขึ้น ถ้าโครงสร้างองค์กรแบบเก่าล้าสมัย ก็สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทั้งหมดได้ทั้งระบบ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน หรือเปลี่ยนองค์กรของรัฐ ซึ่งมีโครงสร้างขนาดใหญ่ให้เป็นองค์กรขนาดย่อมเพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เช่น อาจให้กลุ่มองค์กรอิสระ (NGOs) เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านอนุรักษ์ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มองค์กรอิสระค่อนข้างที่จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความคล่องตัวขององค์กรเอง และการบริหารจัดการได้อย่างรวดเร็วทันกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เป็นต้น
5. Personal การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ เมื่อบุคลากรของรัฐทำงานด้านอนุรักษ์อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านต่างๆ ที่ผ่านมาก็ดี ซึ่งมีผลทำให้ประสิทธิภาพของงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดตามที่นโยบายของอุทยานแห่งชาติได้วางแผนเอาไว้ การแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เราสามารถจะเปลี่ยนบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามา

ทำงานทดแทนบุคลากรในตำแหน่งที่ทำงานไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด

6. Revolution การจัดการโครงสร้างด้วยการปฏิวัติเช่น เมื่อกรมป่าไม้ผู้มีอำนาจโดยตรงในการดูแลอุทยานแห่งชาติต่างๆ ทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพจนทำให้ไม่บรรลุถึงแผนงานที่ได้ตั้งไว้อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ข้างต้นที่ผ่านมาและยากที่จะทำการแก้ไขปรับปรุงหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกรมป่าไม้ ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การแก้ไขในวิธีนี้คือ การปฏิวัติยึดอำนาจรัฐโดยเฉพาะกรมป่าไม้ให้ขึ้นอยู่กับองค์กรอิสระหรือในรูปของรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะพัฒนาและรักษาอุทยานแห่งชาติให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืนด้วยการเปลี่ยนแปลงยึดอำนาจกรมป่าไม้ หรือเรียกว่าการปฏิวัติแบบเบ็ดเสร็จ โดยให้องค์กรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการแทนองค์กรเก่าที่ทำงานอย่างไม่มีประสิทธิผล เป็นต้น
7. Reformation การจัดการในรูปแบบการปฏิรูปเช่น การปฏิรูปที่ดินประชาชนส่วนใหญ่บุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ก็คิดเพื่อทำประโยชน์จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าถูกทำลายลงจากปัญหาบุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติ ดังที่ผ่านมาแนวทางการจัดการในการปฏิรูป เช่น การปฏิรูปที่ดินจัดสรรปันส่วนให้ประชาชนมีที่ทำกินอย่างเป็นทางการเป็นธรรมเท่าๆ กัน เช่น การออกเอกสารสิทธิ์ต่างๆ ในเขตพื้นที่อุทยาน หรือการส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกับป่าได้ในเรื่องของป่าชุมชน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกร่วมกันกับภาครัฐ โดยกรมป่าไม้เป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ โครงการต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น

สินค้าสาธารณะบริสุทธิ์ (Pure public goods) อาจกล่าวได้ว่ามีอยู่อย่างจำกัดสินค้าสาธารณะแบบนี้หมายความว่า นาย ก. บริโภคสินค้านี้คนเดียวแล้ว นาย ข. ก็จะบริโภคได้จำนวนเท่าๆกัน และคนอื่นๆ ก็จะบริโภคได้เท่าๆกันด้วย

หากจะพิจารณาทิศทางลักษณะสินค้าและบริการที่เป็นไปได้จะพบว่ามิได้มีตั้งแต่สินค้าสาธารณะบริสุทธิ์ และบริการซ่อมเครื่องรับโทรทัศน์เป็นบริการเอกชนบริสุทธิ์ การพิจารณา ลักษณะของสินค้าและบริการว่าจะเอนเอียงไปทางด้านใด ขึ้นอยู่กับระดับของผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นในขณะทำการผลิตหรือการบริโภค เช่น การบริการซ่อมวิทยุโทรทัศน์ก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกน้อยมาก สินค้าทุกชนิดมีระดับของผลกระทบภายนอกต่างกันออกไปเพราะว่ามีปัญหาของการถ่ายเทผลกระทบ ตรงกันข้ามการป้องกันประเทศมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบภายนอกอย่างมากที่สุด เพราะว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการป้องกันประเทศเกิดขึ้นกับทุกๆ คนในสังคมโดยอัตโนมัติเมื่อมีระบบการป้องกันระดับหนึ่งที่ขาดการป้องกันประเทศระดับหนึ่งนี้ก็จะเกิด

ขึ้นกับประชาชนอีกกว่า 60 ล้านคนในประเทศโดยมิได้เพิ่มค่าใช้จ่ายแต่ประการใด หรือกล่าวได้ว่า ต้นทุนหน่วยสุดท้าย (MC) ของการป้องกันประเทศมีค่าเท่ากับศูนย์

ระดับของผลกระทบภายนอกมีอยู่ในสินค้าและบริการอยู่แล้ว ดังนั้น ระดับของความเป็นสาธารณะ (Publicness) จึงมีค่าเปลี่ยนแปลงระหว่างพิสัยดังกล่าว แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่ค่อนข้างไปทางสาธารณะมากๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า (เหมือนกับการป้องกันประเทศ) เมื่อคุณภาพของอากาศมีอยู่ ณ ระดับหนึ่งแล้ว ทุกคนจะได้รับคุณภาพของอากาศระดับเดียวกัน และแต่ละคนจะได้รับอากาศคุณภาพเดียวกันนี้เหมือนกับคนอื่นในสังคมโดยที่ MC มีค่าเท่ากับศูนย์ และคนๆ นั้นจะถูกกีดกันไม่ให้ได้รับอากาศดังกล่าวก็ต่อเมื่อได้ถูกแยกให้ไปอยู่ในเขตอื่น ฉะนั้นความเป็นสาธารณะย่อมจะแตกต่างกันไปตามชุมชนต่างๆ ในโลก โดยขึ้นอยู่กับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมนั้น

การจัดการสินค้าและบริการไม่ว่าจะเป็นจัดหารัฐบาล หรือเอกชนมักจะประสบกับปัญหาผลกระทบภายนอกเสมอ สมมุติว่ารัฐบาลยอมรับว่าตลาดเอกชนไม่มีความสามารถที่จะจัดการเกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงตัดสินใจที่จะเข้ามาแทรกแซงเพื่อจัดหาระดับ หรือจัดทำให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้นโดยตรง การที่รัฐจะใช้เพื่อให้ได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้มีหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่การสั่งห้ามออกกฎเกณฑ์หรือให้แรงจูงใจ

ปัญหาพื้นฐานของการจัดสรรทรัพยากรคือการกำหนดและจัดหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดให้กับสังคมทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกฎหมายทั่วไป ของความมีประสิทธิภาพก็คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้นจะต้องจัดหารมาจนถึงระดับที่ ผลได้ของสังคมที่เพิ่มขึ้น แต่ปัญหาก็คือการกำหนดหรือพิจารณาหาผลได้และต้นทุนที่เกี่ยวข้อง โดยปราศจากข้อมูลเกี่ยวกับราคาในตลาด ดังนั้นจึงต้องหาวิธีการอื่นเพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับผลได้หรือผลประโยชน์ และต้นทุนซึ่งเกิดจากการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากคำจำกัดความของสินค้าสาธารณะบริสุทธิ์ว่าเป็นกรณีที่มีผลกระทบภายนอกและได้สังเกตเห็นว่าคุณภาพของสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเข้ากับคำจำกัดความนี้อย่างดี ในกรณีของอากาศบริสุทธิ์เป็นตัวอย่างที่ดีของสินค้าสาธารณะ กล่าวคือได้จัดหาคุณภาพอากาศที่ดีให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งคนอื่นๆ ก็จะได้รับอากาศที่มีคุณภาพโดยอัตโนมัติ โดยมีต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏดังนี้แล้วรัฐบาลจะทำการประเมินอุปสงค์หรือผลประโยชน์ที่ได้จากอากาศบริสุทธิ์นั้นได้อย่างไร

ผลกระทบต่อภายนอกและสินค้าสาธารณะ Externalities โดยทั่วไปจะหมายถึง ผลกระทบข้างเคียงอันเกิดจากการผลิตและการบริโภคที่มีต่อบุคคลที่สาม ส่วนมากเกิดขึ้นโดยมิได้มีการตั้งใจ ผลกระทบนี้อาจเป็นเชิงลบหรือเชิงบวกก็ได้ เราควรเฝ้าถึงลักษณะเด่นของปัญหา Externality ประการหนึ่งก็คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่อง "สินค้าสาธารณะ (Public-type goods) ในโลกนี้ยังมีสินค้าหลายอย่างที่ผู้คนหลายกลุ่มห่วงใย และสินค้าเหล่านี้ไม่ได้มีการขายในตลาดเช่นอากาศบริสุทธิ์ น้ำสะอาด ทิวทัศน์ที่สวยงาม สินค้าทางสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จะอยู่ในประเภทไม่มีมูลค่าทางตลาด สินค้าแบบสาธารณะหรือสินค้าสาธารณะนี้ โดยทั่วไปจะมีคุณสมบัติที่เราเรียกว่า การบริโภคร่วมกันและการไม่กีดกัน ซึ่งหมายความว่า ประการแรก ถ้าสินค้าถูกบริโภคโดยคนคนหนึ่งก็ไม่ทำให้สินค้านั้นมีปริมาณลดลงอีกคนหนึ่งก็ย่อมบริโภคได้เช่นกัน

ลักษณะเด่นของสินค้าสิ่งแวดล้อม คือ มูลค่าที่แท้จริงหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งหมด มักจะถูกประเมินต่ำหรือถูกมองข้ามไป สินค้าเหล่านี้ไม่มีใครมาวัดได้ ไม่มีการตั้งราคา สิ่งแวดล้อมจึงเป็นของฟรี ดังนั้นจึงถูกใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ อย่งไรก็ตาม เราไม่ได้หมายความว่า ผลกระทบเชิงลบหลายประเภททั้งหมดเหล่านี้จะเกิดจาก "ความล้มเหลวของตลาด" (Market failure) เราจะเห็นว่าความเสียหายหลายอย่างที่ปรากฏขึ้นในสิ่งแวดล้อม จะเกิดจากการกระทำหรือการปฏิบัติการบางอย่าง อันเป็นผลผลิตจากนโยบายของรัฐเราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า "ความล้มเหลวในการแทรกแซงของรัฐ" (Intervention Failure) ในประชาคมยุโรป เราเคยพบเห็นการให้เงินอุดหนุน เพื่อเร่งเพิ่มรายได้ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งก่อให้เกิดการผลิตมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมหรือสินค้าสิ่งแวดล้อมหลายประเภทเรียกได้ว่าเป็น "สมบัติส่วนรวมของชุมชน" (Common property) หรือบางทีก็เป็น "ทรัพยากรที่เปิดกว้าง" (Open access) คือ ไม่เป็นของใครเลย ทุกคนมีสิทธิ์เข้ามาใช้ได้ ถ้ามีการเปิดกว้างมากเกินไป หรือถ้ามีการเก็บค่าใช้ ทรัพยากรถูกเกินไปหรือให้ใช้ฟรี เราก็จะพบสถานการณ์ที่มีการใช้ทรัพยากรแบบล้างผลาญ หมดระมัดระวัง (Overexploitation) และจะใช้กันจนหมดหรือเกิดความทรุดโทรมแก่ระบบนิเวศ ทุกวันนี้ทั่วโลกการตัดไม้ทำลายป่าฝนเขตร้อน การจับปลามากเกินไป การใช้แม่น้ำทะเลมหาสมุทร เป็นสถานที่ทิ้งของเสียและมลพิษ นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้ทรัพยากรแบบเปิดกว้าง (Open access resources)

ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม นั่นคือ สิทธิ์ในทรัพย์สิน (Property right) หากผลกระทบภายนอกเป็นผลสืบเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกัน

ของผลประโยชน์ และต้นทุนในระบบตลาดหรือของหน่วยธุรกิจเอกชนกับประชาคมโดยรวม ก็ น่าจะมีระบบตลาดอีกแบบหนึ่งที่มีการแลกเปลี่ยนสิทธิในคุณภาพแวดล้อม ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการ รวมเอาผลกระทบภายนอกไม่ว่าจะเป็นผลได้หรือต้นทุนเข้าไว้ในระบบตลาดตามปกติด้วย

การดูแลแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อมหรือคุณภาพลิ่งแวดล้อมนี้ การเข้ามาแทรกแซงของ รัฐบาลเป็นสิ่งจำเป็นจะพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดูแล และคุณภาพลิ่งแวดล้อมความ ชับซ้อนยุ่งยากเกี่ยวกับกิจกรรมของประชาคม ของส่วนที่ไม่ใช่การตลาดและเศรษฐกิจ แม้ว่า ระบบตลาดที่เป็นอยู่ไม่สามารถจะจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ แต่มิได้ หมายความว่า การมิได้เข้าไปแทรกแซงของรัฐจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรดีขึ้นกว่าเดิม

การใช้สาธารณะสมบัติมากเกินไปจนเกิดผลเสียของสังคมและลิ่งแวดล้อมมีอยู่อย่าง มากมายเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นสมบัติของประชาชนคนไทยทั่วประเทศ แต่ละคน สามารถไปเที่ยวได้โดยไม่ต้องเสียเงินค่าเข้าไปเที่ยว สมัยก่อนมีคนเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจเป็น จำนวนน้อย ผลเสียที่เกิดขึ้น เช่น ขยะ ต้นไม้ใบหญ้าที่ถูกทำลายไปยังไม่มาก เมื่ออุปสงค์ต่อการ ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติส่วนนี้จะเห็นเด่นชัดขึ้น แต่ละคนที่เข้าไปเที่ยว จะคิดถึงประโยชน์ที่ ตนเองจะได้รับโดยไม่คิดคำนึงถึงผลกระทบต่อลิ่งแวดล้อมหรือต้นทุนภายนอกที่เกิดขึ้นทำให้เกิด มลภาวะในรูปของขยะ เกิดผลกระทบทรัพยากรธรรมชาติในรูปของต้นไม้และสัตว์ป่าถูกทำลายไป โดยจะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม การขาดการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สิน กับสาธารณะสมบัติสามารถใช้ คำพูดของ จอห์น เคนเนท แกลเบรท ที่ว่า " สาธารณะสมบัติอันมอชอท่ามกลางประชาชนที่ร่ำรวย" อธิบายสภาพกาลนี้ได้เป็นอย่างดี

สาธารณะสมบัติไม่สามารถจะเปลี่ยนเป็นสมบัติของเอกชนได้ดังนั้นเพื่อที่จะมีการแบ่ง สรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดการกระจายรายได้และเป็นธรรมด้วยสาธารณะ สมบัตินี้ จะเปลี่ยนรูปไปเป็นสมบัติของสาธารณะชน (Public property) การเปลี่ยนสาธารณะ สมบัติของสาธารณะชนนี้ต้องการกลไกที่จะจัดสรรปันส่วนการใช้ให้กับทุกๆ คนปัญหาที่คือสังคม จะทำอย่างไรที่จะจัดให้มีองค์การทำการแบ่งสรรทรัพยากรเหล่านี้ให้กับผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัญหาที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนในการจัดสรรสินค้าหรือการบริการสาธารณะนี้ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ดังกล่าว

จากคำดังกล่าวและกำลังใจของเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ที่ได้ทุ่มเทในการป้องกันรักษาพื้นที่และ ทรัพยากรเอาไว้อย่างที่สุดแต่ในปัจจุบันทุกอย่างก็เริ่มเปลี่ยนไปเมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว เจริญเติบโตขึ้น และ เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อทรัพยากรเหล่านี้ในรูปของการท่องเที่ยวตามสถานที่

ธรรมชาติและอุทยานแห่งชาติก็เป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งของนักท่องเที่ยวเหล่านั้น การให้บริการนักท่องเที่ยวก็เป็นภาระกิจหลักอีกอย่างหนึ่งที่เพิ่มเข้ามาให้กับชาวอุทยานในขณะนี้

แม้ในวัตถุประสงค์การจัดตั้งอุทยานฯ จะมุ่งเน้นให้เป็นสถานที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ และเป็นแหล่งความรู้ทางธรรมชาติของประชาชนก็ตาม ทว่าที่ผ่านมาประชาชนยังให้ความสำคัญในส่วนนี้อยู่ไม่มากนัก ดังนั้น เมื่อแนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการอุทยานที่มีมากขึ้นกว่า 10 ล้านคนต่อปี ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ได้เป็นอย่างดีถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งโดยทั่วไปมักจะ ปรากฏให้เห็นในลักษณะของการรบกวนทางระบบนิเวศ ทัศนียภาพ และมลภาวะต่างๆ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการนักท่องเที่ยวอย่างไม่เป็นระบบ ซึ่งปัญหาตรงนี้นอกจากเจ้าหน้าที่อุทยานฯ จะต้องดำเนินการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งให้อยู่ในสภาพที่พื้นที่และบุคลากรในการให้บริการของอุทยานฯ แต่ละแห่งสามารถรองรับได้แล้วนั้น เจ้าหน้าที่ยังจะต้องทำหน้าที่ให้ความรู้ทางด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทั้งต่อสภาพพื้นที่อุทยานฯ และต่อตัวนักท่องเที่ยวเอง

ข้อจำกัดอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การจัดการระบบอุทยานของประเทศไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร นั่นก็คือ เราขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในระดับบริหารงานอุทยาน ทั้งนี้ในอดีตนั้นการผลิตบุคลากรทางด้านนี้ยังไม่ได้รับความสนใจและไม่ให้ความสำคัญจากสถาบันการศึกษาของประเทศเท่าใดนักและเมื่อกระแสอนุรักษ์มีมากขึ้นสถาบันการศึกษาจึงเริ่มหันมาให้ความสนใจ และผลิตบุคลากรในสาขางานอุทยานเมื่อประมาณ ๑๖-๑๗ ปีที่ผ่านมาเองจึงทำให้บุคลากรที่จะเข้าไปรองรับในหน่วยงานอุทยานที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่เพียงพอ

อุปสรรคที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เกือบทุกอุทยานทั่วประเทศ จะต้องประสบปัญหาเหมือนกันก็คือปัญหาความไม่เข้าใจกันหรือปัญหาความร่วมมือกันระดับท้องถิ่นที่ทำมาหากินอยู่เดิมก่อนที่จะประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ดังที่มีข่าวออกมาเช่น เหตุชาวบ้านไม่พอใจเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทะเลาะกัน จนถึงกับทำลายบ้านพักภายในอุทยานไปหลายหลังคาเรือน และปัญหาการลักลอบหาของป่าของชาวบ้านอันเป็นอาชีพที่พวกเขาทำกันมาตลอด ปัญหาที่ทำกินของชาวบ้านที่คาบเกี่ยวอยู่กับพื้นที่อุทยานรวมถึงปัญหาอิทธิพลต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ประสบอยู่บ่อยๆ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานที่จะทำการชี้แจง และทำความเข้าใจกับชาวบ้านในละแวกนั้น และประสานความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ในการให้บริการนักท่องเที่ยว

3.1.6 จำนวนนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยว ปี 2539-2548

แยกตามสำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักงานอุทยานแห่งชาติ

ลำดับที่	สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ / อุทยานแห่งชาติ	ปีงบประมาณ															
		2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548						
	ตบอ.1																
1	เขาใหญ่	538,023	961,566	1,148,928	489,969	479,809	525,306	695,740	759,687	771,922	870,088						
2	ทับลาน	55,316	63,807	47,025	57,464	181,379	83,665	58,115	60,536	45,093	68,985						
3	คาทเขา	-	2,033	1,841	2,718	97	384	979	280	630	2,010						
4	ปางศิลา	34,192	23,552	27,729	24,211	31,962	33,622	29,529	34,430	40,850	53,380						
5	น้ำตกสามหลั่น (พระบาทราช)	68,253	65,262	109,746	108,703	104,455	51,721	37,301	39,172	35,186	31,760						
6	น้ำตกเข็กสถานน้อย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
	ตบอ.2																
7	เขาชะเมา-เขาวง	271,322	359,233	331,519	325,095	302,627	314,071	379,658	368,271	263,195	248,752						
8	เขานกเขา-เขา-หมู่เกาะเสม็ด	-	-	-	-	-	-	-	265,248	352,368	540,817						
9	น้ำตกถั่ว	734,084	766,424	669,436	524,760	487,852	490,712	575,940	545,548	538,260	456,069						
10	เขาลิขธฤ	143,389	245,056	419,939	132,226	87,398	82,862	84,780	95,470	94,108	83,474						
11	เขาลิขธฤ	-	-	-	-	-	-	4,143	4,217	5,394	7,332						
12	น้ำตกทองแก้ว	-	-	16,394	32,938	44,193	46,932	54,344	67,289	68,809	78,101						
13	หมู่เกาะช้าง	-	-	-	-	-	287,940	290,877	118,391	172,398	224,400						
	ตบอ.3																
14	เขื่อนศรีนครินทร์	344,968	350,711	416,164	304,223	255,484	286,099	331,751	45,360	108,336	114,584						
15	ถ้ำธารลอด (เฉลิมรัตนโกสินทร์)	153,412	138,386	59,805	61,436	70,639	70,631	53,489	62,069	58,873	42,942						
16	เขานกเขา	42,547	12,981	14,446	14,869	13,415	1,661	2,639	4,593	7,431	8,140						
17	เขตรักษา	200,772	357,628	313,392	260,588	96,642	97,223	127,701	187,959	169,964	156,217						
18	เขตรักษา	466,161	510,265	459,790	328,839	347,921	409,586	439,588	511,373	463,467	389,818						

ตารางรายงานสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติต่างๆ ปีงบประมาณ 2549 (ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 48 - 30 กันยายน 49)
 ส่วนที่หกและวิสัยอุทยานแห่งชาติ สำหรับอุทยานแห่งชาติ

ลำดับที่	อุทยานแห่งชาติ	จำนวนไป - กลับ						จำนวนพักแรม						รวมทั้งหมด					
		นักท่องเที่ยว (คน)	ประชาชน (คน)	รวม (คน)	รถจักรยานยนต์ (คน)	รวม (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	รวม (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	รวม (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	รวม (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	นักท่องเที่ยว (คน)	รวม (คน)	
ภาค 1																			
1	เขาใหญ่	233,615	857,292	1,091,407	30,110	1,121,517	41,423	84,724	126,247	3,495	129,742	275,138	942,516	1,217,654	33,605	1,251,259			
2	ทับลาน	10,764	14,837	25,601	10	25,611	1,995	6,782	8,777	13	8,790	12,799	21,619	34,378	23	34,401			
3	ดงพญา	274	246	520	1	521	1,669	327	1,996	0	1,996	1,943	573	2,516	1	2,517			
4	ปางศิลา	10,627	37,802	48,429	214	48,643	7,310	19,177	26,487	91	26,578	17,937	56,979	74,916	305	75,221			
5	ป่าดงพญาไฟ(พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)	5,728	15,976	21,704	17	21,721	150	210	360	2	362	5,878	16,186	22,064	19	22,083			
6	ป่าดงห้วยขาแข้ง	37,200	1,076,284	1,113,484	1,516	1,115,000	0	920	920	0	920	37,200	1,077,204	1,114,404	1,516	1,115,920			
ภาค 2																			
7	เขาพระยาเมรุมาศ	111,445	148,369	259,814	1,981	261,795	2,621	2,383	5,004	47	5,051	114,066	150,752	264,818	1,978	266,796			
8	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	111,391	139,866	251,257	35,820	287,077	55,176	188,027	213,203	39,828	253,031	166,567	297,893	464,460	75,648	540,108			
9	ป่าดงพญาไฟ	194,861	288,234	483,095	12,305	495,400	1,817	2,564	4,401	2	4,403	196,698	290,798	487,496	12,207	499,703			
10	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	20,574	87,262	107,836	529	108,365	564	5,303	5,867	3	5,870	21,138	92,565	113,703	532	114,235			
11	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	1,861	1,733	3,594	0	3,594	434	733	1,167	0	1,167	1,795	2,466	4,261	0	4,261			
12	ป่าดงพญาไฟ	37,171	53,333	90,504	681	91,185	1,687	1,250	2,937	3	2,940	38,838	54,583	93,441	684	94,125			
13	ห้วยขาแข้ง	22,223	172,428	194,651	83,712	278,363	237	257	494	0	494	22,460	172,685	195,145	83,712	278,857			
ภาค 3																			
14	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	24,979	46,978	71,957	768	72,725	13,981	22,037	36,018	193	36,211	38,960	69,015	107,975	961	108,936			
15	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอินทนิล)	28,119	8,022	36,141	246	36,387	575	775	1,350	3	1,353	28,694	8,797	37,491	249	37,740			
16	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	368	1,424	1,792	5	1,797	577	4,435	5,012	2	5,014	745	5,859	6,604	7	6,611			
17	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	15,199	71,033	86,232	23,866	110,118	7,662	34,812	42,474	14,401	56,875	22,861	105,865	128,726	38,267	166,993			
18	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	62,052	264,360	326,412	58,839	385,251	4,065	9,309	13,374	629	14,003	66,117	273,669	339,786	59,479	399,265			
19	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	265	288	553	219	772	429	291	820	13	833	794	579	1,373	232	1,605			
20	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	59	40	99	5	104	1,677	1,431	3,108	174	3,282	1,736	1,471	3,207	179	3,386			
21	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	8,606	104,435	113,041	12,868	125,909	2,922	19,207	22,129	322	22,451	11,528	122,642	135,170	13,190	148,360			

ตารางที่ 4 สถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติต่างๆ
 ปีงบประมาณ 2549 (ตั้งแต่ 1 ต.ค.2548-30 ก.ย.2549)

สถิตินักท่องเที่ยว ระหว่างเดือนตุลาคม 2546 – กันยายน 2547 มีดังนี้

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)		
	ไทย	ต่างชาติ	รวม
ตุลาคม	68,670	1,526	70,196
พฤศจิกายน	67,445	2,252	69,697
ธันวาคม	115,661	2,809	118,470
มกราคม	108,037	3,974	112,011
กุมภาพันธ์	39,119	1,990	41,109
มีนาคม	31,235	1,831	33,066
เมษายน	47,018	1,218	48,236
พฤษภาคม	46,795	895	47,690
มิถุนายน	40,583	1,175	41,758
กรกฎาคม	77,556	2,463	80,019
สิงหาคม	56,997	2,795	59,792
กันยายน	40,779	1,424	42,203
รวม	739,895	24,352	764,247

ตารางที่ 5 สถิตินักท่องเที่ยวระหว่างเดือนตุลาคม 2546-กันยายน 2547

3.2 เขาแผงม้า

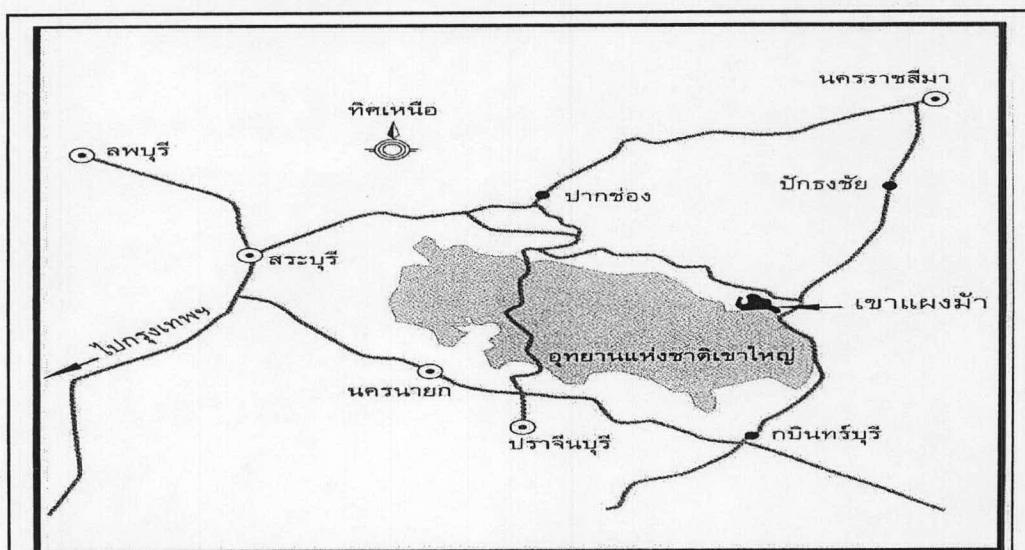
3.2.1 ลักษณะทั่วไปของเขาแผงม้า

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเขาแผงม้า
ที่ตั้งและอาณาเขต

เขาแผงม้ามีชื่อทางท้องถิ่นว่า “คงพญาไฟ” ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 14°05' และ 14°15' เหนือ และลองจิจูด 101°05' และ 101°50' ตะวันตก ซึ่งอยู่บนที่ราบสูงโคราช

ป่าเขาแผงม้า มีเนื้อที่ประมาณ 8 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,000 ไร่ ตั้งอยู่ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง หรือ เขาแผงม้า เป็นภูเขาที่ตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขากำแพง ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กับแนวเทือกเขาภูหลวง ในระวางแผนที่ 1:50,000 ระวางบ้านชัยบอน 5337 I อยู่ในท้องที่ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่บ้านโพธิ์ทองพัฒนา, บ้านคลองอีแพ้ว ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่บ้านบ้านเขาแผงม้า ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
- ทิศใต้ ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่บ้านคลองทุเรียน,หมู่บ้านบ้านไทรทอง, หมู่บ้านบ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ตารางภาพที่ 18 แสดงที่ตั้งพื้นที่เขาแผงม้า

พื้นที่เขาแผงม้า มีเขตการปกครองอยู่ 1 ลักษณะ คือ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 1 ตำบล 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านเขาแผงม้า, บ้านโพธิ์ทองพัฒนา, บ้านคลองอีแฝ้ว, บ้านคลองทุเรียน, บ้านไทรทอง, บ้านคลองทราย

โครงข่ายการคมนาคมโดยรอบและการเข้าถึง

จังหวัดนครราชสีมาถือเป็นประตูด่านแรกสู่ภาคอีสาน ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมา มีการคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงได้โดยสะดวก แต่เฉพาะทางบก และทางอากาศเท่านั้น การคมนาคมขนส่งของจังหวัดนครราชสีมา-กรุงเทพฯ มีดังนี้

1. ทางรถยนต์ ในปัจจุบันมีบทบาททางเศรษฐกิจอย่างมาก สามารถใช้ได้ตลอด ทุกฤดูกาล โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (มิตรภาพ) เป็นสายหลักเชื่อมระหว่างภาคอีสานกับภาคกลาง โดยมีระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดนครราชสีมาประมาณ 273 กิโลเมตร และมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ถนนสายชะเชิงเทรา-นครราชสีมา เชื่อมระหว่างภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนเส้นทางระหว่างจังหวัดภายในภาคอีสาน ก็สามารถติดต่อกันได้อย่างทั่วถึง

2 ทางรถไฟ มีทางรถไฟสายอีสานใต้ซึ่งเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ สุดทางที่จังหวัดอุบลราชธานี ผ่านพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ทั้งขบวนรถสินค้าและรถโดยสาร รวมถึงรถไฟระหว่างกรุงเทพฯ-นครราชสีมา ด้วย ซึ่งสามารถเดินทางโดยรถยนต์ต่อไป เขาแผงม้า ได้สะดวก

ผู้สนใจในการศึกษาธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวที่สามารถมาเยือนเขาแผงม้า โดยเดินทางมาทางรถยนต์ได้ 2 เส้นทาง ใช้เส้นทางรถยนต์ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 กรุงเทพฯ-นครราชสีมา จากนั้นใช้เส้นทางหมายเลข 304 นครราชสีมา-อ.วังน้ำเขียว ถึงตลาด กม.79 แยกเข้าสู่เขาแผงม้า ตรงหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กม.80 ซึ่งเป็นถนนลาดยาง ระยะทาง 7 กิโลเมตร ตามถนนรพช.2082(ศาลเจ้าพ่อ-หนองกุ่ม) จะถึงทางแยกซ้ายขึ้นเขาแผงม้าซึ่งเป็นทางลูกรังขึ้นเขาแผงม้า 4 กิโลเมตร หรืออาจเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 305 ปทุมธานี-นครนายก จากนั้นใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 33 นครนายก-กบินทร์บุรี เจอสี่แยกไฟแดงเลี้ยวซ้ายใช้เส้นทางหมายเลข 304 กบินทร์บุรี-อ.วังน้ำเขียว เดินทางระยะทาง 55 กิโลเมตร จะเจอทางแยกซ้ายมือเข้าสู่เขาแผงม้า ตรงหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กม.80 ซึ่งเป็นถนนลาดยาง ระยะทาง 7

กิโลเมตร ตามถนน รพช.2082 (ศาลเจ้าพ่อ-หนองคุ้ม) จะถึงทางแยกซ้ายขึ้นเขาแผงม้า ซึ่งเป็นทาง
 ลูกวังขึ้นเขาแผงม้า 4 กิโลเมตร

ลักษณะทางธรณีวิทยา

ลักษณะทางธรณีวิทยา ในเขตเขาแผงม้า จะมีลักษณะเป็นภูเขาหิน ซึ่งหินส่วนใหญ่
 เป็นหินเหนียวมีชั้นความหนาของหน้าดินลึก การระบายน้ำดีปานกลาง ความสามารถให้น้ำซึมผ่าน
 ปานกลาง และได้ดินลงไปจะพบชุดหินที่เป็นชุดหินโคราช (Korat Group) เกิดขึ้นระหว่างปลายยุค
 ไตรแอสสิก (Triassic) เป็นหินทราย หินชิลต์ หินดินดานปนเซิร์ต และหินเซิร์ตสีเทา น้ำตาลอ่อน
 ชั้นบาง บางชั้นสลับด้วยหินปูนสีเทา บางแห่งเป็นหินฟิลด์ไลต์ และหินชิลต์ บริเวณทางทิศเหนือจะ
 พบหินอัคนีแยกประเภทไม่ได้ ประกอบด้วยหินแกรโนไดโอไรต์ หินฮอร์ทเบลนด์แกรนิต หินไบ
 โอไทต์แกรนิต หินควอร์ตซ์มอนไซไนต์ หินควอร์ตไดโอไรต์ และหินไซโนไดโอไรต์ บางแห่ง
 เป็นหินแกรนิตที่ถูกบีบ ทรพยากรแร่ที่พบ มีอยู่อย่างจำกัดไม่สามารถนำมาใช้ในเชิงเศรษฐกิจได้
 อย่างไรก็ตามทรพยากรแร่ที่พบในพื้นที่เขาแผงม้าได้แก่แร่เหล็กพบปริมาณน้อย (สถาบันพัฒนา
 นโยบายและจัดการ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.)

ลักษณะอุตุนิยมวิทยาโดยทั่วไป

พื้นที่ป่าเขาแผงม้า ตั้งอยู่รอยต่อระหว่างภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ
 ประเทศได้รับอิทธิพลของลมมรสุมประจำฤดูกาล 2 ฤดู คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดมาจาก
 มหาสมุทรอินเดีย และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาจากผืนแผ่นดินใหญ่ของประเทศจีน
 ทำให้เกิดฤดูกาล 3 ฤดูคือ ฤดูฝนซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน เริ่มตั้งแต่เดือน
 พฤษภาคมจนถึงเดือนตุลาคม และต่อด้วยฤดูหนาวซึ่งอยู่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ
 ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม และในช่วงเปลี่ยนฤดูลมมรสุมตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึง
 เดือนเมษายน จะเป็นฤดูร้อนซึ่งอากาศจะร้อนอบอ้าวก่อนที่จะเริ่มฤดูฝนต่อไปในเดือนพฤษภาคม

สภาพภูมิอากาศ

จากข้อมูลภูมิอากาศในช่วงคาบ 5 ปี (2535-2540) ของพื้นที่เขาแผงม้า สภาพภูมิอากาศเป็น
 แบบมรสุมเขตร้อน (Tropical monsoon) ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ลมมรสุม
 ตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณน้ำฝนจากสถานีตรวจวัดอยู่ระหว่าง 1,000-1,500 มิลลิเมตรต่อปี โดย

เฉลี่ยในช่วงคาบ 5 ปี พ.ศ. 2535-2540 คือ 1,194 มิลลิเมตร สภาพอากาศที่เขાແຜງມ້າຕ້ອນຂ້າງຂຶ້ນ
 สบายตลอดทั้งปี โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ประมาณ 20 องศา
 เซลเซียส ถึง 24 องศาเซลเซียส (ปี พ.ศ. 2541)

ตารางที่ 6 แสดงปริมาณน้ำฝนในช่วงคาบ 5 ปี จากปี พ.ศ.2535-2540 และอุณหภูมิในปี 2541

เดือน	ปริมาณน้ำฝน 5 ปี (มิลลิเมตร)							อุณหภูมิ
	2535	2536	2537	2538	2539	2540	เฉลี่ย	เฉลี่ย(c)
ม.ค.	0	0	0	0	0	0	0	22.1
ก.พ.	0	22	0	50	0	10.8	13.8	22.4
มี.ค.	26.7	134.5	6.8	1.6	80.3	26.2	46	24.2
เม.ย.	0	129.6	65.9	63.2	109.4	165.5	88.9	23.9
พ.ค.	0	68.5	184.1	87.1	207.8	91.6	106.5	23.6
มิ.ย.	0	136.5	360.8	107.3	179.2	66.5	141.7	22.7
ก.ค.	128.1	111.2	142.4	191.4	123.9	156.9	142.3	22.6
ส.ค.	155.9	146.5	286.7	239.2	18.8	290.7	189.6	22.8
ก.ย.	125.8	477.9	239.3	296.9	358.8	376.2	312.5	22.1
ต.ค.	335.1	121.8	52.3	158.7	119.9	58.1	141	21.5
พ.ย.	0	0	2.9	11.1	5.9	6.4	4.4	20.9
ธ.ค.	22.5	6	13.5	1.9	0	0	7.3	20.7
รวม	794.1	1,354.5	1,354.7	1,208.4	1,204.0	1,248.9	1,194.0	

ที่มา: รายงานวิทยานิพนธ์เรื่อง Ecology and behavior of Guar in a degraded area at Khao Phaeng-
 Ma ของ Thattaya Bidayabha faculty of graduate studies Mahidol University.

หมายเหตุ ข้อมูลปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิมิมีความสำคัญต่อการวางแผนการจัดการไฟป่า

ทรัพยากรน้ำผิวดินแหล่งน้ำธรรมชาติ

แหล่งน้ำผิวดินในสภาพธรรมชาติ ในพื้นที่ประกอบด้วยแหล่งน้ำสายหลักตามธรรมชาติมี
 คลองทั้งหมด 7 สาย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า และแหล่งน้ำของชุมชนในเขตลุ่มน้ำบางปะกง
 และลุ่มน้ำลำพระเพลิงตอนบน จากข้อมูลเบื้องต้นเขาแผงม้า พบว่าลำน้ำและลำห้วยส่วนใหญ่ใน
 เขตเขาแผงม้า จะมีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝน(มีเพียงคลองบางและคลองเสมาจะมีน้ำไหลตลอดปี) น้ำใน

ลำคลองส่วนใหญ่มีตะกอนดินแขวนลอยน้อย สภาพสีของน้ำใสสะอาด น้ำมีอุณหภูมิเย็น และไม่พบของเสียหรือสิ่งที่เป็นพิษในลำน้ำ ปริมาณน้ำจากแหล่งต่างๆ โดยรอบเขตเขาแผงม้าปัจจุบันไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรและประชาชนทั่วไป เนื่องมาจากพื้นที่ฝั่งได้รับการฟื้นฟูคุ้มครองให้กลับมาทำหน้าที่เป็นป่าต้นน้ำด้วยระยะเวลาเพียง 9 ปี ซึ่งแหล่งน้ำผิวดินในธรรมชาติกระจายตามหุบต่างๆ ดังนี้

บริเวณหุบด้านทิศตะวันออก มีคลองสองเป็นคลองสายเล็กด้านทิศตะวันออกของเขาแผงม้าติดกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยจะไหลไปทางทิศเหนือผ่านบ้านเขาแผงม้า ถนน รพช 2082 ไปรวมกับลำน้ำคลองไผ่ในพื้นที่บ้านคลองบง และไหลไปรวมกับห้วยหินค้ายที่บริเวณบ้านน้ำซับ และไหลสู่อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง

บริเวณหุบทองกลาง ประกอบด้วยคลองบง และคลองอีเผั่ว อยู่ทางทิศเหนือของเขาแผงม้า ไหลผ่านชุมชนบ้านโพธิ์ทองพัฒนา บ้านคลองอีเผั่ว และถนนรพช.สาย 2082 และไหลไปรวมกับคลองบงและคลองไผ่ในพื้นที่บ้านโคกสันติสุข

บริเวณหุบคลองทุเรียน หุบข้างป่า ประกอบด้วยคลองทุเรียน คลองเสมา และคลองทราย อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเขาแผงม้า และจะไหลไปรวมกันผ่านบ้านคลองทราย คลองทุเรียน ไหลรวมกับแม่น้ำลำพระเพลิงและไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง (ในแผนจัดการจะต้องทำเหมืองฝาย Check Dam)

นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีสระน้ำ 4 ที่ สระที่ใช้อุปโภคในพื้นที่บริการคือ สระพรรณพิชขนาด กว้าง 25 เมตร ยาว 55 เมตร ลึก 5 เมตร ปัจจุบันปริมาณน้ำสามารถรองรับการใช้ได้สูงสุดผู้มาศึกษาธรรมชาติประมาณ 200 คน/วัน ซึ่งในอนาคตจะต้องทำการขุดลอกเนื่องจากตื้นเขิน และอีก 3 พื้นที่ ได้แก่ สระร่วมใจ 2 (สระสูงตื้น) ขนาด กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร ลึก 1 เมตร ปัจจุบันตื้นเขินควรมีการขุดลอก ซึ่งรองรับน้ำซับ ปัจจุบันมีชาวบ้านใช้ในการทำการเกษตร 3 ราย โดยการต่อท่อไปยังพื้นที่เกษตร (ประปาภูเขา) สระร่วมใจ 1 (หนองผักแว่น) ขนาด กว้าง 15 เมตร ยาว 50 เมตร ลึก 2 เมตร และสระสูงสนิทซึ่งมีขนาดกว้าง 15 เมตร ยาว 50 เมตร ลึก 2 เมตรใช้เป็นแหล่งน้ำสำรองในการดับไฟ

ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรสัตว์ป่า

ทรัพยากรป่าไม้

ป่าบริเวณเขาแผงม้าในอดีตเป็นป่าดงดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) ที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น มีเรือนยอดชั้นเบียดเสียดแน่นทึบ ขึ้นครอบคลุมพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความชื้นค่อนข้างสูง โดยเฉพาะตามหุบเขาหรือร่องห้วย ซึ่งประกอบด้วยพันธุ์ไม้เด่น คือ ยางแดง ยางนา เคี่ยมคะนอง ต่อมาถูกบุกเบิกเพื่อทำการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างข้าวโพด และถูกปล่อยให้ร้างมีหญ้าคาขึ้นปกคลุมแทน และเกิดไฟไหม้ทุกๆปี เทบไม้หลงเหลือต้องลดความอุดมสมบูรณ์ให้เห็น

ภายหลังได้รับการดำเนินการฟื้นฟู โดยมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ร่วมกับองค์กรชาวบ้านในพื้นที่ตั้งแต่ ปี 2537-2545 เป็นระยะเวลา 9 ปี สภาพป่าปัจจุบันเป็นป่ารุ่นสอง (Secondary Forest) ซึ่งมีความหลากหลายของถิ่นที่อยู่อาศัย (Habitats) และอาหารของสัตว์ป่า ปัจจุบันมีพืชเบิกนำตามธรรมชาติ (Pioneer Species) ขึ้นแทรกกับไม้ที่ปลูก เช่น กัลยป่า จะพบทั่วไปเป็นพืชที่ช่วยอุ้มน้ำเพิ่มความชุ่มชื้นแก่พื้นที่ ปอหูช้าง กระจ่มน้ำ จะพบในบริเวณหุบเขาที่มีความชื้น ปอพังแหล ดันสาบเสื่อ ในบริเวณที่มีความชื้นน้อย และสังคมหญ้าคากำลังถูกปกคลุมด้วยพืชใบกว้างทั้ง กัลยป่า ปอหูช้าง กระจ่มน้ำ ดันสาบเสื่อ และไม้ยืนต้นทั้งที่ปลูกและพบพันธุ์ไม้ดั้งเดิมเกิดตามธรรมชาติ ขึ้นหลังจากมีพืชเบิกนำ เช่น ยางแดง มะค่าโมง ตะเคียน มะหาด ยมหิน มีเถาวัลย์ต่างๆ ที่เป็นอาหารสัตว์ป่ามากมาย และตามพื้นป่าในบริเวณหุบจะพบพืชพวกเฟิร์น พืชตระกูลจิงข่า ผักหนาม คลุ้ม คล้า

ซึ่งแสดงว่าปัจจุบันพื้นที่ป่ามีความชุ่มชื้นและทำหน้าที่เป็นต้นน้ำ และมีสายน้ำที่ไหลลงสู่ชุมชนและอ่างเก็บน้ำลำพระเพลิงตลอดปี 2 สาย คือคลองบง กับ คลองเสมา พันธุ์ไม้ที่ปลูกฟื้นฟูพื้นที่มี 69 ชนิด ซึ่งเป็นไม้พืชอาหารสัตว์ พืชเบิกนำ และยังพบพรรณไม้ดั้งเดิมที่เกิดจากตอเก่า และการเกิดใหม่โดยการนำพาโดยสัตว์ป่าอย่างน้อย 163 ชนิด พืชชั้นล่างมากมายแต่ยังขาดการศึกษา นอกจากนี้ยังมีพืชอาหารที่สำคัญต่อสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะกระทิง บางบริเวณเป็นทุ่งหญ้าที่สัตว์ป่าประเภทสัตว์กีบหากิน

ทรัพยากรสัตว์ป่า

ทรัพยากรสัตว์ป่าที่พบอาศัยในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย เนื่องจากเป็นป่าที่มีความหลากหลายของถิ่นที่อยู่อาศัยและความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชอาหาร และมีความใส่ใจในความปลอดภัยของพื้นที่ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการปลูกป่าตั้งแต่ปี 2537 จะพบชนิดสัตว์ป่าเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด พร้อมๆ กับการฟื้นตัวของป่าเขาแผงม้า จากสัตว์กินพืชขนาดเล็กมาใช้ประโยชน์ในระยะแรกๆ เช่น กระต่าย เม่น กระรอก กระแต ต่อมาเริ่มมีสัตว์กินพืชขนาดใหญ่มาใช้ เช่น หมูป่า กวาง หมี และในปี 2538 เริ่มพบกระทิงมาใช้พื้นที่และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ สัตว์ผู้ล่าก็ตามมา เช่น หมาไน ในปี 2542 และต่อมาในปี 2544 พบเสียด

ปัจจุบันเท่าที่ได้ข้อมูลการพบทั้งจากเอกสารและการสำรวจโดยทีมงานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มีสัตว์ป่าที่พบในพื้นที่อย่างน้อย 174 ชนิด โดยแบ่งเป็นสัตว์ฟันแทะ 17 ชนิด สัตว์จำพวกหมา และหมี 5 ชนิด สัตว์กีบคู่ 6 ชนิด สัตว์พวกแมว 7 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 18 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและสัตว์น้ำ 14 ชนิด พวงค่างขาว 2 ชนิด นก 105 ชนิด (รายละเอียดตามตารางภาคผนวกที่ 3) สัตว์ป่าที่สำคัญได้แก่ กระทิงซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ปัจจุบัน (2545) พบประมาณ 50-60 ตัว หมีควาย 3-4 ตัว แมวลายหินอ่อน เสียด ประมาณ 2 ตัว และหมาไน

ถิ่นที่อยู่อาศัยสำคัญ โป่งเทียม และแหล่งน้ำเพื่อสัตว์ป่า

หุบช้างป่า และหุบปิ่นแตกเป็นพื้นที่ป่าที่ กระทิงใช้ประโยชน์มากที่สุด และได้จัดทำโป่งเทียมขนาด 2X5 เมตร 1 จุด บริเวณดังกล่าวควรมีจัดการเพื่อสัตว์ป่า (Zoning) และได้พัฒนาแหล่งน้ำให้สัตว์ป่าใช้ในฤดูแล้งจำนวน 18 จุด โดยการจัดทำเหมืองฝาย (Check Dam) ในบริเวณหุบช้างป่าที่คลองเสมา และคลองคันไทร และมีสระน้ำและฝายดักที่กล่าวในส่วนทรัพยากรน้ำ

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

การตั้งถิ่นฐาน

รอบๆ พื้นที่เขาแผงม้านี้มีชุมชนอยู่ติดทั้งหมด 6 หมู่บ้าน คือ บ้านคลองทราย บ้านไทรทอง บ้านคลองทุเรียน บ้านโพธิ์ทองพัฒนา บ้านคลองอีเผ่า และบ้านเขาแผงม้า ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนใหม่มีอายุประมาณ 40 ปี โดยการอพยพมานุกเบิกพื้นที่เพื่อทำการเกษตร ปลูกข้าวโพด และหาของป่าล่าสัตว์เพื่อบริโภคและขาย ชุมชนเริ่มตั้งถิ่นฐานประมาณช่วงปี 2500 โดยตั้งชุมชน

บริเวณริมห้วย ซึ่งเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน หลายหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในช่วงการส่งเสริมปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ช่วงหลังปี พ.ศ.2511 ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคอีสานและภาคกลาง เช่น อำเภอโนนไทย อำเภอโนนกลาง อำเภอโนนสูง อำเภอสี่คิ้ว และอำเภอปากช่องในจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ยังพบชาวบ้านอพยพมาจากจังหวัดสระบุรี จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครนายก จึงพบว่าชุมชนนี้มีความหลากหลายของพื้นฐานทางชาติพันธุ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณีความเชื่อ การประกอบอาชีพ ปัจจุบันวัฒนธรรมจะผสมผสานระหว่างจากภาคกลางและภาคอีสาน

ประชากร ศาสนา การศึกษา ภาษา

ประชากรทั้ง 6 หมู่บ้านรอบเขาแผงม้า มีประชากรทั้งสิ้น 565 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 2,096 คน โดยมีเพศชาย 1,037 คน เพศหญิง 1,059 คน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ โดยมีโครงสร้างประชากรดังนี้ เด็ก 227 คน เยาวชน 177 คน วัยทำงาน 856 คน วัยชรา 95 คน (ข้อมูลปี พ.ศ. 2544) ประชากรทั้ง 6 หมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ พระสงฆ์เป็นผู้นำในการประกอบศาสนพิธี มีวัดจำนวน 4 วัด การศึกษาของประชากรส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ภาษากลาง นอกนี้มีภาษาไทยโคราช และภาษาอีสาน ประเพณี วัฒนธรรมมีความหลากหลาย ผสมผสานกันหลายวัฒนธรรมเนื่องจากมีกลุ่มคนอพยพมาจากหลายพื้นที่ จะมีประเพณีตามวันสำคัญทางศาสนาพุทธร่วมกัน ส่วนประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์นั้นมีน้อยเนื่องจากเป็นชุมชนอพยพ มาจากหลายที่

ตารางที่ 7 ตารางจำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากร ชุมชนเขาแผงม้า

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
		ชาย	หญิง	
1.บ้านเขาแผงม้า	141	266	231	497
2.บ้านคลองทุเรียน	122	128	138	266
3.บ้านคลองอีแพ้ว	59	120	140	260
4.บ้านคลองทราย	123	243	263	506
5.บ้านโพธิ์ทองพัฒนา	45	70	74	144
6.บ้านไทรทอง	75	210	213	423
	565	1,037	1,059	2,096

การประกอบอาชีพและรายได้

ประชากรส่วนใหญ่ประมาณ 410 ครอบครัวหรือ 80 เปอร์เซ็นต์ ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ทั้งทำไร่อายุสั้น และทำไร่อายุยาว ทำสวนผลไม้ เช่น สวนลำไย มะม่วง กระท้อน ประมาณ 103 ครัวเรือน หรือ 20 เปอร์เซ็นต์ ทำสวนผักและอื่นๆ เล็กน้อย ทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่ประมาณ 20 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงวัวเนื้อประมาณ 30 ครัวเรือน อาชีพนอกการเกษตร ได้แก่ รับจ้าง ผลผลิตส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนำไปขายที่ ตลาดในตัวเมือง จังหวัดนครราชสีมา และตลาดกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี บางส่วนจะมีพ่อค้ามารับซื้อภายในสวน ไร่

กลุ่มองค์กร

หมู่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้านมีกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งกลุ่มทางการ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการดังนี้ ผู้นำและกลุ่มทางการ ผู้นำทางการคือ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. และกลุ่มองค์กรทางการ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนหนึ่งล้านบาท กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มประชาสงเคราะห์ กลุ่มดังกล่าวมีวัตถุประสงค์คล้ายกันคือ เพื่อช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และการลงทุนทางการเกษตร ส่วนผู้นำและกลุ่มไม่เป็นทางการ ผู้นำทางธรรมชาติมีน้อยมากเนื่องจากเป็นชุมชนใหม่ที่อายุน้อยต่างคนต่างอพยพมาจะตั้งบ้านเป็นกลุ่มที่อพยพ จะยังมีผู้นำทางธรรมชาติคือ หมอพื้นบ้าน(หมอป่า) พระสงฆ์ สำหรับกลุ่มที่เกิดโดยชุมชนเองคือ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือเมื่อสมาชิกเสียชีวิต และกลุ่มวงน้ำเขียว กลุ่มรักษเขาแพงม้าที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียวของคความรู้อและผู้รู้ท้องถิ่นในพื้นที่มีหมอพื้นบ้าน พระสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านยังให้ความเคารพนับถือ นอกจากนี้ยังมีผู้รู้ด้านสัตว์ป่าที่เคยมีอาชีพเป็นพราน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ จะเป็นพื้นที่พืชไร่ คือ ข้าวโพด ไม้ยืนต้นประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ มะม่วง ขนุน ลำไย กระท้อน มะขามหวาน ลิ้นจี่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างถิ่นที่มีฐานะร่ำรวยมาซื้อที่ดินทำสวน ทำสวนผักประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ มะเขือเทศ พริกทอง แดงกวา ที่เหลือจะเป็นที่ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า ชาวบ้านใช้เลี้ยงวัว ควาย มีการเลี้ยงเป็ดไก่ เพื่อบริโภคบ้างเล็กน้อยส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นตนเองประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ โดยครอบครองโดยพฤตินัยตั้งแต่ 5 ไร่ ถึง 1,000 ไร่ โดยมีเอกสารสิทธิ์ตามนิตินัยเป็น สทก.1 ก

ภพท. 5 และ สปก.4-01 พบว่ามีชาวบ้านไม่มีที่ทำกินประมาณ 90-100 ครัวเรือน หรือประมาณ 20-25 ไร่ ซึ่งจะเช่าพื้นที่ทำการเกษตร และรับจ้างรายวันและการเข้าหาของป่า

สภาพปัญหาในพื้นที่ชุมชน

จากข้อมูลเอกสารหน่วยงานราชการต่างๆ ในจังหวัดนครราชสีมาพบว่าชุมชนทั้ง 6 ชุมชน นั้นมีปัญหาที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือ ปัญหาด้านความเป็นอยู่ได้แก่ ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ การว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว ภาวะหนี้สิน และไม่มีที่ทำกิน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านทรัพยากร ได้แก่ ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและเพื่อการเกษตร การทำการเกษตรที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ก่อให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และปัญหาการใช้สารเคมีแล้วตกค้างในแหล่งน้ำและในดิน การแพร่ระบาดของโรค ชาวบ้านสูญเสียที่ดินทำกินเนื่องมาจากภาวะหนี้สิน

การบริหารจัดการพื้นที่เขาแผงม้าระหว่างปี พ.ศ. 2537-2545

กรมราชูปถัมภ์ เป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินการดูแล บริหารจัดการพื้นที่ตามเงื่อนไข โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ที่ดำเนินโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 และจะสิ้นสุดความรับผิดชอบในปี พ.ศ. 2545 การบริหารงานพื้นที่เขาแผงม้าเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำ ไม่ได้มีเป้าหมายเพียงแก่การปลูกป่า ที่หลายคนมักนึกถึงสวนป่าที่นำต้นไม้เพียงไม่กี่ชนิดมาจัดแถวจัดแนว การฟื้นฟูระบบนิเวศป่าเขาแผงม้ามีขั้นตอนกระบวนการที่ละเอียดและซับซ้อนกว่าการทำป่า พื้นที่ขึ้นมาเพียงอย่างเดียว นั่นคือการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้ผืนป่าที่เสื่อมโทรมไร้การเหลียวแล กลับคืนสภาพสู่การบริหารจัดการพื้นที่เขาแผงม้า ในปัจจุบัน มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ด้วยแรงกายแรงใจของชุมชนท้องถิ่นที่ร่วมกันฟื้นฟู เกิดรูปธรรมต้นแบบในการจัดการพื้นที่ป่า เป็นการเปิดมิติใหม่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยองค์กรชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ป่า สัตว์ป่า และคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัย

การบริหารงานพื้นที่เขาแผงม้า ได้แบ่งเนื้องานออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนคุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากร ส่วนศึกษาธรรมชาติ ส่วนงานชุมชน งานทั้ง 4 ส่วนถือเป็นนโยบายหลักที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยจะมีคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์เขาแผงม้า เป็นผู้ร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งกลุ่มอนุรักษ์เขาแผงม้า ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากชุมชน เยาวชนจากพื้นที่รอบเขาแผงม้า ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล คณะครู อาจารย์ นักวิชาการท้องถิ่น ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมของศูนย์ ผ่านการ

ควบคุมของหัวหน้าแปลง และหัวหน้าฝ่ายงาน 4 ฝ่าย(ซึ่งจะนำเสนอในบทต่อไป) และลงมือปฏิบัติ โดยเจ้าหน้าที่ที่เป็นชาวบ้านในท้องถิ่น

เป้าหมายสูงสุด การบริหารจัดการพื้นที่เขาแผงม้า ในอนาคตจะดำเนินการโดย องค์กรท้องถิ่นร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการ กรมป่าไม้ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติ และการเรียนรู้ของชุมชน ตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตราที่ 46 ,56, 79 และนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ในการรับรองสิทธิชุมชน และสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลักษณะภูมิประเทศ

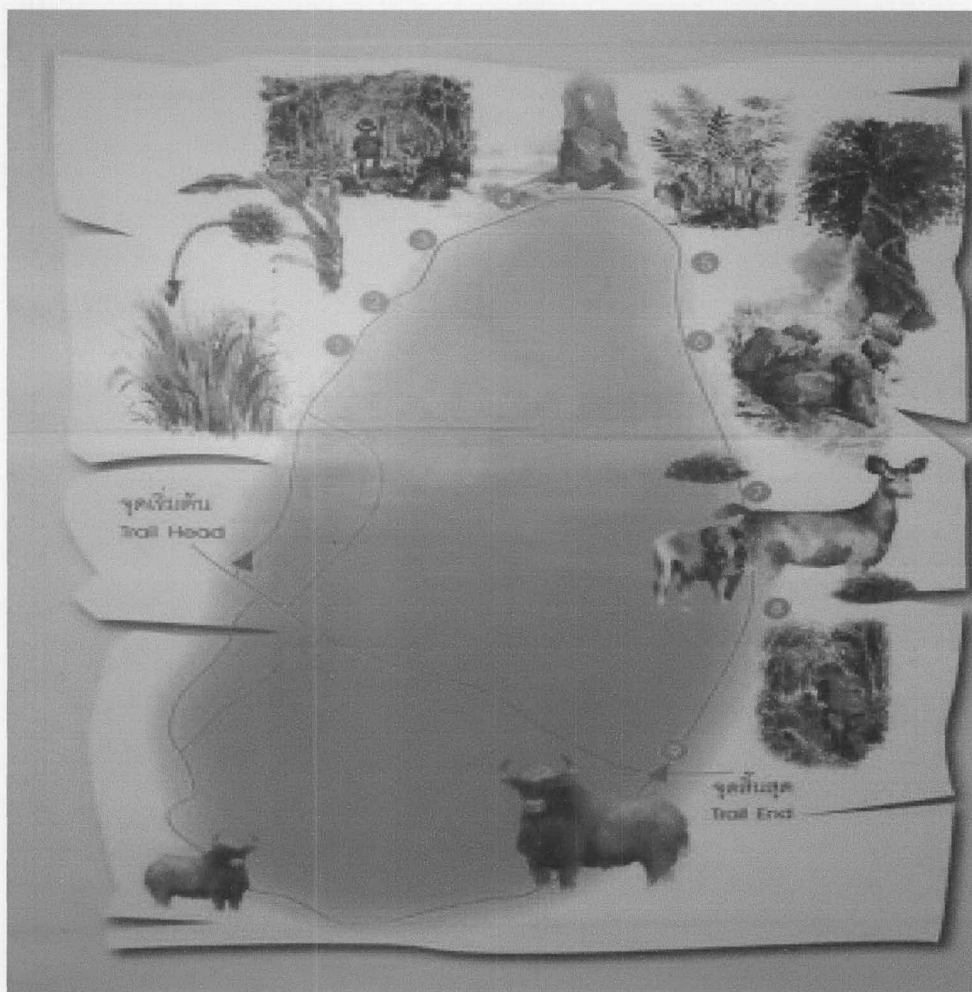
พื้นที่ป่าเขาแผงม้า ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขากำแพง ซึ่งเป็นเทือกเขาที่แบ่งระหว่างที่ราบลุ่มภาคกลาง และที่ราบสูงโคราช เป็นภูเขาสูงชัน สลับซับซ้อน ที่มีความลาดชันมาก ประมาณ 25-45 องศา สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 520-800 เมตร จุดสูงสุดในเขาแผงม้าได้แก่บริเวณป่าไผ่ ซึ่งมีความสูงประมาณ 800 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่ราบเพียงเล็กน้อยอยู่ทางทิศตะวันตก ติดหมู่บ้านคลองทราย และทางทิศเหนือเฉียงตก ติดกับบ้านคลองทุเรียน (บริเวณหนองบัวแดง) ซึ่งบริเวณที่ราบเหล่านี้เป็นพื้นที่ที่อยู่ในชั้นพื้นตัวของป่า ต้องได้รับการฟื้นฟู คุ้มครองดูแลเป็นพิเศษ ด้วยภูมิประเทศเป็นเขาสูงชัน มีลักษณะคล้ายสันเขาคอม้า ชาวบ้านจึงเรียกว่า “เขาแผงม้า”

จากสภาพพื้นที่เป็นเขาสูงชันทำให้บริเวณนี้เป็นแหล่งต้นน้ำ ซึ่งพื้นที่เขาแผงม้าบริเวณเขตรอยต่อของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญของกลุ่มน้ำปราจีนบุรี ในเขตอำเภอนาคี โดยไหลลงสู่ลำพระยาธาร และห้วยซับบอน และไหลรวมเป็นแม่น้ำปราจีนบุรี ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของเขาแผงม้า นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ลาดชัน ไปยังทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นที่ราบลุ่มน้ำลำพระเพลิง เขาแผงม้าเป็นป่าต้นน้ำของกลุ่มน้ำลำพระเพลิงตอนบน ซึ่งเป็นลุ่มน้ำที่ให้ปริมาณน้ำประมาณ 19 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีพื้นที่รองรับน้ำฝนมีขนาด 114 ตารางกิโลเมตร (มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย) พื้นที่ต้นน้ำเขาแผงม้ามีลำน้ำจำนวน 7 สาย คือ คลองหนึ่ง(ไหลลงลุ่มน้ำปราจีนบุรี) คลองสอง คลองบง(คลองตาเบ้ง) คลองอีแพ้ว คลองทุเรียน คลองเสมา และคลองทราย ซึ่งไหลลงสู่ลำพระเพลิงและไหลต่อไปยังแม่น้ำมูล (ดังแสดงแผนที่3-1)

ก่อนปี 2508 ยังไม่มีกฎหมายห้ามตัดไม้บริเวณป่าภูหลวง (ซึ่งปัจจุบัน เรียกว่า เขาแผงม้า) ชาวบ้านจำนวนมากจากโคราช (นครราชสีมา) อุบลราชธานี ลพบุรี และสระบุรี เข้ามาบุกกรุกแผ้วถางป่าเพื่อการเกษตร เกษตรเหล่านี้ปลูก ข้าวโพด ฝ้าย ถั่ว และมันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งมีผลทำให้พื้นที่ป่าหายไปจำนวนมาก และหลังจากนั้นสัก 2- 3 ปี พ.ศ. 2511 – 2513 ทางหลวงสาย 304 สร้างจากโคราช – กบินทร์บุรี ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรี ทำให้ผู้คนอพยพเข้าพื้นที่เขาแผงม้าเป็นจำนวนมาก

ผู้ใหญ่พิพัฒน์ ผู้ใหญ่บ้านเขาแผงม้าเล่าให้ฟังว่า ระหว่าง พ.ศ. 2510 – 2516 ต้นไม้ใหญ่จำนวนมากในบริเวณนั้นถูกโค่นเพื่อทำไร่ข้าวโพด แผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาลส่งเสริมให้ปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง และฝ้ายเพื่อการส่งออก หลังจากนั้น พ.ศ. 2520 -2524 ราคาข้าวโพดตกต่ำ เกษตรกรมีหนี้สินจำนวนมาก จึงเริ่มขายที่ให้นายทุนท้องถิ่นเพื่อลดหนี้สิน นายทุนที่สำคัญชื่อ ชลอ อุทัย

คุณลุงประภพ ซึ่งย้ายมาจากสุรินทร์เล่าให้ฟังว่า เริ่มมาปลูกข้าวโพดบริเวณเขาแผงม้าเมื่อปี 2516 ซึ่งซื้อที่มาจากคนอื่นไร่ละ 300 บาท ขณะนั้นไร่ข้าวโพดใหญ่มากแต่มีคนอาศัยน้อยมาก สัตว์ป่า เช่น กวาง หมูป่า กระตัง ยังมีมากผู้คนจึงเข้ามาอยู่บริเวณนี้ เพื่อตัดไม้และล่าสัตว์ป่า สัตว์ป่าเหล่านี้โดยเฉพาะกระตังก็ย้ายจากบริเวณเขาแผงม้าเข้าไปในวนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หลังจากนั้น ประมาณ พ.ศ. 2525 – 2527 คนส่วนใหญ่ขายที่แล้วลงไปพื้นราบมาอยู่ในหมู่บ้าน ปัจจุบัน เรียกว่า บ้านแผงม้า

ตารางภาพที่ 19 แผนภาพแหล่งท่องเที่ยวเขาแผงม้า

ตารางภาพที่ 20 ภาพกระทิงที่เขาแผงม้า

3.2.2 บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีต่อเขาแผงม้า

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ (Wildlife Fund Thailand : WFT) เริ่มก่อตั้งเมื่อ ปี 2526 มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ เริ่มโครงการพื้นที่รอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปี 2530 วัตถุประสงค์เพื่อลดโศกนาฏกรรม (Violence) ของเขาใหญ่ เขาแผงม้าอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ป่าเขียว มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย แต่เมื่อ 30 ปีที่ผ่านมา ป่าผืนนี้ถูกทำลายโดยถูกตัดไม้ทำลายป่า ถูกบุกรุก ทำให้ผืนป่าแห่งนี้แห้งแล้ง ถูกไฟป่าในช่วงฤดูร้อนทุกปี

ในปี 2537 มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ได้ฟื้นฟูป่า เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี พื้นที่ป่าจำนวน 5,000 ไร่ (8 ตร.กม.) โครงการนี้ต้องอาศัยชาวบ้านในท้องถิ่นช่วยพัฒนาโครงการนี้ เกี่ยวกับเรื่องไฟป่า การป้องกันผืนป่า โดยใช้แรงงานชาวบ้านในการปลูกป่า ผืนป่าได้กลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้งที่เขาแผงม้าอย่างช้าๆ ความสำคัญของชีวิตสัตว์ป่า เช่น ผึ้งกระติง ได้กลับเข้ามาอาศัยในพื้นที่อีกครั้ง นอกจากนี้ยังมี นก อีกกว่า 100 ชนิด หมูป่า กวาง นกเค้าแมว เก้ง ปัจจุบันนี้ พื้นที่นี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยิ่งกว่านี้ การเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้าน เกี่ยวกับโครงการฟื้นฟูผืนป่า ชาวบ้านก็ปลูกพืชผสมหลายชนิด เช่น ผัก และผลไม้

โครงสร้างการบริหารจัดการพื้นที่เขาแผงม้า ในช่วงปี 2537

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ กลุ่มอนุรักษ์เขาแผงม้า (ประธานกลุ่มอนุรักษ์ หัวหน้าโครงการปลูกป่า แกนนำชุมชนรอบพื้นที่) (เยาวชน ผู้แทน อบต.วังน้ำเขียว ผู้แทนคณะครู/นักวิชาการ)

- หัวหน้าแปลง ผู้ช่วยหัวหน้าแปลง
- ฝ่ายคุ้มครองดูแล (เจ้าหน้าที่ 8 คน)
- ฝ่ายชุมชน (เจ้าหน้าที่ 3 คน)
- ฝ่ายศึกษาสัตว์ป่า (เจ้าหน้าที่ 4 คน)
- ฝ่ายศึกษาธรรมชาติ (เจ้าหน้าที่ 3 คน) คนงานชั่วคราว 10 คน

การดำเนินงานของ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ในเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำลำพระเพลิงตอนบนตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ถึงปี พ.ศ. 2545 ได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในพื้นที่ เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของคนท้องถิ่น เกิด

บทเรียนชุดองค์ความรู้และภูมิปัญญา ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ต้นน้ำ โดยแบ่งพัฒนาการเป็น 2 ช่วงของการดำเนินงานคือ

ช่วงที่ 1 ปี 2530-2536 โครงการส่งเสริมวนเกษตร รอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้ดำเนินใน 6 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอวังน้ำเขียว คือ บ้านท่าไทร บ้านคลองสะท้อน บ้านโคกสะอาด บ้านบุเจ้าคุณ บ้านคลองทราย บ้านเขาแผงม้า เพื่อศึกษาปัจจัยและสาเหตุการบุกรุกทำลายป่าและเสริมสร้างความเข้าใจ ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมยั่งยืนให้กับกลุ่มชาวบ้านในรูปแบบ วนเกษตร ผลการดำเนินงานได้ก่อให้เกิดกลุ่มแกนนำของชาวบ้านในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เกิดการจัดการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านท่าไทร วัดป่าบ้านคลองสะท้อน และเกิดรูปธรรมของเกษตรกรในการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ช่วงที่ 2 ปี 2536-2545 โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงครองราชย์ปีที่ 50 อันเป็นโครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย 3 พื้นที่ คือ

1. แปลงปลูกป่า FPT.5 คลองปลากั้ง ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต.วังหมี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา พื้นที่ 10,000 ไร่ โดยร่วมกับชุมชนรอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปลูกป่าฟื้นฟู เพื่อสร้างแนวกันชนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ค่ายเยาวชนต้นกล้ารักษ์ต้นน้ำลำธารพะเพลิงอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนกิจกรรมโรงเรียน
2. แปลงปลูกป่า FPT 12/2 มูลหลวง-มูลสามง่าม ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา พื้นที่ 10,000 ไร่ ร่วมกับชุมชนในตำบลไทยสามัคคี ฟื้นฟูป่า และสนับสนุน กิจกรรมการเรียนรู้ ค่ายสิ่งแวดล้อม เกิดเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล มีกิจกรรมปลูกป่าโดยชุมชนและกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ แปลงสาธิตระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในโครงการพัฒนาชนบท เพื่อการอนุรักษ์ ในพื้นที่ 5 ชุมชน คือบ้านสุขสมบูรณ์ บ้านคลองกระทิง บ้านบุไทร บ้านคลองไทร และบ้านสวนห้อม พื้นที่ทั้งสองแห่งในเขตอุทยานแห่งชาติได้มอบคืนให้อยู่ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติทั้ง 2 แห่งในปี 2543
3. แปลงปลูกป่า FPT.52 เขาแผงม้า ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา จำนวนเนื้อที่ 11,250 ไร่ ปลูกป่าดำเนินการได้จริงจำนวน 5,000 ไร่ ถือเป็นงานดำเนินการที่ นอกจากการได้ปลูกต้นไม้และบำรุงดูแลรักษาพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังสามารถป้องกันการบุกรุกครอบครองที่ดิน การลักลอบตัดไม้ ถ้ำสัตว์ เก็บหาของป่าได้ มีการป้องกันไฟป่าอย่างเข้มงวด มีกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจใน

เรื่องทรัพยากรให้กับสถาบันการศึกษาและผู้สนใจทั่วไปรวมถึงการจัดสถานที่ในการ
รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว การศึกษาคูงานการฟื้นฟูป่าเขาแผงม้าเป็นต้นแบบของ
กระบวนการฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำ จากพื้นที่ภูเขาหัวโล้น ที่สภาพป่าถูกทำลาย ถึงวันนี้ 9
ปี เขาแผงม้าที่เป็นแหล่งกำเนิดของสายน้ำย่อยที่ไหลลงสู่ลำพระเพลิงมีปริมาณน้ำและ
คุณภาพที่เพิ่มขึ้น มีสัตว์ป่าเข้ามาอาศัย เช่น หมู เก้ง กวาง เสือปลา ชะมด อีเห็น หม่าใน
เลียงผา และสัตว์กีบขนาดใหญ่อย่างกระทิงป่าที่เข้ามาอาศัยอย่างถาวรตั้งแต่ปี พ.ศ.2538
เป็นต้นมา

ทำให้เกิดการติดตามศึกษาข้อมูล กระบวนการฟื้นฟูป่าและปัจจัยที่ส่งผลให้กระทิงเข้ามา
อาศัยและขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัจจุบันพื้นที่เขาแผงม้ามีกระทิงที่พบเห็นได้ในธรรมชาติ
กว่า 60 ตัว เป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติการฟื้นตัวของป่า การขยายผลการเรียนรู้ การจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต้นน้ำลำพระเพลิงตอนบนเป็นเป้าหมายของการดำเนินงาน โดย
โรงเรียนวังน้ำเขียวพิทยาคมได้มาศึกษาจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์ ศึกษากระทิงเขาแผงม้า ในปี
พ.ศ.2544 มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชฯ มุ่งเน้นพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
และกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติในรูปแบบค่ายเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาตลอดปี2544-2546 โดย
พัฒนาองค์ความรู้ เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับวิถีชุมชนเกษตรกรรม
ที่สอดคล้องกับการจัดการระบบนิเวศพื้นที่ต้นน้ำ

การจัดการความรู้ร่วมกัน จำเป็นต้องมีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบมีฐานข้อมูลเพื่อ
นำมาขยายผลจากแหล่งเรียนรู้บูรณาการให้เกิดการเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
จิตสำนึกใหม่ต่อธรรมชาติบนพื้นฐานของทุนเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นแนวทางการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ องค์ความรู้ และภูมิปัญญาของคนพื้นที่นั้นๆ

โครงการ ส่งเสริมเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ลุ่มน้ำ
ลำพระเพลิง มีความจำเป็นเพื่อสร้างปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ในท้องถิ่น สร้างโอกาสการเรียนรู้
ให้กับเด็กและเยาวชน โดยเน้นกระบวนการศึกษารวมองค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ พื้นฐาน
พัฒนาการของชุมชน รูปแบบวิถีชีวิตและเกษตรกรรม ความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมในเขตชุมชนต้นน้ำลำพระเพลิง ค้นหาและพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ขยายผล
การดำเนินงานของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์
เพื่อให้เกิดการทำงานด้านการเรียนรู้ ประยุกต์และบูรณาการร่วมกันโดยเครือข่ายการเรียนรู้ท้องถิ่น
สนับสนุนและส่งเสริมให้ เกิดแนวทางพัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น อย่างยั่งยืนในพื้นที่
ต้นน้ำลำพระเพลิงต่อไป

บทบาทของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า มีวาระการทำงานไปตามกฎหมาย เมื่อหมดวาระ ก็ต้องยุติบทบาทลง ปัจจุบันนี้ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าก็ได้ยุติบทบาทแล้ว โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้เข้ามาดูแลพื้นที่เขาแผงม้าแทนตั้งแต่ปี 2543-ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ของป่าไม้มีน้อย จึงต้องอาศัยชาวบ้านเข้ามาช่วย โดยเฉพาะการพานักท่องเที่ยวไปดูกระทิงป่า การพาเที่ยวป่าในพื้นที่เขาแผงม้า ซึ่งชาวบ้านกลุ่มนี้เคยทำงานร่วมมือกับมูลนิธิฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นอย่างดี ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ที่เคยทำงานอยู่กับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ก็ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่เช่นเดิม ด้วยความผูกพันและห่วงหาพันธุภัยธรรมชาติ ที่เคยฟื้นฟูฟื้นฟูทะเลทรายมา เจ้าหน้าที่บางท่านมีที่ดินและทำการเกษตรมาก่อนที่จะมาทำงานให้กับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ เช่น คุณลุงโชคดี ปรโลกานนท์ ก็ได้ใช้องค์ความรู้จากการพัฒนาที่ดินของตนเอง มาใช้พัฒนาพื้นที่ป่าเขาแผงม้า ปัจจุบันคุณลุงโชค ก็มาขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้กับเยาวชน และเครือข่ายที่มีระนาบความคิดเดียวกัน คือความคิดสีเขียว ในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้รู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยกันรักษา และดูแลกันต่อไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน จากประสบการณ์กว่า 25 ปี ที่อยู่ในพื้นที่ของคุณลุงโชค

3.2.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเขาแผงม้า

ผลพลอยได้จากการเข้าฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เขาแผงม้าและด้วยลักษณะเด่นในองค์ประกอบทางด้านทรัพยากร ทำเลที่ตั้ง ทำให้เขาแผงม้ามีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีบรรยากาศที่ดี สงบเงียบ การคมนาคมสะดวกใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติทับลาน ช่วงปีแรกมีคนให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกป่ากับทางเขาแผงม้า แวะมาเยี่ยมเยือนให้กำลังใจในการทำงานไม่มากนัก ด้วยความมุ่งมั่นของเจ้าหน้าที่และชาวบ้านประกอบกับการพูดคุยกับผู้แวะมาชมสัมผัสธรรมชาติ ทำให้ข่าวแผงม้ากระจายจากกลุ่มต่อกลุ่มไปเรื่อยๆ เมื่อไฟไหม้ พันธุ์พืชเริ่มกลับมา สายน้ำเริ่มไหลริน กระทิงก็กลับมาอาศัย และอยู่ที่เขาเป็นประจำหน่วยงานเอกชน องค์กรชาวบ้านเริ่มรู้ข่าวต่อติดต่อขอเข้าดูงาน และทัศนศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทางโครงการปลูกป่าฯ จึงได้ปรับกระบวนการการทำงานเพิ่มมากขึ้น จัดให้ความรู้กับบุคคลทั่วไปที่มาเที่ยว ได้ความรู้กลับไป มากกว่าการมาท่องเที่ยว เพื่อค้นหาแต่ความสนุกเพียงอย่างเดียว

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ในรูปแบบของค่ายศึกษาธรรมชาติที่เขาแผงม้าทำให้โครงการฯ ต้องพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นพี่เลี้ยง และนักสื่อความหมายธรรมชาติ และพัฒนาเรื่อยมาจนปัจจุบันที่เขาแผงม้า

กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้ข้อมูลการฟื้นฟูป่า การกลับมาของกระทิงรวมถึงการจัดการกระบวนการศึกษาในรูปของค่าย ปี พ.ศ. 2543 มีการสำรวจข้อมูลการใช้พื้นที่จากบุคคลทั่วไปพบว่า มีการใช้พื้นที่ในลักษณะการมาพักผ่อน ดูกระทิงในธรรมชาติเป็นกลุ่มมาจัดกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ จำนวนกว่า 2,500 คน (ข้อมูลจากสมุดตรวจเยี่ยมปี 2543)

ในปี พ.ศ. 2539 ทางโครงการฯ ได้จัดให้มีแผนงานกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติ ข้อมูลการจัดให้ความรู้ด้านการศึกษาธรรมชาติในปี พ.ศ. 2544 มีการติดต่อเพื่อขอใช้พื้นที่และจัดกิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ตลอดปีโดยเฉลี่ย มีกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา 26 ครั้งซึ่งทางโรงเรียนในท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาเช่น โรงเรียนโชคชัยสามัคคี โรงเรียนสุนารี 2 โรงเรียนพิมายวิทยาคมได้มาใช้พื้นที่ศึกษาและเด็กในพื้นที่รอบเขาแผงม้าหรือสนับสนุนโครงการวิทยาศาสตร์โรงเรียนวังน้ำเขียวพิทยา จัดกิจกรรมให้เด็กท้องถิ่นโรงเรียนรอบเขาที่โรงเรียนบ้านคลองทราย โรงเรียนบ้านคลองทุเรียน โรงเรียนบ้านนุเจ้าคุณเป็นต้น และในส่วนกลางภายใต้แนวทางปฏิรูปการศึกษามีกิจกรรมต่อเนื่องด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาจัดกิจกรรมค่ายให้นักเรียน

โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมอ่อนเกล้า โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย เป็นค่ายการเรียนรู้ต่อเนื่อง ส่วนงานกระบวนการฟื้นฟูป่า มีบุคคลทั่วไป หน่วยงานองค์กรชาวบ้านมาใช้พื้นที่จัดเวทีประชุมสัมมนา ศึกษาดูงานการจัดการป่า มีกลุ่มเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประเทศจีน มองโกเลีย และมีกิจกรรมต่อเนื่องตลอดปีกว่า 58 คณะ อาทิ เครือข่ายป่าชุมชนนครราชสีมา โรงแรมโอเรียลเต็ลมาปลูกป่า- เครือข่ายชาวบ้านภาคใต้ - นักศึกษาระดับมัธยมศึกษา - เครือข่ายหมอพื้นบ้าน คณะกรรมการวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2544 มีคณะต่างๆ เข้ามาใช้พื้นที่ตามสมุดตรวจเยี่ยมประมาณ 4,519 คน

รวมทั้งมีการถ่ายทำสารคดีด้านสิ่งแวดล้อม เผยแพร่ผ่านสื่อในรอบปีกว่า 6 รายการเช่น รายการทุ่งแสงตะวันทางช่อง 3 / รายการ 5 นาทีเพื่อโลกสวย -รายการแหวหวาน ช่อง 5 / รายการฟ้าสีเขียวช่อง ITV นิตยสารสารคดี และการเสนอข้อมูลข่าวทางหนังสือพิมพ์อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ลักษณะการศึกษาธรรมชาติและการท่องเที่ยวทั่วไป รอบที่ทำการ กิจกรรม

- เดินชมป่าและธรรมชาติบริเวณใกล้ที่ทำการดูจุดชมวิวหรือกระทิงบริเวณหุบช้างป่า
- มีกระบวนการให้ความรู้ผ่าน สื่อบุคคล สื่อนิทรรศการและสมุดภาพหรือสื่อวีดีโอ
- ศึกษาสภาพภูมิประเทศ ผ่าน โมเดลจำลองพื้นที่
- ดูนกเวลาเช้าตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติไป-กลับระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร
- ดูกระทิงบริเวณหุบช้างป่าใกล้ที่ทำการเวลา 06.00น.-07.30น. และ 16.00น.-18.00น.
- เดินศึกษากระบวนการฟื้นตัวของป่าตามเส้นทางและศึกษาสมุนไพรบริเวณสระพันธุ์พืช

ลักษณะกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ ค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา กิจกรรม

- ศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น กระบวนการฟื้นตัวของป่าและจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาให้แก่นักเรียนในท้องถิ่น
- สนับสนุนกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษากลุ่มเด็กและเยาวชนคนรักภัยป่าเช่นศึกษาชุมชน คุณนก
- จัดกิจกรรมค่ายการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา ให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ติดต่อมา หรือกลุ่มศึกษาธรรมชาติ

1. หลักสูตรท้องถิ่น ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

แนวคิดหลัก การเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น มีความจำเป็นสำหรับเด็กในระบบการเรียนรู้ เพื่อรู้จักตัวเองและชุมชนที่ถือเป็นถิ่นกำเนิดที่อยู่อาศัย และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว กระบวนการเรียนรู้ควรได้รับการส่งเสริม กระตุ้นให้เด็กมีพื้นฐานที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในพื้นที่นั้น ๆ เช่นในสังคมชนบทที่มีอาชีพเกษตรกรรม เด็กจะได้เรียนรู้ ระบบการผลิต การได้มา และการเลือกใช้ประโยชน์ ในด้านสังคมชนบทควรได้รับการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ประเพณี ที่มาของความเชื่อ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น องค์รวมของความรู้ต่างๆ ล้วนเกิดจากการเรียนรู้ จากธรรมชาติของมนุษย์ มีลักษณะของการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้ขอบเขตหนึ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องกันเป็นระบบที่ส่งผลกระทบต่อกันทั้งระบบนิเวศนั้น ในด้านการเรียนรู้

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องรู้จักองค์ประกอบ เรื่องราว และความเป็นมา ของชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งระบบของ ดิน น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า เพื่อรู้จัก ตนเอง และท้องถิ่น

2. หลักสูตรท้องถิ่นทั่วไป

ความเป็นมาของท้องถิ่นเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องราวของจังหวัดนครราชสีมา เรื่องราว ของอำเภอวังน้ำเขียว สถานที่สำคัญต่าง ๆ เหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่น ท้องถิ่นของเราแผนที่ ท้องถิ่นแผนที่ชุมชนขอบเขตและระบบการปกครอง

3. หลักสูตรด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ความเป็นมาของ ดำนานป่าดงพญาเย็น อุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง กำเนิดป่าต้นน้ำมูล -ป่าต้นน้ำลำ พระเพลิง

4. หลักสูตรค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาเขาแผงม้า

เนื้อหา หลักสูตรด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเขาแผงม้า เป็นการรวบรวมองค์ความรู้จาก การศึกษากระบวนการฟื้นตัวของป่า และการเรียนรู้ระบบนิเวศทั้งระบบ มาพัฒนาเป็นหลักสูตร เพื่อจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา

5. หลักสูตรค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ระยะเวลาการเรียนรู้ 2 คืน 3 วัน

วันที่ 1 กรอบเนื้อหา

เป็นรูปแบบ ของการละลาย และปรับพฤติกรรมเด็กผ่าน สื่อ เกม เพลง ร่วมกันกำหนด ข้อตกลงการอยู่ร่วมกัน เน้นกระบวนการกลุ่ม ทำความรู้จักกัน เพื่อ เรียนรู้จากคนอื่น และ ความ คาดหวังของเด็กแต่ละคน เกมสื่อความหมาย บ้านของฉัน ให้ข้อมูลทั่วไปพื้นที่ เขาแผงม้าผ่านสื่อ สไลด์ และวีดีโอ เนื้อหากิจกรรมในวันแรกเป็นกิจกรรมเพื่อประเมินเด็ก และเตรียมความพร้อม กระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะ ของการเล่าให้ฟัง

วันที่ 2 กรอบเนื้อหา

เป็นกิจกรรมภาคการเรียนรู้จากการได้สัมผัสพื้นที่จริง และการกระตุ้นสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเส้นทางเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ คูณ และเรียนรู้เรื่องนกในธรรมชาติ เนื้อหา พืชสมุนไพรในป่า และสมุนไพรพื้นบ้าน พัฒนาการ และกระบวนการฟื้นตัวของป่า ลำดับขั้นของการเกิดป่า องค์ประกอบของป่า กำเนิดป่าต้นน้ำ เรียนรู้การสังเกต ธรรมชาติผ่านสื่อเกมแผนที่เสี่ยง ป่าผู้ให้กำเนิดสรรพชีวิต ศึกษาร่องรอย สัตว์ป่า เกมสื่อความหมายธรรมชาติ ป่าในจินตนาการของเด็ก เกมสื่อความหมาย กระทิงน้อย ศิลปะ ระบายสีภาพนก เด็กกับนิทานต่อเนื่อง ดูกระทิง ในวันที่ 2 เป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เด็กจะได้เรียนรู้จากพื้นที่ และวิทยากรที่นำเดินป่า และวิทยากรประจำฐานต่างๆ จัดกิจกรรมในกรอบเนื้อหาตามความเหมาะสม และมีการประเมินผลจากการสรุปกิจกรรมของเด็กโดยการนำเสนอเป็นกลุ่ม และการจดบันทึกของเด็ก

วันที่ 3 กรอบเนื้อหา

เป็นการจัดทำโครงการสำรวจศึกษาพันธุ์ไม้ และสัตว์ป่าในพื้นที่ปลูกป่าเขาแผงม้า เด็กจะได้เรียนรู้ชนิด และจำนวน โดยมีการนำเสนอผลการสำรวจเป็นกลุ่ม การป้องกันไฟป่า สรุปแนวคิดร่วมกัน เพื่อกำหนดบทบาทในโรงเรียนและในชุมชน

6. หลักสูตรเกษตรธรรมชาติ

กรอบเนื้อหา เรียนรู้เกษตรธรรมชาติ ไร่นา สวนผสม การขยายพันธุ์พืช การตอน ปักชำ ทาบกิ่ง เปลี่ยนยอด การทำปุ๋ยชีวภาพ EM การแปรรูปผลผลิต เกษตร หมัก ดอง กวน ทำไวน์ การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง ทำน้ายาล้างจาน สบู่สมุนไพร ผลิตน้ำมัน สมุนไพร พื้นบ้าน น้ำมันไหล และอื่นๆ หลักสูตรเกษตรธรรมชาติ เป็นการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กมีพื้นฐานของความรู้ที่สอดคล้องสามารถพัฒนาเป็นอาชีพได้ ระบบเกษตรธรรมชาติถือเป็นทางเลือกของการพึ่งตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอยู่ และมีการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จุดการเรียนรู้ และสื่อความหมายธรรมชาติประกอบด้วย

- บริเวณที่ทำการ รอบที่พัก
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติหุบทองกลาง ระยะทาง 1.7 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 3 ชั่วโมง
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตามเส้นทาง
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ หุบช้างป่า ระยะทาง 1.1 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินศึกษา 1-2 ชั่วโมง จัดกิจกรรมตามเส้นทาง

- เส้นทางศึกษาธรรมชาติหุบทอกลาง-อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินศึกษา 4 ชั่วโมงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตามเส้นทาง

จุดการเรียนรู้เกษตรธรรมชาติ

สวนเกษตรบ้านคลองทุเรียน และชุมชนรอบพื้นที่เขาแผงม้า การจัดการศึกษาธรรมชาติและการท่องเที่ยว อุปกรณ์สื่อความหมาย กล้องดูนก 2 ตา มี 2 ตัว กล้องตาเดี่ยว เทเลสโคปส์ 2 ตัว ใช้ดูนกดูกระทิง คู่มือดูนก 3 เล่ม เครื่องขยายเสียง 1 ชุด วีดีโอ 1 เครื่อง ทีวี 1 เครื่อง เครื่องถ่ายวีดีโอ 1 เครื่อง เครื่องฉายสไลด์ 1 เครื่อง (อุปกรณ์ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า) ทีมเจ้าหน้าที่และวิทยากรสื่อความหมายธรรมชาติ 14 คน ทีมสนับสนุนกิจกรรม 10 คน

ลักษณะบริการ มีที่พัก จัดค่ายฯ รับผิดชอบประมาณ 60 คน จัดอาหารให้รายหัว ต่อมื้อ 40/50/60 บาท ที่พัก/จัดเก็บรวมเป็นค่าบำรุงสถานที่ไม่กำหนด (แล้วแต่จะบริจาค รายได้นำมาใช้ในการดูแลพื้นที่)

อาคารและที่พัก

- อาคารที่ทำการเอนกประสงค์ 1 หลัง
- บ้านพัก 5 หลัง
- เต็นท์ 10 หลัง
- ห้องน้ำ 15 ห้อง
- โรงอาหาร 1 หลัง

งานจัดการศึกษาร่วมกับสถาบันการศึกษา ปัจจุบันเขาแผงม้าออกเหนือจากการจัดให้มีการให้ความรู้กับเด็กเยาวชน บุคคลทั่วไปที่ขึ้นมาบนเขาแผงม้าแล้ว ยังได้มีการดำเนินการร่วมกับกลุ่มโรงเรียนในท้องที่อำเภอวังน้ำเขียวได้มีการทดลองจัดการศึกษา ให้กับเด็กนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองทราย โรงเรียนบ้านคลองทุเรียนให้มาเรียนรู้นอกห้องเรียน ในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และการทำเกษตรแบบผสมผสาน(วนเกษตร) นอกจากนี้ได้มีการเตรียมบรรจุเนื้อหาการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ และกระบวนการสื่อความหมายธรรมชาติ ธรรมชาติศึกษาของเขาแผงม้า และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และเอกสารการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กนักเรียนในท้องถิ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นทรัพยากรของตนเองในพื้นที่ ส่วนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งในท้องถิ่นและระดับประเทศเองได้มีการจัดกระบวนการศึกษาร่วมกัน รวมถึงเป็นเวทีเรียนรู้กระบวนการอนุรักษ์ฟื้นฟู วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และ

แนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้นักเรียนนักศึกษา มาสัมผัสกับสภาพความเป็นจริง นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียนและตำรา มาลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานการฟื้นฟูป่าเขาแผงม้าเป็นระยะๆ

หมวดงานศึกษาสัตว์ป่า พันธุ์พืช

งานศึกษาการฟื้นตัวของป่า งานวิชาการเกี่ยวกับการฟื้นตัวของสภาพระบบนิเวศ

การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูป่ารวมทั้งกระบวนการทดแทนของพันธุ์พืช ซึ่งงานในลักษณะดังกล่าวนี้ ทางโครงการฯ มีข้อจำกัดในเรื่องของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและงบประมาณที่จะสนับสนุน ผู้ให้การสนับสนุน ดังนั้น งานที่ผ่านมา จึงเป็นลักษณะของการจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้น เช่น การหาตัวชี้วัดการฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำ ความหลากหลายพันธุ์พืชที่พบในพื้นที่ ได้ใช้เจ้าหน้าที่ที่เป็นชาวบ้านในท้องถิ่น หมอสมุนไพร พระสงฆ์ นักวิชาการท้องถิ่น ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องพันธุ์พืช มาดำเนินการ และนำผลที่ได้จากการรวบรวมไปวางแผนในการฟื้นฟูป่า ป้องกันไฟป่าที่อยู่บนเขาแผงม้า รวมทั้งนำผลที่ได้นำไปฟื้นฟูป่า และเขาหัวโล้นที่มีอยู่ในประเทศไทย ที่มีอยู่อีกไม่น้อย

งานการศึกษาการกลับมาของสัตว์ป่า ที่ผ่านมาเองทางโครงการฯ

ใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นในการศึกษาสัตว์ป่าที่กลับเข้ามาในพื้นที่ ภายหลังการฟื้นฟูป่า ทำให้สัตว์ป่าหลายๆ ชนิดกลับเข้ามาอาศัยหากิน และหลบซ่อน ในบริเวณเขาแผงม้า เนื่องจากมีจำนวนพืชอาหารสัตว์ป่าที่พอเพียง มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ อีกทั้งที่สำคัญคือความปลอดภัย โดยการนำพรานท้องถิ่น และชาวบ้านในท้องถิ่น มาดำเนินการสำรวจ นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษานิเวศวิทยาของกระทิงที่เขาแผงม้าร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ป่า สัตว์ป่า และชุมชนท้องถิ่นสามารถอยู่ร่วมกันได้ สามารถลดปัญหาการเผชิญหน้ากันได้

กระทิง

เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ อยู่ในอันดับ Artiodactyla วงศ์ Bovidae ซึ่งประกอบด้วย ควาย ป่า กระทิง วัวแดง กูปรี เลียงผา และกวางผา กระทิงเป็นสัตว์ในตระกูลวัวป่า มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 170-187 เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ 650-900 กิโลกรัม ลูกกระทิงเกิดใหม่มีสีน้ำตาล

แดง ระยะตั้งท้องประมาณ 9 เดือน จากการสำรวจประชากรกระทิงในประเทศไทยในปี 2538 คาดว่ามีประมาณ 915 ตัว กระจายอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีมากที่สุดที่ห้วยขาแข้ง ประมาณ 500 ตัว ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีประมาณ 100 ตัว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เงื่อนไขแรกคือ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขาแผงม้า มีคุณค่าทางทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ และทางด้านชีววิทยา พื้นที่ด้านภูมิศาสตร์ เขาแผงม้ามีเอกลักษณ์คือมีเนินเขาและภูเขาที่มีความสลับซับซ้อน มีความสวยงามทางธรรมชาติ ขณะเดียวกันเขาแผงม้าก็มีความหลากหลายในด้านพืชพันธุ์นานาชนิด มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านชีววิทยา ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตในป่า พวกสัตว์ป่า อย่างมีนัยสำคัญ เช่นกระทิง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นการรักษาสสมดุลของป่า

กระทิงในพื้นที่ป่าเขาแผงม้า ในช่วงปี พ.ศ. 2538 หลังจากที่มีมูลนิธิฯ ริเริ่มโครงการปลูกป่าที่เขาแผงม้า เจ้าหน้าที่โครงการได้สำรวจพบกระทิงหรือวัวป่าจำนวนหนึ่ง ประมาณ 7-8 ตัว เข้ามาหากินในพื้นที่ ทำให้เกิดความสนใจริเริ่มติดตามศึกษาและจนถึงในปัจจุบันพบว่ากระทิงยังอาศัยหากินอยู่ในพื้นที่และขยายพันธุ์ต่อเนื่องเรื่อยมาและจนถึงปัจจุบันในปี พ.ศ.2544 คาดว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นประมาณ 50 – 60 ตัว ดังนี้

ปี พ.ศ.	จำนวนที่นับได้	จำนวนลูกกระทิงเกิดใหม่	บริเวณที่พบเห็น
2537	พบรอยตีน-ร่องรอยหากิน	-	หุบข้างป่า
2538	7 ตัว	2 ตัว	หุบคลองเสมา
2539	13 ตัว	4 ตัว	กระจายในพื้นที่เขาแผงม้า
2540	17 ตัว	6 ตัว	กระจายในพื้นที่เขาแผงม้า
2541	32 ตัว	4 ตัว	กระจายในพื้นที่เขาแผงม้า
2542	40 ตัว	6 ตัว	กระจายในพื้นที่เขาแผงม้า
2543	45 ตัว	8 ตัว	กระจายในพื้นที่เขาแผงม้า
2544	60 ตัว	14 ตัว	กระจายในพื้นที่เขาแผงม้า

* มกราคม - กุมภาพันธ์ 2545 สำรวจพบ ลูกกระทิงเกิดใหม่ จำนวน 3 ตัว คาดว่าในสิ้นปีจะมีกระทิงเกิดใหม่ 1 ตัว
ตารางที่ 8 ตารางแสดงรายละเอียดจำนวนกระทิงที่พบในพื้นที่เขาแผงม้า ตั้งแต่ปี 2537 - 2544

พืชอาหารกระทิงในพื้นที่เขาแผงม้า

จากการสำรวจติดตามสังเกตโดยเจ้าหน้าที่พบว่า มีพืชอาหารกระถางไม่น้อยกว่า 46 ชนิดใน 17 วงศ์ ประกอบด้วยไม้เถาวัล ไม้ล้มลุก ไม้พุ่ม ไม้ และไม้ยืนต้น พื้นที่เขาแผงม้ามีสภาพเป็นผืนป่า พื้นที่ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ ประมาณ 8 ตารางกิโลเมตร ในหุบเขาเหมาะสมเป็นแหล่งอาหาร และหลบภัยของกระถาง มีแหล่งดินโป่ง 1 จุดคือบริเวณหุบข้างป่า

พืชอาหารกระถางที่ได้มีการสำรวจมีดังนี้ ถั่วแดง, จี่เมา, หล้าปากคอก, ข้าวตาก, ประดู่, อัญชันป่า, มะค่า, แกล, สาแล, มะเดื่อ, เพกา, หล้าประหลาด, หล้าแพรกใหญ่, ไทร, ชะเอม, หล้าเขม่า, มะหล่ำ, หนามคณา, เล็บมือนาง, กล้วยป่า, โสน, หล้าอ้อ, มะหาด, คำลิ่งทอง, กระถิน, เครือหลอดไส้ตัน, พันขาว, แครทราย, เครือจี่เมา, หล้าคอมมิวนิสต์, ประดู่ส้ม, ประดู่กิ่งอ่อน, ประดู่ป่า, เครืออีเฒ่า, หม่อนป่า, หมามูย, หล้าคา, หล้าเขม, ขัดมอญ(ตัวผู้), ขัดมอญ(ตัวเมีย), หนามหัน, ป่าน, คำอ้าย(ก้างปลาแดง), หล้าข้าวเม่า, มณโฑ (มณฑา), หล้าแพรกใหญ่, หล้าขนและเครือกระตีด

งานศึกษาพืชสมุนไพร ในปัจจุบันทางโครงการได้มีการสำรวจจำนวนพันธุ์พืชสมุนไพร ที่ขึ้นในบริเวณพื้นที่เขาแผงม้า โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งร่วมกับนักวิชาการจากสถาบันท้องถิ่นในการศึกษาการขยายพันธุ์ ของทองกวาวขาว ที่ขึ้นอยู่ ในการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ รวมถึงผลข้างเคียงในการที่สัตว์ป่ากินเข้าไป นอกจากนี้ผลรวมต่างๆ ในการศึกษาพืชสมุนไพร ยังนำไปใช้ในกระบวนการสื่อความหมายของศูนย์ศึกษาธรรมชาติเขาแผงม้า ในอนาคตได้มีการพูดคุย และเตรียมที่จะทำการศึกษาสมุนไพรโดย เด็กนักเรียน ในท้องถิ่นรอบพื้นที่ และสถาบันการศึกษา เพื่อนำผลไปใช้ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรสืบไป

สมุนไพรที่ปลูกบริเวณสระพันธุ์พืช เพื่อใช้ในการศึกษาเร็ว น้อย, เร่วใหญ่, หล้า, รวงจืด, มะเกลือ, ระย่อมหลวง, เครื่องเห่า, หอมแดง, ต่างหูไก่, สาบเสือ, มะลิ, ฉัตรฟ้า(พนมสวรรค์), ประดู่ส้ม, กำลิ่งข้างสาร, คลอนแคลน, ว่านทรหด, ขมิ้นหัวขึ้น, สะค้าน, ตะไคร้หอม, บอระเพ็ด, ค้างคาวดำ, ต้นคล้า, กำลิ่งเสือโคล่ง, สมอไทย, ข่าหยวก, จันแดง, กระชาย, ชะพลู, เปราะหอม(ขาว), เปราะหอม(แดง, กระทือป่า, มะลิป่า, คงคาเดือด(สมุยกุย), เจตพังคี(หนวดตะกั่ว), ตะไคร้, กระวาน, ว่านหางช้าง, ไพล, ส้มป่อย, ว่านมหาเมฆ, ว่านหางจระเข้ เข็มขาว, เล็บมือนาง, แกล, พญาเย็น, เสลดพังพอน(ตัวผู้), เต่าร้าง, แก้ว, หนอนตายอยากใหญ่, ปุคใหญ่, มะแว้งนก(ข่าอม), หนอนตายอยากเล็ก, เครือสลอด, กีบแรด, พริกไทยป่า, สับประคแดง, มะละกอป่า, ต้นรง, เตยป่า, หัวกลอย, เอื้องเขา, เฟิร์น, ขอนจงอาง, พงไม้กวาด

งานชุมชนกับการจัดการพื้นที่ป่า ทางโครงการได้มีการทำงานร่วมกับชุมชนรอบพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ป่าเขาแผงม้า เพื่อร่วมกันในการกำหนดทิศทางอนาคตของเขาแผงม้า โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การปกป้องคุ้มครองดูแล จัดการในรูปแบบของคณะกรรมการศูนย์ศึกษาธรรมชาติเขาแผงม้า รวมถึงการวางแผนในการจัดการด้านการเรียนรู้กับชุมชน โดยเฉพาะกับแหล่งการศึกษาในท้องถิ่น นอกจากนี้ผลของการทำงานทำให้เกิดกลุ่มอนุรักษ์ เขาแผงม้าและกลุ่มวังน้ำเขียว ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายผลักดัน ประสานงานการอนุรักษ์ปกป้องเขาแผงม้าและทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอวังน้ำเขียว

ปัจจุบันองค์กรชาวบ้านรอบพื้นที่เขาแผงม้า ได้มีการกำหนดจัดให้มีการประชุมพูดคุยกันเป็นประจำเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ชุมชนและป่า สัตว์ป่าที่เขาแผงม้า อยู่ร่วมกันได้ เช่น

1. การป้องกันไฟป่า ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่โครงการ ฯ ช่วยกันในการดูแลป้องกันไฟป่า ไม่ให้เกิดขึ้นในพื้นที่เขาแผงม้าและพื้นที่ทำกิน ชาวบ้านมีการหมุนเวียนช่วยเหลือกัน
2. การป้องกันสัตว์ป่าลงทำลายพืชผลทางการเกษตร นับเป็นพื้นที่ตัวอย่าง พื้นที่หนึ่งในการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน และปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นการใช้หลักวิชาการร่วมกับองค์ความรู้ท้องถิ่นในการจัดการเพื่อป้องกันสัตว์ลงทำลายพืชผลทางการเกษตร เป็นการลดปัญหา การเผชิญหน้ากันระหว่างคนและสัตว์ป่า
3. การล่าสัตว์ตัดไม้ จากการเสริมความรู้ให้กับองค์กรชุมชน ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ตัดไม้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่แทบจะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น จะมีก็แต่บุคคลภายนอกที่อาศัยสถานการณ์แอบอ้างเข้า ซึ่งชาวบ้านและกลุ่มอนุรักษ์ ช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการดูแล และตรวจสอบ

งานสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน นอกจากชุมชนท้องถิ่นรอบพื้นที่ทางโครงการยังได้มี การเสริมการเรียนรู้ให้กับชุมชนใกล้เคียง ในด้านการมีส่วนร่วม และการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบของการประชุม การอบรม การสัมมนาต่างๆ ที่ผ่านมา เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการที่ท้องถิ่นจะสามารถช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟู จัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเองได้อย่างยั่งยืน

ภายหลังการดำเนินงานร่วมกับองค์กรชุมชน กลุ่มอนุรักษ์เขาแผงม้า ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ที่อยู่รอบพื้นที่ นักวิชาการท้องถิ่น ผู้นำเด็ก เยาวชน ผู้นำสตรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบต.วังน้ำเขียว ได้มีการปรึกษาหารือและแนวทางในการดูแลเข้าปกป้อง บริหารจัดการเขาแผงม้า โดยภาคองค์กรชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยการแสดงมติไม่เห็นด้วยในการผนวกพื้นที่ให้

เป็นอุทยาน และเสนอตัวเพื่อขอร่วมในการดูแล ซึ่งขณะนี้กำลังทำแผนจัดทำแผนแม่บทเขาแผงม้า เพื่อเสนอต่อกรมป่าไม้

ปัจจุบันกรมป่าไม้เป็นผู้ดูแลเขาแผงม้าแทนมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯซึ่งหมดวาระการทำงานไป แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้มีจำนวนน้อย อีกทั้งงบประมาณมีจำกัด ไม่สามารถดูแลเขาแผงม้าได้ทั่วถึง จึงได้ร่วมกับชาวบ้าน อาศัยให้ชาวบ้านเป็นหูเป็นตาช่วยดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีเหตุก็ให้แจ้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ปัจจุบันจะมีชาวบ้าน 7 หมู่บ้านมารวมกลุ่มกันตั้ง ชมรมอาสาสมัครพิทักษ์กระทิงและมดคุเทศก์ โดยมี พันตำรวจโทศักดิ์ศิลป์ เทพกลาง เป็นประธาน ชมรม โดยจัดชาวบ้านอาสาสมัครไม่เกิน 15 คนต่อชุด มาทำหน้าที่พานักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมป่าดูกระทิง อัตราค่าบริการไกด์นำทาง 300 บาท ต่อวัน ค่าเหมารถขึ้นไปจุดชมกระทิง 300 บาท หากนำรถมาเองก็เสียในอัตรา 150 บาท ช่วงเวลาดูกระทิง 16.00-18.00 น. สำหรับการเที่ยวป่า 2 คืน 3 วัน เดิน 8 ชั่วโมง ใช้น้ำตักวงแหวน คิดในอัตรา 900 บาท ค่าลูกหาบวันละ 300 บาทไม่เกิน 15 กก. ชาวบ้านในส่วนนี้ก็จะมียาได้จากการทำงานโดยตรง แต่ก็ไม่ได้เป็นรายได้หลัก หากเป็นรายได้เสริมจากการว่างงานเท่านั้นเอง นอกจากนี้ก็จะมีเด็กๆ ใช้น้ำหยุด เสาร์-อาทิตย์ มาฝึกทำหน้าที่เป็นไกด์พานักท่องเที่ยวเที่ยว โดยมีอดีตเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มาช่วยอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน

กลุ่มกล้วยป่า/ผู้บุกเบิกการฟื้นฟูป่าเขาแผงม้า เลขที่ 38 หมู่ 15 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370 ดำเนินงานโดยคุณเก่ง-บริพัตร/คุณสมเกียรติ มีการบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศท้องถิ่น-ชุมชนต้นน้ำมูนตอนบน-ลำพระเพลิง โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติป่าเขาแผงม้า ติดตามคู่มือกระทิง เรียนรู้งานอนุรักษ์

Tripท่องเที่ยว ป่าพื้นดินถิ่น แผ่นดินกระทิง

1. ชมกระทิง ณ จุดชมวิวย่านช้าง-มอหินลอย บริการรถปิคอัพรับส่ง/มดคุเทศก์ท้องถิ่น/และอุปกรณ์ส่องกระทิง/ค่าใช้จ่าย 800-1,000 บาท บริการเดินป่าศึกษาธรรมชาติเส้นทางได้ร่มเรือนยอด ระยะทาง 2 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ค่าวิทยากร 250 บาท / คณะนักท่องเที่ยว 8-10 คน
2. ตามแกะรอยฝูงกระทิง-ถ่ายภาพเก็บบรรยากาศป่าพื้นตัว (เดินเท้าระยะทาง 500-2,500 เมตร) ช่วงเช้าเวลา 06.00-08.30 น. / ช่วงเย็นเวลา 16.00-18.00 น. บริการรถปิคอัพ/มดคุเทศก์ท้องถิ่น/และอุปกรณ์ส่องกระทิง ค่าใช้จ่าย 1,500 บาท
3. ท่องตระเวนไพร ดำเนินป่าเขาแผงม้า ด้วยบริการรถขับเคลื่อน 4 ล้อ ชมบรรยากาศถ่ายภาพวิวป่าสวยๆ และติดตามฝูงกระทิงที่เคลื่อนย้ายหากิน ตามหุบเขาเขตป่าเขาแผงม้า ช่วงเช้า

เวลา 06.00-08.30 น. /ช่วงเย็นเวลา 16.00-18.00 น. บริการรถปิคอัพ/มัลติเทคท์ท้องถิ่น/และอุปกรณ์
 ส่งกระทิง/ค่าใช้จ่าย 1,900 บาท บริการเฉพาะรถรับส่ง จากทางขึ้นร้านกล้วยไม้ป่า-ยอดเขาแผง
 ม้าระยะทาง 4 กิโลเมตร รถปิคอัพ จำนวนนักท่องเที่ยว 8-10 คน ค่าบริการ 600 บาท รถ 6 ล้อ
 จำนวนนักท่องเที่ยว 20-30 คน ค่าบริการ 1,400 บาท รับ-ส่งภายใน 1 วัน

Trip ท่องเที่ยวเชิงเกษตร-และสุขภาพ

1. กิจกรรมท่องเที่ยว 1 วัน ชมสวนผักไร้สาร/ฟาร์มเห็ดหอม/สวนไม้ดอกเบญจมาศ/ไร่อรุณ/
 ชมพระอาทิตย์ตกดินผาชมตะวัน หรือชมกระทิงเขาแผงม้า บริการรถในพื้นที่มัลติเทคท์
 ท้องถิ่น/ค่าใช้จ่าย 3,500 บาท นักท่องเที่ยว 8-10 คน
2. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ กลุ่มกล้วยป่า ร่วมกับเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น
3. รับผิดชอบกิจกรรม ถ่ายศึกษาธรรมชาติ / กิจกรรมค่ายเด็กและเยาวชนด้านสิ่งแวดล้อม โดยทีม
 วิทยากรนักสื่อความหมายธรรมชาติเขาแผงม้า
4. รับผิดชอบศึกษาดูงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่าไม้-สัตว์ป่า
 แนวทางเกษตรพอเพียง-เกษตรยั่งยืน ค่าใช้จ่าย ค่าอาหาร มีอยู่ละ 60 บาท ต่อคน อาหาร
 ว่าง มีอยู่ละ 30 บาทต่อคน ค่าที่พักคืนที่คืนละ 150 บาทต่อคน บ้านพักสวนเกษตรคืนละ
 200 บาทต่อคน ค่าเช่ารถขึ้นเขาแผงม้า ไป-กลับ รถปิคอัพเที่ยวละ 600 บาท รถหกล้อ
 เที่ยวละ 1,400 บาท

กลุ่มกล้วยป่า/ร้านสวัสดิการชุมชนรอบเขาแผงม้า จำหน่ายของที่ระลึกเขาแผงม้า อาทิ เสื้อ
 กระทิง เข็มกลัด กระเป๋า ผลไม้ตามฤดูกาล บริการกาแฟสด ต้นไม้ กล้วยไม้ ไม้ประดับ พืชผัก
 สมุนไพร บริการเช่าเต็นท์พักค้างคืนเขาแผงม้า นอน 3 คน พร้อมเครื่องนอน 600 บาท อัตราค่า
 บำรุงบริการที่พักกางเต็นท์ที่เขาแผงม้าในกรณีนำเต็นท์มาเอง คนละ 50 บาท บริการบ้านพักหลังละ
 2,500 บาท/5-8 คน ห้องพัก 1,500บาท /2 คน มัลติเทคท์นำเที่ยววันละ 400 บาท

ชาวบ้านในละแวกนี้ ก็เริ่มทดลองทำ Home stay ทำบ้านให้เป็นที่พัก โดยมี ททท. เข้ามา
 ประเมินพื้นที่ และมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เข้าเป็นที่ปรึกษา ชาวบ้านยังไม่ค่อยกล้าทำ
 นักเท่าไรเพราะไม่คุ้นเคย และกลัวนักท่องเที่ยว ที่หมู่บ้านบุญเจ้าคุณหลวง คณะกรรมการกลุ่ม
 Home stay โดยมี นายไพฑูรย์ สังข์ไทย เป็นประธานกลุ่ม นายเที่ยง ชูกระโทก เป็นรองประธาน
 นายสมร สุขสงกลาง เป็นประชาสัมพันธ์ นายประหยัด เรืองฤทธิ์ เป็นเหรัญญิก และนายสุรชัย
 รัตนต้นจาก เป็นเลขานุการ นายสวน เพ็ญชะตา เป็นกรรมการ รายได้จากการทำ Home stay

ในช่วงเดือนพฤศจิกายนจะมีรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อสัปดาห์ โดยอัตราที่พัก 200 บาทต่อคนต่อคืน เจ้าของบ้านจะแบ่งรายได้ให้กับผู้เช่าลูกค้ายาพัก 20 % อย่างไรก็ตามรายได้ในส่วนนี้ก็ได้ไม่ได้เป็นรายได้หลักของครอบครัว

3.3 ชุมชนหมูสี

3.3.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชนหมูสี

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี กระทรวงมหาดไทยประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อปี พ.ศ.2538 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 40 และมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และให้โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ เรียกร้อย หนี้สินต่างๆ และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบลหมูสี ไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี

ให้องค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี มีเขตตามเขตตำบล ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับแนวเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด และหัวหน้าฝ่ายบริหารของราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องร่วมกันวินิจฉัย

สภาพทั่วไป

ที่ตั้งเขตตำบลหมูสี องค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอปากช่อง มีระยะห่างจากอำเภอปากช่อง เป็นระยะทาง 23 กิโลเมตร ตำบลหมูสี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา มีเนื้อที่โดยประมาณ 109.19 ตารางกิโลเมตร หรือ 68,244.50 ไร่ หรือ 378 ตารางกิโลเมตร (รวมอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่) มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.หนองน้ำแดง และ ต.ชนงพระ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี และ อ.เมือง จ.นครนายก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลโป่งตาลอง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

การเดินทางเข้าสู่ตำบล โดยใช้เส้นทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2090 (ถนนธนรัชต์) เป็นถนนลาดยางมีสภาพดี ผ่านหมู่ 2 , 7, 16 , 4 ,5, 3, 17

กำหนดเขตตำบลหมู่สี่ ในท้องที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีแนวเขตการปกครองรวม 19 หมู่บ้านคือ

หมู่ที่1	บ้านบุงเตย
หมู่ที่2	บ้านใหม่สามัคคี
หมู่ที่3	บ้านท่ามะปรางค์
หมู่ที่4	บ้านหมูสี่
หมู่ที่5	บ้านกุดคล้า
หมู่ที่6	บ้านคลองเคื่อ
หมู่ที่7	บ้านไร่พัฒนา
หมู่ที่8	บ้านคลองดินดำ
หมู่ที่9	บ้านเลือดไทย
หมู่ที่10	บ้านเหวปลากั้ง
หมู่ที่11	บ้านวังโตนงไต้
หมู่ที่12	บ้านท่าช้างใต้
หมู่ที่13	บ้านวังประคู้
หมู่ที่14	บ้านเกาะแก้ว
หมู่ที่15	บ้านคลองเสื่อ
หมู่ที่16	บ้านท่าช้างเหนือ
หมู่ที่17	บ้านคลองเพล
หมู่ที่18	บ้านอุทุมพรพัฒนา
หมู่ที่19	บ้านคลองปุ่น

ประชากร

จำนวนครัวเรือนในเขตพื้นที่ตำบลหมูสี 5,347 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 12,090 คน แยกเป็นชาย 6,125 คน หญิง 5,965 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 91 คนต่อตารางกิโลเมตร

ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ครัวเรือน	ประชากร		รวม
			ชาย(คน)	หญิง(คน)	
บึงเตย	1	305	408	415	821
บ้านใหม่สามัคคี	2	189	206	199	405
ท่ามะปรางค์	3	273	502	484	986
หมูสี	4	600	371	393	764
กุคกล้า	5	599	499	498	997
คลองเตื่อ	6	462	259	259	518
บ้านไร่พัฒนา	7	435	456	463	919
คลองคินคำ	8	437	487	452	939
เลือดไทย	9	118	140	139	279
ห้วยปลากั้ง	10	233	264	247	511
วังโต้งไต้	11	151	128	124	511
ท่าช้างใต้	12	311	315	302	617
วังประคู้	13	122	155	133	288
เกาะแก้ว	14	180	409	386	795
คลองเสือ	15	225	428	399	827
ท่าช้างเหนือ	16	431	694	692	1,386
คลองเพล	17	125	189	151	340
อุทุมพรพัฒนา	18	100	131	130	261
คลองปูน	19	55	86	99	185
รวม	19	5,347	6,125	5,965	12,090

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ.เดือน มีนาคม 2550

ตารางที่ 9 จำนวนครัวเรือน และประชากร ในเขตพื้นที่ตำบลหมูสี

1.3 จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตำบลหมูสี

เขตเลือกตั้ง ที่	จำนวน ผู้มีสิทธิ	ผู้มีสิทธิ		บัตรเสีย		บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	600	284	47.33	-	-	-	-
2	283	152	53.71	-	-	-	-
3	469	270	57.56	-	-	-	-
4	548	304	55.47	-	-	-	-
5	708	309	43.64	-	-	-	-
6	394	199	50.51	-	-	-	-
7	691	313	45.29	-	-	-	-
8	738	428	57.99	-	-	-	-
9	207	151	72.94	-	-	-	-
10	358	157	43.85	-	-	-	-
11	183	73	39.89	-	-	-	-
12	445	275	61.79	-	-	-	-
13	213	118	55.39	-	-	-	-
14	549	305	55.55	-	-	-	-
15	528	230	43.56	-	-	-	-
16	512	485	94.72	-	-	-	-
17	522	471	90.22	-	-	-	-
18	233	145	62.23	-	-	-	-
19	205	110	53.65	-	-	-	-
20	127	89	70.07	-	-	-	-
รวม	8,513	4,868	57.19	-	-	-	-

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.32)

เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2549

ตารางที่ 10 จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตำบลหมูสี

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวน ทำไร่ รับจ้าง ภาคธุรกิจ และรับจ้างทั่วไป

การท่องเที่ยวของตำบลหมูสี ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตตำบลหมูสีปีละกว่า 500,000 คน ซึ่งทางเทศบาลตำบลหมูสีก็ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมศูนย์วนคณนโบราณ ฯลฯ ซึ่งในเขตเทศบาลตำบลหมูสีจะมีแหล่งท่องเที่ยว คือเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำพุธรรมชาติ ฯลฯ

หน่วยธุรกิจ

- รีสอร์ท	จำนวน	28 แห่ง
- โรงแรม	จำนวน	9 แห่ง
- ปั้มน้ำมัน และก๊าซ	จำนวน	10 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรมหินอ่อน	จำนวน	11 แห่ง

สภาพทางสังคม

สภาพทางสังคมของตำบลหมูสี มีการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะสังคมเด็วมากขึ้น ชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบพึ่งตัวเอง ลักษณะของสังคมเป็นแบบการว่าจ้างแรงงานมากกว่าการแลกเปลี่ยนแรงงาน แต่ชาวบ้านมีการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากแผนพัฒนาประเทศ ด้านสาธารณสุขโลก เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	จำนวน	7 แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น(ขยายโอกาส)จำนวน		2 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบล	จำนวน	7 แห่ง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด สำนักสงฆ์	จำนวน	18 แห่ง
- ศาลเจ้า	จำนวน	1 แห่ง

สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล หมู่บ้าน	จำนวน	2 แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน คลินิก	จำนวน	5 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	จำนวน	2 แห่ง
- อัตราการมีและการใช้ส้วมราดน้ำ	จำนวน	2 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจภูธรตำบลหมูสี	จำนวน	1 แห่ง
- ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	จำนวน	1 แห่ง
- ที่พักสายตรวจหรือจุดตรวจ	จำนวน	1 แห่ง

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ภารกิจอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ.2546) และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

องค์การบริหารส่วนตำบลหมูสีได้ดำเนินการกิจการในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการ ความไม่มี ความไม่รู้ของชุมชน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 67 มาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) โดยการจัดทำเป็นแผนพัฒนาตำบล 5 ปี และแผนพัฒนาตำบลประจำปี ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนโยบายของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาจังหวัด นโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี กำหนดภารกิจไว้เป็น 7 ด้าน ซึ่งกำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ.2546) และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีภารกิจเกี่ยวข้องดังนี้

1. จัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก มาตรา67(1)
2. ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร มาตรา68(1)
3. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น มาตรา68(2)
4. ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ มาตรา68(3)
5. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ มาตรา16(2)
6. การสาธารณูปโภคและการก่อสร้างอื่นๆ มาตรา16(4)
7. การสาธารณูปโภค มาตรา 16(5)
8. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ มาตรา67(1)
2. การรักษาความสะอาดของถนนทางน้ำทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัด มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล มาตรา 67
3. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ มาตรา67(3)
4. ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬาและพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ มาตรา6(4)
5. การจัดการศึกษา มาตรา16(9)
6. การสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาสมาตรา16(10)
7. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มาตรา16(13)
8. การส่งเสริมกีฬา มาตรา16(14)
9. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย มาตรา16(18)
10. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล มาตรา16(19)
11. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มาตรา67(1)
2. การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มาตรา 68(8)
3. การผังเมือง มาตรา68(13) และมาตรา 16(25)
4. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย มาตรา16(12)
5. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง มาตรา 16(17)
6. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน มาตรา16(20)

7. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์ มาตรา16(21)
8. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์ มาตรา16(22)
9. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ มาตรา 16(23)
10. การดูแลรักษาที่สาธารณะ มาตรา16(26)
11. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน มาตรา16(30)
12. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง
ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว มาตรา 68(6)
2. ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ มาตรา68(5)
3. บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร มาตรา68(7)
4. หาประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา68(9)
5. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม มาตรา68(10)
6. กิจการเกี่ยวกับพาณิชย์ มาตรา68(11)
7. การท่องเที่ยว มาตรา68(12)
8. การจัดให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ มาตรา16(3)
9. การขนส่งและวิศวกรรมจราจร มาตรา16(26)
10. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง
ดังนี้

1. คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา67(7)
2. การจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา16(24)
3. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีภารกิจที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น มาตรา 67(8)

2. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาตรา67(5)
3. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคสิทธิเสรีภาพของประชาชน มาตรา16(15)
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น มาตรา16(16)
5. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ด้านบริหารการจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภาระกิจที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามจำเป็นและสมควร มาตรา67(9)
2. กิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด มาตรา16(31)
3. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ทางราชการมอบหมายและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหมูสีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และนโยบายของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ หากสามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงก็จะสามารถแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ และที่สำคัญสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี อีกด้วย

สถานะการคลัง

งบประมาณรายรับ ของ อบต.หมูสี

ในปีงบประมาณ 2550 องค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี ได้ประมาณการรายรับไว้ จำนวน 42,095,000 บาท โดยในส่วนของรายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง จะได้ปรับปรุงการจัดเก็บให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และในส่วนของงบประมาณรายจ่ายได้กำหนดวงเงินรายจ่ายไว้ จำนวน 41,884,764 บาท ซึ่งคาดว่าจะสามารถไปจัดทำบริการสาธารณะด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี เป็นการจัดทำงบประมาณรายจ่ายน้อยกว่ารายรับ นอกจากนี้ ยังมีเงินสะสมคงเหลืออยู่ 18,674,931.62 บาท

ตารางที่ 11 รายรับ-รายจ่าย ปีงบประมาณ 2550 ตำบลหมูสี

งบประมาณรายรับขององค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี

รายรับ ปีงบประมาณ 2550 ประมาณค่าไว้รวมทั้งสิ้น 42,0095,000 บาท

รายรับ	รับจริง ปี 2548	ประมาณการ ปี 2549	ประมาณการ ปี 2550
รายได้ภาษีอากร			
หมวดภาษีอากร			
1.ภาษีบำรุงท้องที่	171,839.50	300,000	240,000
2.ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	1,392,294.00	5,000,000	3,500,000
3.ภาษีป้าย	309,438.00	500,000	400,000
4.ภาษีสุรา	478,590.21	500,000	1,200,000
5.ภาษีสรรพสามิต	2,236,042.37	2,500,000	4,700,000
6.ภาษีการพนัน			
7.ภาษีมูลค่าเพิ่มและธุรกิจเฉพาะ	7,550,722.01	9,612,588	9,500,000
8.ภาษีสรรพสามิตพื้นที่	946.72		
รวม	12,139,872.81	18,412,588	19,540,000

หมวดรายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์			
รายได้จากกิจประปา	626,836	890,000	
รวม	12,139,872.81	18,412,588	19,540,000
หมวดเงินอุดหนุน			
เงินอุดหนุนทั่วไป	4,179,820.00	4,989,426	6,000,000
รวม	4,179,820.00	4,989,426	6,000,000
หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด			
1. ค่าขายแบบแปลน	82,600.00	100,000	100,000
2. ค่าเขียนแบบแปลน			
3. ค่าจำหน่ายแบบพิมพ์และคำร้อง			
4. รายได้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	16,138.00	10,000	10,000
5. เงินที่มีผู้อุทิศให้	100.00	1,000	1,000
รวม	98,838.00	111,000	111,000
หมวดรายได้อื่นๆ			
		-	
รวมรายได้ทั้งสิ้น	36,619,595.62	37,771,014	42,095,000

รายจ่ายจำแนกตามแผนงาน

ด้าน/แผนงาน	รับจริง ปี 2548	ประมาณการ ปี 2549	ประมาณการ ปี 2550
ด้านบริหารทั่วไป			
1. แผนงานบริหารทั่วไป	8,016,367.05	13,697,963	13,771,616
2. แผนงานการรักษาความสงบภายใน	407,000.00	363,000	274,000
ด้านบริการชุมชนและสังคม			
1. แผนงานการศึกษา	1,624,946.00	1,921,480	1,655,380
2. แผนงานสาธารณสุข	1,108,521.88	3,658,440	3,448,560
3. แผนงานสังคมสงเคราะห์	379,208.00	632,206	2,471,520
4. แผนงานเคหะและชุมชน	10,372,781.18	12,700,485	13,717,038
5. แผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	4,625.00	335,000	704,000
6. แผนงานการศาสนาวัฒนธรรมและนันทนาการ	1,058,862.85	697,000	2,470,000

ด้านการเศรษฐกิจ			
1.แผนงานอุตสาหกรรมและการโยธา			
2.แผนงานการเกษตร	325,028.00	865,224	1,530,500
3.แผนงานการพาณิชย์	157,565.56	653,000	
ด้านการดำเนินการอื่นๆ			
1.แผนงานงบกลาง	993,158.00	2,119,119	1,842,150
งบประมาณเฉพาะการประปา			
รวม	24,448,063.52	37,642,917	41,884,764

รายจ่ายตามหมวดรายจ่าย

หมวด	รับจริง ปี 2548	ประมาณการ ปี 2549	ประมาณการ ปี 2550
1.รายจ่ายงบกลาง	993,158.00	2,119,119	1,842,150
2.หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ	2,285,519.00	4,327,735	4,110,088
3.หมวดค่าจ้างชั่วคราว	2,978,420.00	2,967,238	3,394,965
4.หมวดค่าตอบแทนค่าใช้สอยและวัสดุ	6,949,125.05	14,332,600	18,645,420
5.หมวดค่าสาธารณูปโภค	920,617.50	1,041,000	812,000
6.หมวดเงินอุดหนุน	1,432,477.16	1,760,000	1,683,000
7.หมวดค่ากูรภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	8,888,746.81	11,095,225	11,397,138
8.งบประมาณเฉพาะการประปา			
รวม	24,448,063.52	37,642,917	41,884,764

รายรับ	รับจริง ปี 2548	ประมาณการ ปี 2549	ประมาณการ ปี 2550
รายที่มีไม่ภาษีอากร			
หมวดค่าธรรมเนียมค่าปรับใบอนุญาต			
1.ค่าธรรมเนียมเก็บขนขยะมูลฝอย	640,070.00	600,000	600,000
2.ค่าปรับผู้กระทำความผิดกฎจราจรทางบก	55,815.00	100,000	70,000
3.ค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตตามพรบ.ควบคุมอาคารฯ	103,927.00	100,000	90,000
4.ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล		10,000	20,000
5.ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน	18,326,903.05	12,000,000	15,000,000
6.ค่าภาคหลวงแร่	189,776.66	200,000	200,000
7.ค่าใบอนุญาตจำหน่ายสุรา		3,000	3,000
8.ค่าธรรมเนียมรถยนต์ล้อเลื่อน		50,000	30,000
9.ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมป่าไม้		2,000	5,000
10.ค่าการปรับผิดสัญญา	85,902.00	10,000	100,000
11.ค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับใบอนุญาตการพนัน	2,964.00	2,000	3,000
12.เงินตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ	53,773.19	50,000	50,000
13.ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม	34,227.82	30,000	40,000
14.ค่าใบอนุญาตจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ		20,000	20,000
15.ค่าใบอนุญาตให้ตั้งตลาดเอกชน		10,000	10,000
16.ค่าใบอนุญาตประกอบการค้าสำหรับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	6,550.00	50,000	30,000
17.ค่าใบอนุญาตจัดตั้งสถานที่จำหน่ายหรือสะสมอาหาร	1,400.00	50,000	30,000
รวม	19,501,308.72	13,287,000	16,301,000

หมวดรายได้จากทรัพย์สิน

1.ค่าดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	52324.09	50000	100000
2.ค่าเช่าโต๊ะ เก้าอี้ เค้นท์ สินค้า ที่จอดรถ		1000	1000
3.ค่าเช่าห้องแถว	20596	30000	42000
รวม	72,920.09	81,000	143,000

3.3.3 แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนหมูสี

โรงแรมในตำบลหมูสี/ใกล้เคียง

1. กมลฟาร์ม ถ.ชนะรัชต์ (กม. 20) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 10 ห้อง ราคา 950-1,100 บาท โทร.0 2262 1646-51
2. การ์เด็นโฮม รีสอร์ท เขาใหญ่ 199 หมู่ ถ.ชนะรัชต์ (กม.20.5) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130 จำนวนที่พัก 32 ห้อง ราคา 1,400-6,600 บาท โทร.0 4429 7100
3. เขาใหญ่ คันทรีโฮม ถ.ชนะรัชต์ (กม.23) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 9 ห้อง ราคา 1,000-5,000 บาท โทร. 08 1914 1386
4. เขาใหญ่ คาวบอย ซิตี้ รีสอร์ท 95 ถ.ชนะรัชต์ (กม.21.5) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 65 ห้อง ราคา 900-6,000 บาท โทร.0 4429 7471-9
5. คริวผิงดาว & บ้านพักผิงดาว 218 ถ.ชนะรัชต์ (กม.16) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ราคา 750-900 บาท โทร.0 4429 7159
6. คลองทราย รีสอร์ท 42/1 หมู่ 5 ถ.ผ่านศึก ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 76 ห้อง ราคา 1,500-6,000 บาท โทร.0 4429 7112-8
7. คอปเปอร์เรท เฮาส์ ถ.ชนะรัชต์ (กม.23) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 55 ห้อง ราคา 1,000-6,800 บาท โทร. 08 1213 9830
8. ค่ายศรีสวาท ลูกเสือและแค้มป์ ถ.ชนะรัชต์ (กม.19) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 8 ห้อง ราคา 600-3,000 บาท โทร.08 9962 4735
9. คีรีมาชา กอล์ฟ รีสอร์ท สป่า เขาใหญ่ 1/3 หมู่ 6 ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 60 ห้อง ราคา 7,200-27,200 บาท โทร. 0 4442 6000-99
10. จุลดิศเขาใหญ่ รีสอร์ท แอนด์สปา 54 หมู่ 4 ถ.ชนะรัชต์ (กม.17) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 176 ห้อง ราคา 1,936-7,865 บาท โทร.0 4429 7297
11. ชาเลต์ ฮิลล์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 30ห้อง ราคา 350-1,500 บาท โทร. 0 4492 9875-6
12. เดอะ กรีนเนอร์ รีสอร์ท เขาใหญ่ 188/72 หมู่ 5 ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 146 ห้อง ราคา 3,400-7,800 บาท 0 4429 7226
13. เดอะ จังเกิ้ล เฮาส์ เขาใหญ่ รีสอร์ท 132 ถ.ชนะรัชต์(กม.19.5) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130 โทร. 0 4429 7183

- จำนวนที่พัก 57 ห้อง ราคา 1,200-1,500 บาท
14. ทับทิมสยาม ฮิลล์ แอนสปา 125 หมู่ 1 ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 32 ห้อง ราคา 1,500-6,000 บาท โทร.0 4429 7111
 15. บ้านเขาใหญ่ วนาสวรรค์ 35 หมู่ 6 (กม.14) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
จำนวนที่พัก 10 ห้อง ราคา 1,000 บาท โทร.0 4423 9361
 16. บ้านครู เกสท์เฮาส์ 4/1 หมู่ 5 ถ.ชนะรัชต์ (กม.14) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 10 ห้อง ราคา 300-500 บาท โทร.08 9846 6645
 17. บ้านดวงพร รีสอร์ท เขาใหญ่ ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 11 ห้อง ราคา 600-2,000 บาท โทร. 0 4429 7074
 18. บ้านพักเขาใหญ่ (กม.16) 134 หมู่ 4 ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 4 ห้อง ราคา 1,000-1,200 บาท โทร.08 9624 3986
 19. บ้านเรือ รีสอร์ท 101/3. บ้านกุดคล้า ถ.ผ่านศึก ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 21 ห้อง ราคา 500-1,000 บาท โทร.0 4429 7151
 20. บ้านสวนนกมินิรีสอร์ท 23/5 ถ.ชนะรัชต์ (กม.20) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 12 ห้อง ราคา 800-3,000 บาท โทร.0 4429 7620
 21. บ้านอิงดาว 182/1 หมู่ 4 ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก ราคา 1,500-3,000 บาท โทร.0 4429 7101
 22. บ้านอุ่นใจ เขาใหญ่ บ้านคลองเต็อ ถ.ชนะรัชต์ (กม.23) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 6 ห้อง ราคา 500-2,000 บาท โทร.08 1825 6075
 23. ภูเกียรตินภา รีสอร์ท 99/1 หมู่ 15 ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 4 ห้อง ราคา 1,000-1,800 บาท โทร.08 1879 5205
 24. ภูผาสุข รีสอร์ท ถ.ชนะรัชต์ (กม.16) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 20 ห้อง ราคา 700-7,000 บาท โทร.08 1266 2771
 25. มิซันฮิลล์ กอล์ฟ คลับ รีสอร์ท 151 หมู่ 5 (กม.21) ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง
จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 110 ห้อง ราคา 3,500-42,955 บาท โทร.0 4429 7258
 26. แม่นคาริน โกลด์นั้ ว้ลเล่ย์ รีสอร์ท 188 ถ.ชนะรัชต์ (กม.19.5) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.
นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 85 ห้อง ราคา 1,200-3,500 บาท โทร. 0 4429 7466-9
 27. ไร่เพชรน้ำหนึ่ง 22 หมู่ 4 ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 14 ห้อง ราคา 1,000-5,000 บาท โทร. 0 4429 7445-6

28. ลีลาวลัย รีสอร์ท 231 หมู่ 10 ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 24 ห้อง ราคา 1,750-6,000 บาท โทร.08 1914 1229
29. วังเพชร เขาใหญ่ รีสอร์ท 78/5 หมู่ 17 ถ.ชนะรัชต์(กม.22) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.
นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 12 ห้อง ราคา 500-2,500 บาท โทร.0 4429 7351-2
30. วัน-รี รีสอร์ท เขาใหญ่ 7/5 หมู่ 17 ถ.ชนะรัชต์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 21 ห้อง ราคา 700-5,000 บาท โทร.0 4429 7388-9
31. ภูคปาร์ค รีสอร์ท 52 หมู่ 7 ถ.ชนะรัชต์ (กม.13.5) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 11 ห้อง ราคา 5,000 บาท โทร.0 4429 7455
32. โสภนาเวช รีสอร์ท 112/4 หมู่ 17 ถ.ชนะรัชต์ (กม.22) ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 30 ห้อง ราคา 1,250-4,800 บาท โทร.0 4429 7394-5
33. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คุ้ม.9 ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 81 ห้อง ราคา 800-3,500 บาท โทร.0 4429 7406
34. ร้านอาหาร ครว्हญาคา โทร. 0 4429 7228

3.4 ชุมชนหนองน้ำแดง

3.4.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชนหนองน้ำแดง

ประวัติความเป็นมา

ตำบลหนองน้ำแดงเป็นตำบลที่แยกมาจากตำบลชนงพระ เมื่อปีพ.ศ. 2527 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ในเขตพื้นที่เขตตำบลหนองน้ำแดง มีกลุ่มชุมชนประกอบด้วยคนต่างถิ่น ซึ่งอพยพมาจากจังหวัดสระบุรี ลพบุรี อยุธยา นครราชสีมา สุพรรณบุรี อ่างทอง นครสวรรค์ ส่วนมากลักษณะการอยู่อาศัยจะอยู่เป็นกลุ่ม ตามจังหวัดที่ย้ายมาโดยอยู่กันเป็นระบบเครือญาติ ประชาชนส่วนใหญ่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากการจัดระบบสังคมในอดีตและในปัจจุบัน

ขนบธรรมเนียมประเพณีจะคล้ายคลึงกันทุกหมู่บ้าน และถือปฏิบัติเป็นประจำแบบต่อเนื่องตลอดมา ได้แก่ ประเพณีขึ้นปีใหม่ วันตรุษจีน วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันลอยกระทง และวันสำคัญต่างๆทางพุทธศาสนา ฯลฯ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีนับถือศาสนาอื่นๆเล็กน้อย

มีการรวมกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ หมู่ที่4 หมู่บ้านวะกะเจียว มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลิตข้าวแช่ มะม่วงแช่อิ่ม มีสมาชิก 54 คน หมู่ที่10 หมู่บ้านคลองชัย มีกลุ่มเกษตรกร ผลิต กระดาษสา มีสมาชิก 30 คน หมู่ที่5 หมู่บ้านหนองมะกรูด มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แปรรูปอาหาร มีสมาชิก 20 คน หมู่ที่3 หมู่บ้านเขาวง มีกลุ่มเกษตรกร ปลูกไม้ผลผลิตน้อยหน้า มีสมาชิก 30 คน

องค์กรในชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มผลไม้ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่ม ชกส. ในตำบลหนองน้ำแดง มีกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท จำนวน 10 กองทุน ปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนจำนวน10,598,524 บาท และเกษตรกรสามารถนำไปประกอบอาชีพจำนวน 1,475 ราย เป็นเงิน 2,285,800 บาท ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆที่เกษตรกรยังสามารถอนุรักษ์อยู่ได้ คือ การใช้ระหัดวิดน้ำเข้าแปลงนาไว้เป็นมรดกให้ชนรุ่นหลังไว้ดู อยู่ที่หมู่8 บ้านทรายทอง ซึ่งเหลืออยู่จำนวน 2 หลัง

ที่ตั้ง

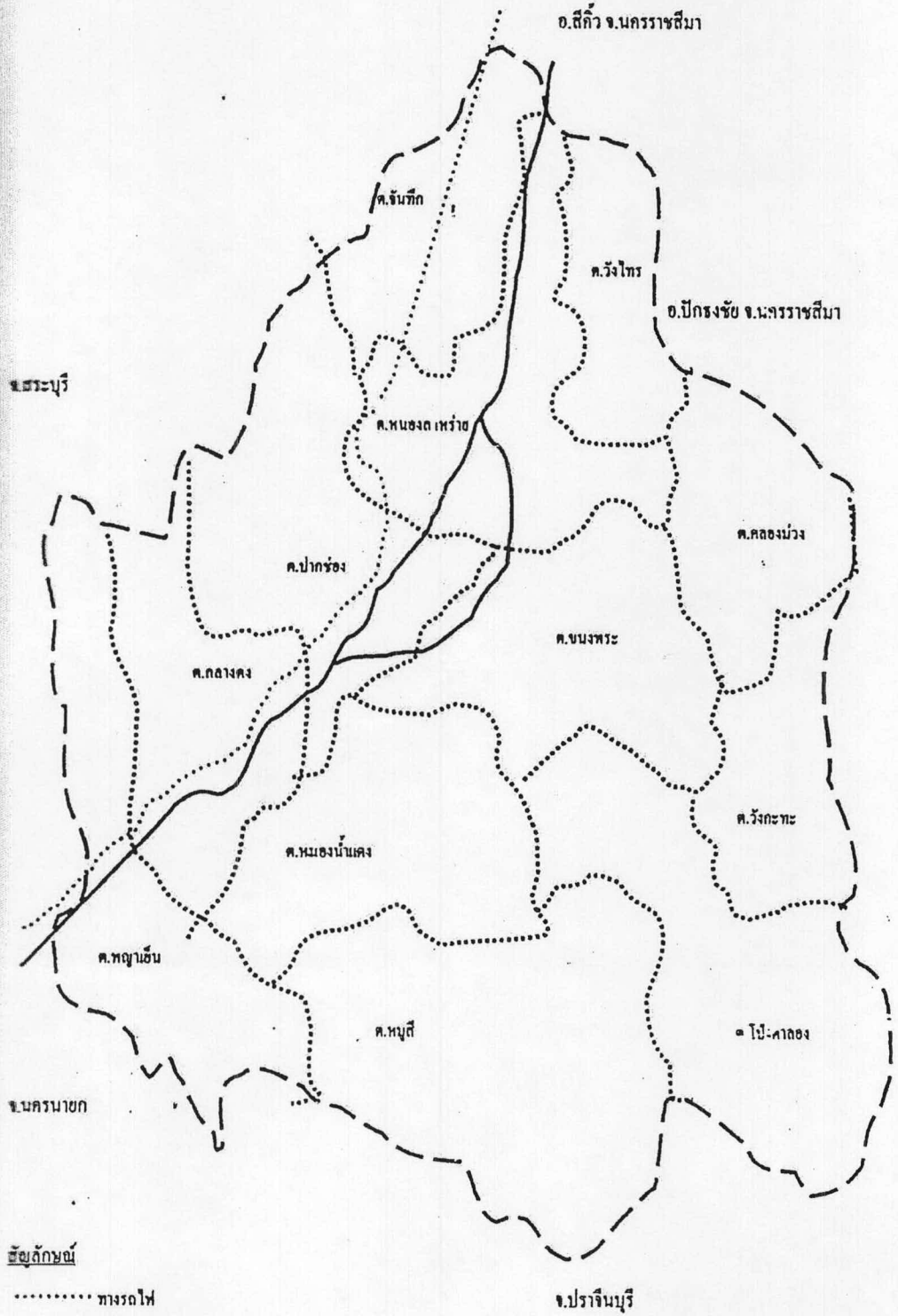
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระยะห่างจากอำเภอปากช่องประมาณ 10 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดนครราชสีมาประมาณ 91 กิโลเมตร

ขนาดพื้นที่และอาณาเขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดงมีลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเอียงสลับภูเขา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวน มีลำตะคองไหลผ่าน มีพื้นที่ ประมาณ 77.59 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 48,478.5 ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ต.ชนงพระ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับ ต.หมูสี ตำบลพญาเย็น อ.ปากช่องจ.นครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ต.ชนงพระ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ต.ปากช่อง ต.กลางดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

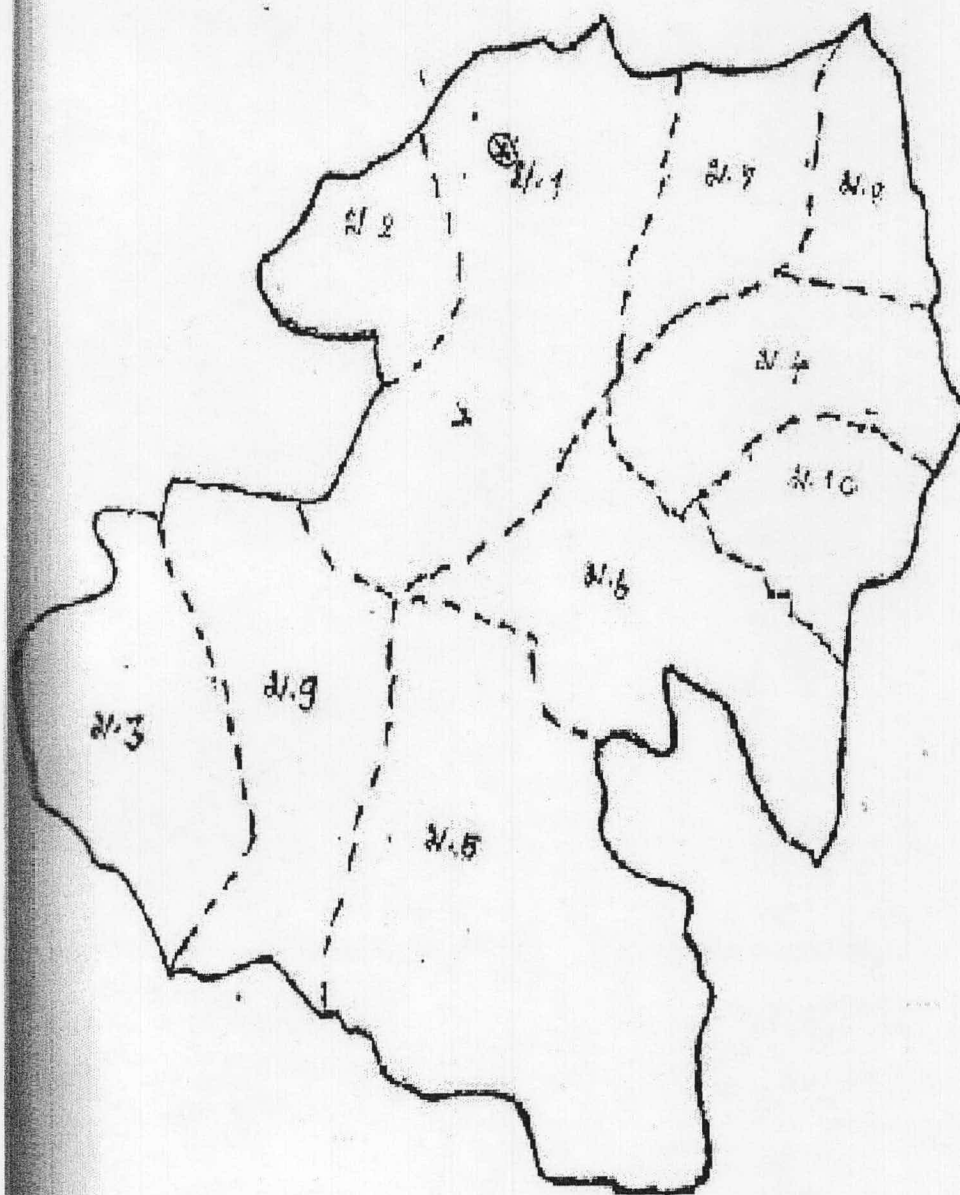
แผนที่แสดงอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

แผนที่ตำบลหนองน้ำแดง

แสดงการแบ่งเขตการปกครอง

เหนือ

ตารางภาพที่ 22 แผนที่ตำบลหนองน้ำแดง

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหนองน้ำแดงเป็นที่ราบเอียงสลับกับภูเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีความสูงของภูเขาประมาณ 500-700 เมตร สำหรับทางด้านตะวันตกของตำบลมีลำตะคอง ไหลผ่าน สภาพภูมิอากาศโดยส่วนใหญ่ของตำบลหนองน้ำแดง มีทั้งอากาศร้อนและหนาว มีฝนตกชุก ช่วงฤดูหนาวจะหนาวจัด

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง มีเขตการปกครอง จำนวน 11 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหนองน้ำแดง

หมู่ที่ 2 บ้านวงศ์เกษตร

หมู่ที่ 3 บ้านเขาวง

หมู่ที่ 4 บ้านวะกะเจียว

หมู่ที่ 5 บ้านหนองมะกรูด

หมู่ที่ 6 บ้านโป่งกะสัง

หมู่ที่ 7 บ้านไทยเดิม

หมู่ที่ 8 บ้านทรายทอง

หมู่ที่ 9 บ้านธารมงคล

หมู่ที่ 10 บ้านคลองชัย

หมู่ที่ 11 บ้านมอทะลาด

จำนวนประชากร

ประชากรปี พ.ศ.2550 ตำบลหนองน้ำแดงมีประชากรทั้งสิ้น 9,088 คน โดยแยกเป็นชาย 4,579 คน หญิง 4,509 คน จำนวนครัวเรือน รวมทั้งตำบล 3,595 ครัวเรือน

ตารางแสดงจำนวนประชากร จำแนกตามหมู่บ้านของตำบลหนองน้ำแดง พ.ศ. 2550

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	จำนวน/ครัวเรือน
1	บ้านหนองน้ำแดง	1,208	1,276	2,484	1,065
2	บ้านวงศ์เกษตร	451	420	871	433
3	บ้านเขาวง	415	379	794	216
4	บ้านวะกะเจียว	178	183	361	124
5	บ้านหนองมะกรูด	272	262	534	229
6	บ้านโป่งกะสัง	473	467	940	393
7	บ้านไทยเคิม	416	392	808	218
8	บ้านทรายทอง	395	371	766	474
9	บ้านธารมงคล	208	190	398	146
10	บ้านคลองชัย	178	183	361	105
11	บ้านมอกะหาด	385	386	771	192
	รวม	4,579	4,509	9,088	3,595

ตารางที่ 12 ตารางแสดงจำนวนประชากรจำแนกตามหมู่บ้าน

จำนวนประชากรแยกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี	17	23	40
1 ปี - 2 ปี	148	155	303
3 ปี - 5 ปี	211	199	410
6 ปี - 11 ปี	408	384	792
12 ปี - 14 ปี	205	209	414
15 ปี - 17 ปี	268	226	494
18 ปี - 49 ปี	2,464	2,429	4,893
50 ปี - 60 ปี	423	451	874
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	435	433	868
รวมทั้งหมด	4,579	4,509	9,088

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอปากช่อง ณ เดือน เมษายน 2550

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง : จำนวน 6,592 คน

ตารางที่ 13 ตารางแสดงจำนวนประชากรจำแนกตามของช่วงอายุ

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ รายได้

จำนวนประชากรทั้งหมด 9,088 คน มีแรงงานภาคเกษตร 5,423 คน และครัวเรือนทั้งหมด 2,805 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรกร 531 ครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลหนองน้ำแดง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา คืออาชีพรับจ้าง และค้าขาย

การทำเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกผลไม้ต่างๆ เช่น น้อยหน่า ขนุน มะม่วง มะละกอ ลำไย มะขาม ฝรั่ง กระเทียม เงาะ ทุเรียน อุ่น ชมพู กัลย การปลูกพืชผักต่างๆ เช่น กะหล่ำปลี คื่นช่าย ผักกาด นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ สัตว์ที่เลี้ยงกันมากได้แก่ สุกร โค กระบือ ไก่ เป็นต้น โดยมีพื้นที่ทำเกษตร จำนวน 31,685 ไร่

ข้อมูลด้านการเกษตร ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

หมู่ ที่	ชื่อบ้าน	พื้นที่การเกษตร	การปลูกพืชไร่					บ่อบาดาล	เกษตรผสมผสาน
			นา	พืชไร่	ไม้ผล	พืชผัก	ไม้ดอก		
1	หนองน้ำแดง	4,725.0	0	3,900.0	1,529.0	10	0	5	8
2	วงษ์เกษตร	1,469.0	0	1,170.0	1,154.0	15	0	3	1
3	เขาวง	2,162.0	0	1,741.0	1,278.0	5	0	7	18
4	วะกะเจียว	1,323.0	0	1,019.0	475.0	37	20	5	8
5	หนองมะกรูด	8,229.0	0	1,673.0	2,450.0	3	0	10	17
6	โป่งกระสังข์	2,395.0	0	1,692.0	937.0	5	0	11	37
7	ไทยเดิม	1,495.0	0	1,580.0	942.0	20	0	7	11
8	ทรายทอง	2,413.0	73	986.0	290.0	95	0	2	6
9	ธารมงคล	2,023.0	0	756.0	428.0	0	0	1	2
10	คลองชัย	798.0	0	450.0	300.0	40	0	1	7
	รวม	27,032.0	73	14,967.0	10,283.0	231	20	52	115

ตารางที่ 14 ข้อมูลด้านการเกษตร ตำบลหนองน้ำแดง

-	พื้นที่นา	73	ไร่
-	พื้นที่ไร่	14,967	ไร่
-	พื้นที่ไม่ผล	10,238	ไร่
-	พืชผัก	231	ไร่
-	ไม้ดอก	20	ไร่
-	พื้นที่ภูเขา ป่าถนบน ที่อยู่อาศัย รีสอร์ท	15,620	ไร่

การถือครองที่ดิน

ตำบลหนองน้ำแดง แบ่งตามขนาดพื้นที่การถือครองที่ดินตั้งแต่ 1-10 ไร่ จำนวน 1,296 ครัวเรือน 20-25 ไร่ จำนวน 967 ครัวเรือน 25-50 ไร่ จำนวน 281 ครัวเรือน และ 51 ไร่ ขึ้นไป จำนวน 85 ครัวเรือน ตำบลหนองน้ำแดง มีพื้นที่การถือครองทั้งหมด 69,171 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 27,032 ไร่ที่อยู่อาศัย 1,412 ไร่ ที่สาธารณะ 178 ไร่ แหล่งน้ำ 52 ไร่ อื่นๆ 40,498 ไร่

ข้อมูลด้านการถือครองที่ดิน ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

หมู่ ที่	ชื่อบ้าน	พื้นที่ถือครองที่ดิน/ครัวเรือน				ขนาดการถือครองที่ดิน/ครัวเรือน			
		พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ครัวเรือน (ไร่)	เฉลี่ย	ไม่มีที่	1-10ไร่	10-25 ไร่	25-50 ไร่	51ไร่ขึ้นไป
	หนองน้ำ แดง	9,945	883	11	51	360	350	100	22
2	วงษ์เกษตร	1,822	307	25	11	150	125	16	5
3	เขาวง	6,572	175	37	15	57	75	20	8
4	วะกะเจียว	6,202	112	55	2	60	40	6	4
5	หนอง มะกรูด	9,442	187	50	7	80	75	20	5
6	โป่งกระ สังข์	5,820	255	29	25	140	70	15	5
7	ไทยเดิม	6,532	156	42	9	98	30	15	4
8	ทรายทอง	6,610	545	12	45	270	146	70	14
9	ธารมงคล	4,485	106	61	6	50	31	10	9
10	คลองชัย	3,741	79	47	5	31	25	9	9
	รวม	69,171	2,805	369	176	1,296	967	281	85

ตารางที่ 15 ข้อมูลด้านการถือครองที่ดิน ตำบลหนองน้ำแดง

สิทธิในที่ทำกิน

ตำบลหนองน้ำแดง มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,305 ครัวเรือน และพื้นที่ถือครองทั้งหมด 69,171 ไร่ เฉลี่ยครัวเรือนประมาณ 36.9 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่เป็นของตนเอง 2,629 ครัวเรือน และไม่มีที่เป็นของตนเองและต้องเช่า จำนวน 176 ครัวเรือน

ข้อมูลสิทธิในที่ทำกิน แรงงาน และการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

หมู่ ที่	ชื่อบ้าน	ครัวเรือนมีสิทธิในที่ทำกิน (ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน)		ช่วงเวลาการ เคลื่อนย้าย
		ครัวเรือน	มีที่ดินของตนเอง	เช่าที่ทำกิน	ภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร	
	หนองน้ำแดง	833	800	33	2,000	198	
2	วงษ์เกษตร	307	296	11	700	148	
3	เขาวง	175	160	15	600	125	
4	วะกะเจียว	112	11	2	200	118	
5	หนองมะกรูด	187	180	7	232	242	
6	โป่งกระสังข์	255	230	25	441	440	
7	ไทยเคิม	156	147	9	300	354	
8	ทรายทอง	545	500	45	700	726	
9	ธารมงคล	106	100	6	155	200	
10	คลองชัย	79	74	5	100	234	
	รวม	2,805	2,629	176	5,428	2,785	

ตารางที่ 16 ข้อมูลสิทธิในที่ทำกิน แรงงาน และการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตำบลหนองน้ำแดง

จำนวนแรงงาน

ตำบลหนองน้ำแดง ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ไม้ผลและพืชไร่ ตลอดทั้งปี ดังนั้นแรงงานในภาคการเกษตรจึงมีความจำเป็นมากในแต่ละปี ตำบลหนองน้ำแดงมีแรงงานในภาคการเกษตร จำนวน 5,428 ราย และแรงงานนอกภาคการเกษตร จำนวน 2,785 ราย เนื่องจากตำบลหนองน้ำแดงมีโรงงาน และรีสอร์ท จำนวนมากในพื้นที่ ค่าจ้างแรงงานด้านเกษตรวันละ 120 บาท ต่อคนต่อวัน ค่าจ้างแรงงานด้านโรงงานอุตสาหกรรมวันละ 160 บาท ต่อคนต่อวัน ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานภาคเกษตรกรรม และมีประชากรวัยทำงานช่วงอายุ 30-40ปี คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

รายได้ในครัวเรือน

ในภาคการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อยในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์และรับจ้างในภาคการเกษตร เช่นทำร่นมันสำปะหลัง เก็บเกี่ยวมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 18,000-40,000 บาท ในภาคการเกษตรสำหรับเกษตรกรขนาดกลาง เช่นการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เช่น วัวเนื้อ วัวนม สุกร และมีรดไถ ขนาดกลางไว้ใช้เอง มีรายได้ต่อปี ประมาณ 40,001-80,000 บาท และในภาคการเกษตรสำหรับเกษตรกรขนาดใหญ่ มีการปลูกพืช 50 ไร่ขึ้นไป มีรดไถขนาดใหญ่ไว้ใช้เอง และเลี้ยงสัตว์ เช่นวัวเนื้อ วัวนม มีรายได้เฉลี่ย จำนวน 80,001-300,000 บาท

นอกภาคการเกษตร ขนาดเล็ก เช่นร้านค้า ปั้มน้ำมัน อู่ซ่อมรถ รายได้เฉลี่ย 100,000 - 400,000 บาท และนอกภาคเกษตรขนาดใหญ่ เช่น โรงโม้หิน ฟาร์มต่างๆ รีสอร์ท มีรายได้ประมาณ 10ล้าน-500ล้านบาท

รายจ่ายของครัวเรือน

รายจ่ายโดยทั่วไปจะมีภาระที่จะต้องจ่ายดังนี้

- จ่ายค่าอุปโภคบริโภคภายในบ้าน คิดเป็นร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 30 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- รายจ่ายอื่นๆ เช่น ค่ารักษาโรค ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การศึกษาบุตร คิดเป็นร้อยละ 20 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

3.4.2 แหล่งน้ำที่ดิน ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์

ตำบลหนองน้ำแดง มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 2 แห่ง ได้แก่ ลำตะคอง ลำห้วย มีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น โดยประมาณ 95 แห่ง

ชื่อแหล่งน้ำ	ขนาด / พื้นที่	หมู่ที่ตั้งแหล่งน้ำ	การใช้ประโยชน์ (ครัวเรือน)	ใช้ได้ตลอดปีหรือไม่
1. แหล่งน้ำธรรมชาติ				
1.1 ลำตะคอง	ยาว 4 กม.	4, 10	50	ตลอดปี
1.2 ลำห้วย	10 กม.	7	35	ตลอดปี
2. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น				
2.1 อ่างเก็บน้ำมอชริรา	50 ไร่	1	200	ตลอดปี
2.2 ฝ่ายฟาร์มแหลมทอง	30 ตร.ม.	6	100	ตลอดปี
2.3 สระน้ำ 17 แห่ง	20 ไร่	1,3,6,7,9	500	ไม่ตลอดปี
2.4 ฝ่าย กิโลเมตรที่ 6	3 แห่ง	6	125	ตลอดปี
2.5 ประปาหมู่บ้าน	11 จุด	1 – 11	1,000	ตลอดปี
2.6 บ่อบาดาล	95 จุด	ทุกหมู่บ้าน	1,200	ตลอดปี

ตารางที่ 17 ตารางชื่อแหล่งน้ำ ขนาด การใช้ประโยชน์

สภาพดิน

ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินลึกลับ มีการระบายน้ำดี ดินมีความสามารถให้น้ำซึมผ่านได้ดี ปานกลางถึงช้า ดินบนเป็นดินเหนียวหรือดินปนทราย ดินล่างเป็นดินเหนียว สีแดงเข้มหรือสีแดง ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ มีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์เพียงเล็กน้อย เช่น พืชอาจขาดแคลนน้ำได้บ้างในระยะที่ฝนทิ้งช่วง สำหรับไม้ผลแล้วมีความเหมาะสมดี

ข้อมูลด้านการบริการพื้นฐาน

การคมนาคมติดต่อระหว่างตำบลกับอำเภอปากช่อง ใช้เส้นทางรถยนต์ ซึ่งมีเส้นทางที่สำคัญดังนี้

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) เป็นถนนลาดยางมีสภาพดีมาก ผ่านหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8

2. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2090 (ถนนธนรัชต์) เป็นถนนลาดยางมีสภาพดี ผ่านหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 8

นอกจากนี้ยังมีถนนสายหลักที่เข้าสู่ชุมชนในหมู่บ้านต่างๆ แล้วมีโครงข่ายของถนนเชื่อมต่อติดต่อกันทั้งในตำบลและต่อไปยังตำบลใกล้เคียงได้ด้วย ซึ่งมีทั้งถนนลาดยางและถนนลูกรัง

สาธารณูปโภค

1. แหล่งน้ำและการชลประทาน มีลำตะคองไหลผ่าน หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 10 มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง อยู่ริมถนนมิตรภาพใหม่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองน้ำแดง
2. การไฟฟ้า มีบริการไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้เกือบทุกหลังคาเรือน
3. การประปา ตำบลหนองน้ำแดงมีโครงการเน้นหนักเรื่องน้ำและปัจจุบันประปามีครบทุกหมู่บ้าน
4. การสื่อสารต่างๆ ราษฎรส่วนใหญ่ใช้บริการทางไปรษณีย์ โทรศัพท์

ข้อมูลทางด้านสังคม

สถานศึกษา

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพญาเย็นวิทยา หมู่ 1 ตำบลหนองน้ำแดง
2. โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดฉัตรกลางกรณั้วราราม หมู่ที่ 1 ตำบลหนองน้ำแดง โรงเรียนบ้านเขาวง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองน้ำแดง โรงเรียนบ้านนา หมู่ที่ 4 ตำบลหนองน้ำแดง โรงเรียนบ้านโป่งกะสัง หมู่ที่ 6 ตำบลหนองน้ำแดง
3. โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนนานาชาติเซนต์ สตีเฟนส์ เขาใหญ่ หมู่ที่ 4 ตำบลหนองน้ำแดง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา 18 แห่ง ได้แก่

1. วัดฉัตรกลางกรณั้วรารามวรวิหาร(หมู่ที่ 1)
2. สำนักสงฆ์ถ้ำไตรรัตน์(หมู่ที่ 1)
3. สำนักสงฆ์ถ้ำสุริยา(หมู่ที่ 1)
4. สำนักปฏิบัติธรรมสาขาวัชรธรรมกาย(หมู่ที่ 1)

5. วัดถ้ำไก่อแก้ว(หมู่ที่2)
6. สำนักสงฆ์เทพสุธาจารย์(หมู่ที่2)
7. วัดเขาวง(หมู่ที่3)
8. สำนักสงฆ์ถ้ำพรหมจันทร์(หมู่ที่3)
9. สำนักสงฆ์เขาระโจอมทอง(หมู่ที่3)
10. วัดเขาวงเจริญธรรม(หมู่ที่5)
11. สำนักสงฆ์เพชรพิมาน(หมู่ที่5)
12. วัดโป่งกระสัง(หมู่ที่6)
13. สำนักสงฆ์สามัคคีธรรม(หมู่ที่6)
14. วัดไทยเดิม(หมู่ที่7)
15. สำนักสงฆ์ถ้ำโพธิ์ทอง(หมู่ที่7)
16. วัดอำนวยการ(หมู่ที่8)
17. วัดเขาจุฬามณี(หมู่ที่10)
18. วัดบ้านนา (หมู่ที่11)

ด้านสาธารณสุข

1. สถานีอนามัยตำบลหนองน้ำแดง (หมู่ที่1)
2. หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง
3. โรงแรม และ รีสอร์ท จำนวน 13 แห่ง ได้แก่
 - วาเลย์ เดอ ซาเลต์ รีสอร์ท (หมู่ที่2)
 - ทองกรีน (หมู่ที่5)
 - เขาใหญ่แกรนด์ (หมู่ที่6)
 - ภูหินสวาย (บริษัท โกลเด้นฮิลส์ จำกัด หมู่ที่8)
 - กรีนฟอเรส (หมู่ที่ 6)
 - สักภูเดือน(หมู่ที่6)
 - ภูพนา รีสอร์ท (หมู่ที่8)
 - แกรนด์ ฟลาวเวอร์ฮิลส์ (หมู่ที่8)
 - เขาใหญ่วิลล่า (หมู่ที่8)
 - เขาใหญ่วนาลี รีสอร์ท (หมู่ที่9)
 - ฮิสเกรซฟาร์ม (หมู่ที่10)
 - ดันน้ำลำตะคอง (หมู่ที่8)
 - ภูฟ้าสวาย (หมู่ที่6)

4. โรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 16 แห่ง ได้แก่
 - บริษัทศिलाสากลพัฒนา จำกัด (หมู่ที่1)
 - โรงงานเอสดีหินอ่อน (หมู่ที่1)
 - โรงปูนสามัคคีซีเมนต์ (หมู่ที่1)
 - โชคชัยฟาร์ม (หมู่ที่2)
 - บริษัทเมอริคอร์ปอเรชั่น จำกัด (หมู่ที่2)
 - โรงงานอิฐบล็อก โชคทวี จำกัด (หมู่ที่2)
 - บริษัทเกษมอุตสาหกรรม จำกัด (หมู่ที่2)
 - โรงโมหินศิลาพรพิรุณ (หมู่ที่2)
 - บริษัทยูไนเต็ด ฟิชคิง (หมู่ที่2)
 - บริษัทใช้ เอ็กโพลซีฟ จำกัด (หมู่ที่6)
 - บริษัทแหลมทอง ฟาร์ม จำกัด (หมู่ที่6)
 - บริษัท เบทาโกร ฟาร์มมิ่ง จำกัด (หมู่ที่7)
 - บริษัทเบทาโกรไฮบริด อินเตอร์ เนชั่นแนล จำกัด (หมู่ที่8)
 - บริษัทเบทาโกรกรุ๊ป จำกัด(มหาชน)(หมู่ที่8)
 - บริษัทโซล่าตรอน จำกัด(หมู่ที่10)
5. ปิมน้ำมัน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่
 - ปิมน้ำมันสวน (หมู่ที่6)
 - ปิมน้ำมันปตท.(หมู่ที่6)
 - ปิมน้ำมันเอสโซ่(หมู่ที่7)
 - ปิมน้ำมันโมบิล (หมู่ที่8)
 - ปิมน้ำมันเคพี(หมู่ที่8)

3.4.3 แหล่งท่องเที่ยวของตำบลหนองน้ำแดง

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
2. แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร
 - การผลิตข้าวแช่เขาใหญ่ และมะม่วงแช่อิ่ม น้ำผลไม้ ของกลุ่มแม่บ้านวะกะเจียว หมู่ที่4 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
 - การผลิตกระดาษสา และผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา หมู่ที่10 บ้านคลองชัย ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
3. แหล่งท่องเที่ยวอุตสาหกรรม

4. แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

สถานที่ท่องเที่ยว

- วัดบ้านนา
- โรงแรมรีสอร์ท สักกุกเดือน เขาใหญ่
- ภูหินสวายรีสอร์ท
- เขาใหญ่วนาลี
- วาเลย์เดอร์ซาเลย์
- กรีนฟอเรส รีสอร์ท

โรงแรม ที่พัก ร้านอาหารในตำบลหนองน้ำแดง/ใกล้เคียง

1. เขาใหญ่ การ์เด้น ลอดจ์ 135/1 หมู่ 6 ถ.ชนะรัชต์ ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 53 ห้อง ราคา 1,000-2,500 บาท โทร.0 4436 5178
2. เขาใหญ่ วนาลี บ้านเขาวง(กม.8) ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 27 ห้อง ราคา 900 บาท โทร. 08 1812 1179
3. ช่อชะมวง ฟลอเรสฮิลล์ รีสอร์ท 108 ถ.ชนะรัชต์ (กม.4) ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 35 ห้อง ราคา 1,000-3,500 บาท โทร.08 1374 6444
4. ต้นน้ำลำตะคอง ไฮเต็ล 111 หมู่8 ถ.มิตรภาพ ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนห้องพัก 33 ห้อง ราคา1,200-1,500 บาท โทร. 0 4436 5629-32
5. ฟาร์มโชคชัย แค้มป์ หมู่2 (กม.15-160) ถ.มิตรภาพ ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก ราคา 3,700-8,700 บาท โทร. 0 2532 2846
6. ภูพระนาง รีสอร์ท แอนด์ สปา 161 หมู่3 ถ.ผ่านศึก ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 60 ห้อง ราคา 600-1,200 บาท โทร.08 1934 9977
7. ภูหินสวาย รีสอร์ท 124/1 หมู่ 8 ถ.ชนะรัชต์ ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
จำนวนที่พัก 70 ห้อง ราคา 1,300-5,000 บาท โทร. 0 4436 5347
8. วาเลย์ เดอ ซาเลย์ 382 ถ.มิตรภาพ(บายพาส) ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง

จ.นครราชสีมา

จำนวนที่พัก 25 ห้อง ราคา 500-4,000 บาท โทร.08 1649 1947

9. สักภูเคื่อน โฮเทล 119 หมู่6 ถ.ธนรัชต์ ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

จำนวนที่พัก 87 ห้อง ราคา 2,900-5,500 บาท โทร.0 4436 5384-5

10. ฮีสเกรซ ฟาร์ม 317 ถ.ธนรัชต์ (กม.7) ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง

จ.นครราชสีมา

จำนวนที่พัก 11 ห้อง ราคา 790-2,280 บาท

ร้านอาหารในตำบลหนองน้ำแดง/ใกล้เคียง

1. ร้านส้มตำทะเล 9 หมู่4 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
โทร.0 4436 5076
2. ร้านลูกจิบ 16 หมู่4 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
3. ร้านรุ่งโรจน์ 16/2 หมู่4 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
โทร. 0 4436 5079
4. คร้ามเหมือนจันทร์ 381 หมู่8 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
5. ร้านภูสเด็ก 285 หมู่ 8 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
โทร. 0 4436 5480
6. ร้านส้มแป้นหมูหัน 114 หมู่8 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
7. ร้านเรือนไม้สัก 2 หมู่4 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
โทร. 0 4436 5164

เส้นทางการคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบลหนองน้ำแดง

ต.หนองน้ำแดง ห่างจากที่ว่าการ อ.ปากช่อง ประมาณ 7 กม. และห่างจาก จ.นครราชสีมา ประมาณ 95 กม. โดยสามารถเดินทางเข้า อ.ปากช่อง ได้ 2 เส้นทาง คือ

1. ทางรถไฟ ระยะทางเดินทางจากนครราชสีมามาถึงปากช่อง ประมาณ 2 ชม.
2. รถประจำทาง ป.1 , ป.2 และรถโดยสารประจำทาง
 - สายนครราชสีมา-กรุงเทพฯ
 - สายนครราชสีมา-ปากช่อง
 - สายนครราชสีมา-ชัยภูมิ

เมื่อเดินทางมาถึงที่ว่าการ อ.ปากช่อง สามารถนั่งรถประจำทางเข้าสู่หมู่บ้าน และรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ใช้เวลาเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านแต่ละบ้านไม่เกิน 30 นาที

3.4.4 งบประมาณรายรับขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง

งบประมาณรายรับขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง

รายรับ	ปีงบประมาณ2549
รายได้จัดเก็บเอง	
หมวดภาษีอากร	
1.ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	1,485,492.00
2.ภาษีบำรุงท้องที่	234,475.15
3.ภาษีป้าย	730,604.00
4.อากรฆ่าสัตว์	-
รวม	2,450,553.15
หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ค่าใบอนุญาต	
1.ค่าธรรมเนียมตรวจแบบแปลนก่อสร้าง	164,868.00
2.ค่าธรรมเนียมในการต่อใบอนุญาตรับรอง	1,990.00
3.ค่าธรรมเนียมในการออกหนังสือรับรองการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสะสมอาหารพื้นที่ไม่เกิน200ตรม	-
4.ค่ากำจัดขยะมูลฝอยปลงสิ่งปฏิถูล	514,990.00
5.ค่าปรับผู้กระทำผิดกฎหมายจราจรทางบก	333,100.00
6.ค่าปรับการผิดสัญญา	47,741.00
7.ค่าใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	69,850.00
8.ค่าใบอนุญาตจัดตั้งสถานที่จำหน่ายหรือสะสมอาหารในสถานที่ของเอกชนเพื่อประกอบการค้า	3,900.00
9.ค่าใบอนุญาตจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ เรขายหรือแผงลอย	-
10.ค่าใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดเอกชน	-
รวม	1,136,439.00
หมวดรายได้จากทรัพย์สิน	
1.ค่าเช่าหรือค่าบริการสถานที่	-
2.ค่าดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	141,307.39
หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด	141,307.39

1.ค่าขายแบบแปลน	268,500.00
2.ค่าจำหน่ายแบบพิมพ์และคำร้อง	2,460.00
3.ค่ารับรองสำเนาและถ่ายเอกสาร	1,703.00
4.รายได้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	10,395.00
รวม	283,058.00

รายได้ที่รัฐบาลจัดเก็บแล้วจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
1.ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์หรือ สือเลื่อน	-
2.ภาษีมูลค่าเพิ่ม	6,368,832.51
3.ภาษีธุรกิจเฉพาะ	82,813.41
4.ภาษีสุรา	806,151.77
5.ภาษีสรรพสามิต	3,550,573.31
6.ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมป่าไม้	120,488.00
7.ค่าภาคหลวงแร่	1,213,451.24
8.ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม	28,900.11
9.ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่ดิน (รายได้ค้างรับค่า ร.จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่ดิน)	4,167,363.00 1,704,962.00
10.ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล	24,330.00
รวม	16,372,903.35
หมวดเงินอุดหนุน	
1.เงินอุดหนุนทั่วไปจากรัฐบาล	4,332,584.00
รวม	4,332,584.00
รวมรายได้รับอบต.	24,716,844.89
รายได้ที่รัฐอุดหนุนให้โดยระบุนวัตกรรมส่งเสริม	
หมวดเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ	
1.เงินอุดหนุนเฉพาะกิจการด้านศึกษา	3,022,296.00
2.เงินอุดหนุนเฉพาะกิจการเพื่อเป็น โครงสร้างพื้นฐาน	4,550,000.00
รวมรายรับ(เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ)	7,572,296.00
รวมรายได้รับทั้งสิ้น	32,289,140.89

งบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง

รายจ่าย	ปีงบประมาณ2549
รายจ่ายตามประมาณการ	
1.งบกลาง	567,979.09
2.เงินเดือน	2,463,199.00
3.ค่าจ้างประจำ	394,160.00
4.ค่าจ้างชั่วคราว	1,710,588.00
5.ค่าตอบแทน	1,943,266.00
6.ค่าใช้จ่าย	2,618,929.00
7.ค่าวัสดุ	1,407,674.59
8.ค่าสาธารณูปโภค	185,424.87
9.เงินอุดหนุน	885,734.78
10.ค่าครุภัณฑ์	1,891,136.00
11.ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	10,616,289.00
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	24,684,381.08

ผลการดำเนินงานในปี พ.ศ.2549

จำนวนโครงการที่ปรากฏอยู่ในแผน และจำนวนโครงการที่ได้ปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์	จำนวนโครงการ	
	ที่ปรากฏอยู่ในแผน	ที่ดำเนินการ
1.การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	54	33
2.การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	3	1
3.การพัฒนาคุณภาพชีวิต	11	11
4.การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	5	2
5.การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	10	10
6.แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น	18	11
และแนวนโยบายของรัฐบาล		
รวม	101	68
คิดเป็นร้อยละ		67.33

ตารางที่ 18 ตารางงบประมาณรายรับ-รายจ่าย ของอบต.หนองน้ำแดง